

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KEMAH (ERZİNCAN) İLÇESİNİN ETNOBOTANİK
ÖZELLİKLERİ

Sercan ÇORLU

Doç. Dr. Mustafa KORKMAZ

BİYOLOJİ
ANABİLİM DALI

ERZİNCAN
2023
Her Hakkı Saklıdır.

Kabul ve Onay Sayfası

Doç. Dr. Mustafa KORKMAZ danışmanlığında, Sercan ÇORLU tarafından hazırlanan bu çalışma tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Biyoloji Anabilim Dalı Botanik Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliği/oy çokluğu (.../...) ile kabul edilmiştir.

Başkan:	Unvan Ad SOYAD	İmza:
Üye :	Unvan Ad SOYAD	İmza:
Üye :	Unvan Ad SOYAD	İmza:
Üye :	Unvan Ad SOYAD	İmza:
Üye :	Unvan Ad SOYAD	İmza:

Yukarıdaki sonuç Enstitü Yönetim Kurulunun / / 20.... tarih ve/..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Bülent ÇAĞLAR
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaklardan yapılan bildirişlerin, şekil ve tabloların kaynak olarak kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

Bilimsel Etiğe Uygunluk Sayfası

“Kemah (Erzincan) İlęesinin Etnobotanik Özellikleri” isimli “Yüksek Lisans” tezini tarafımda intihal tespit programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiğı gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim. 21/07/2023

(İmza)

Sercan ÇORLU

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KEMAH (ERZİNCAN) İLÇESİNİN ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ

Sercan ÇORLU

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Biyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mustafa KORKMAZ

Bu araştırma, Kemah ilçesinde yöre halkının çeşitli amaçlar için kullandığı bitkileri belirlemek amacıyla, 2022 yılının Nisan ve 2023 yılının Mayıs ayları arasında yapılmıştır. Tespit edilen bitkilerin bilimsel ve yöresel adlarının, faydalanılan kısımlarının, faydalanma amaçlarının ve faydalanma yöntemlerinin belirlenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırma sürecinde ilçeye bağlı 73 köyün 31'ine gidilerek etnobotanik amaçlı kullanılan bitkilerden örnekler toplanmıştır. Çalışma sonucunda ilçede yetişen bitki taksonları belirlenerek bir tablo halinde verilmiştir. Tabloda her bitkinin familyası, bilimsel adı, yöresel adı, kullanım amacı, kullanılan kısmı ve kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli verilmiştir. Araştırma alanındaki 43 familyaya ait toplam 112 taksonun, 92'si tıbbi, 63'ü gıda, 8'i süs, 8'i hayvan yemi, 6'sı cilt bakımı, 6'sı biyolojik mücadele, 4'ü saç bakımı, 3'ü yakacak, 3'ü boya, 2'si temizlik, 1'i eşya ve 1'i nazardan korunma ve amacıyla kullanıldığı belirlenmiştir. Çalışma sonucunda belirlenen bitki taksonlarının fitocoğrafik bölgelere dağılımı; Avrupa-Sibiryası 1 (% 0,9), Karadeniz 1 (% 0,9), Akdeniz 3 (% 2,8), İran-Turan 22 (% 20,4) ve bölgesi bilinmeyen 81 (% 75,0) takson şeklinde bulunmuştur. Toplam 9 taksonun Türkiye'nin endemik bitkilerinden olduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda etnobotanik kullanımının olduğu belirlenen taksonların ilk beş familyaya dağılımı sırasıyla şu şekildedir; Rosaceae 14 takson (% 25,5), Asteraceae 14 takson (% 25,5), Lamiaceae 11 takson (% 20,0), Apiaceae 8 takson (% 14,5), Poaceae 4 takson (% 7,4) ve Polygonaceae 4 takson (% 7,4)'dur. Araştırma alanında 43 familyaya ait 91 cins tespit edilmiştir. Çalışmada en çok takson içeren cinsler sırasıyla; *Achillea* 2 tür (% 5,7), *Allium* 3 tür (% 8,6), *Cerasus* 2 tür (% 5,7), *Crataegus* 3 tür (% 8,6), *Hypericum* 2 tür (% 5,7), *Juniperus* 2 tür (% 5,7), *Mentha* 3 tür (% 8,6), *Morus* 2 tür (% 5,7), *Origanum* 3 tür (% 8,6), *Plantago* 3 tür (% 8,6), *Quercus* 3 tür (% 8,6), *Rosa* 3 tür (% 8,6), *Rumex* 2 tür (% 5,7) ve *Salvia* 2 tür (% 5,7) şeklindedir.

2023, 170 Sayfa

Anahtar Kelimeler: Doğu Anadolu, Erzincan, Etnobotanik, Faydalı Bitkiler, Kemah.

ABSTRACT

Master Thesis

ETHNOBOTANIC FEATURES OF KEMAH (ERZİNCAN) DISTRICT

Sercan ÇORLU

Erzincan Binali Yıldırım University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Biology

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mustafa KORKMAZ

This research was carried out between April 2022 and May 2023 in order to determine the plants used by the local people for various purposes in Kemah district. The aim of the study is to determine the scientific and local names, the parts used, the utilization purposes and the utilization methods of the detected plants. During the research process, 31 of the 73 villages of the district were visited and samples were collected from plants used for ethnobotanical purposes. As a result of the study, the plant taxa growing in the district were determined and given in a table. In the table, the family, scientific name, local name, purpose of use, used part and preparation and usage of each plant are given. A total of 112 taxa belonging to 43 families in the research area, 92 medicinal, 63 food, 8 ornamental, 8 animal feed, 6 skin care, 6 biological control, 4 hair care, 3' It has been determined that ü are used for fuel, 3 for paint, 2 for cleaning, 1 for furniture and 1 for protection and purposes of evil eye. Distribution of plant taxa determined as a result of the study to phytogeographic regions; Euro-Siberian 1 (0,9%), Black Sea 1 (0,9%), Mediterranean 3 (2,8%), Iranian-Turanian 22 (20,4%) and 81 (75,0%) taxa of unknown region form was found. A total of 9 taxa were determined to be endemic plants of Turkey. As a result of the study, the distribution of the taxa determined to have ethnobotanical use in the first five families is as follows, respectively; Rosaceae 14 taxa (25,5%), Asteraceae 14 taxa (25,5%), Lamiaceae 11 taxa (20,0%), Apiaceae 8 taxa (14,5%), Poaceae 4 taxa (7,4%), and Polygonaceae are 4 taxa (7,4%). In the research area, 91 genera belonging to 43 families were identified. The genera containing the most taxa in the study are respectively; Achillea 2 species (5,7%), Allium 3 species (8,6%), Cerasus 2 species (5,7%), Crataegus 3 species (8,6%), Hypericum 2 species (5,7%), Juniperus 2 species (5,7%), Mentha 3 species (8,6%), Morus 2 species (5,7%), Origanum 3 species (8,6%), Plantago 3 species (8,6%), Quercus 3 species (8,6%), Rosa 3 species (8,6%), Rumex 2 species (5,7%) and Salvia 2 species (5,7%).

2023, 170 Pages

Keywords: Eastern Anatolia, Erzincan, Ethnobotanical, Useful Plants, Kemah.

TEŞEKKÜR

Bu tez konusunun belirlenmesinde, çalışmaların yönlendirilmesinde, araştırma sonuçlarının değerlendirilmesi ve yazımı aşamasında yapmış olduğu katkılarından dolayı danışman hocam Sayın Doç. Dr. Mustafa KORKMAZ'a, arazi çalışmalarına katkı veren Sayın Doç. Dr. Zeynep AYDOĞAN'a, ilçe haritasının tasarlanıp çiziminde yardımını esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Suat TUYSUZ'a, kaynak kişiler listesinde isimleri yer alan ve kıymetli bilgilerini bizimle paylaşarak katkı veren Kemah'lı vatandaşlara, zaman zaman arazi çalışmalarına katılarak yöre halkı ile görüşmelerimde tecrübelerinden faydalandığım Sayın Doç. Dr. Mustafa KORKMAZ'ın kıymetli eşi emekli öğretmen Selma KORKMAZ'a çok teşekkür ederim.

Sercan ÇORLU

Temmuz, 2023

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
SİMGELER ve KISALTMALAR	viii
1. GİRİŞ.....	1
2. KAYNAK ÖZETLERİ.....	4
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	7
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	15
4.1. Adoxaceae.....	15
4.2. Amaranthaceae.....	15
4.3. Amaryllidaceae	17
4.4. Apiaceae.....	19
4.5. Asparagaceae	23
4.6. Asteraceae	24
4.7. Berberidaceae.....	31
4.8. Bignoniaceae.....	32
4.9. Boraginaceae.....	33
4.10.Brassicaceae	33
4.11.Caprifoliaceae	34
4.12.Caryophyllaceae.....	34
4.13.Cucurbitaceae.....	35
4.14.Cupressaceae.....	36
4.15.Elaeagnaceae.....	37
4.16.Euphorbiaceae.....	38
4.17.Fabaceae.....	38
4.18.Fagaceae.....	39
4.19.Hypericaceae	41
4.20.Juglandaceae	42
4.21.Lamiaceae	43

4.22. Malvaceae	48
4.23. Moraceae	50
4.24. Oleaceae	52
4.25. Papaveraceae	53
4.26. Pinaceae	54
4.27. Plantaginaceae	55
4.28. Platanaceae	57
4.29. Plumbaginaceae	57
4.30. Poaceae	58
4.31. Polygonaceae	60
4.32. Portulacaceae	62
4.33. Ranunculaceae	63
4.34. Rosaceae	63
4.35. Rubiaceae	71
4.36. Salicaceae	71
4.37. Scrophulariaceae	72
4.38. Solanaceae	73
4.39. Ulmaceae	74
4.40. Urticaceae	75
4.41. Xanthorrhoeaceae	76
4.42. Vitaceae	76
4.43. Zygophyllaceae	77
5. SONUÇ ve TARTIŞMA	78
KAYNAKLAR	127
EKLER	135
Ek -1. Araştırma alanından bazı saha çalışmaları ve bitki fotoğrafları	135
Ek -2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları	143
Ek -3. Kaynak kişiler	159
Ek -4. Verilerin elde edildiği köylerin rakım ve konumu	165

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3. 1. Kemah (Erzincan) ilçe merkezi ve köyleri.....	9
Şekil 3. 2. Kemah ilçesinden bir görünüm.....	10
Şekil 3. 3. Kemah ilçesinden bir görünüm.....	10
Şekil 5. 1. Fitocoğrafik bölgeye göre takson sayıları ve (%) oranları.....	107
Şekil 5. 2. Araştırma alanındaki taksonların endemizm sayıları ve (%) oranları.....	107
Şekil 5. 3. Çalışma alanında belirlenen büyük familyaların takson sayıları ve (%) oranları.....	115
Şekil 5. 4. En fazla taksona sahip olan cins sayıları ve (%) oranları.....	116
Şekil 5. 5. Bitkilerin kullanım amacına göre sayıları ve (%) oranları.....	117
Şekil 5. 6. Bitkilerin kullanılan kısımlarına göre sayıları ve (%) oranları.....	119
Şekil 5. 7. Bitkilerin kullanım şekillerine göre sayıları ve (%) oranları.....	120
Şekil 5. 8. Kaynak kişilerin yaş aralığı (%) oranları.....	121

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3. 1. Kemah ilçesinin son 10 yılın aylık maksimum sıcaklık değerleri.....	11
Tablo 3. 2. Kemah ilçesinin son 10 yılın aylık toplam maksimum yağış miktarı.....	11
Tablo 3. 3. Kemah ilçesinin son 10 yılın aylık maksimum nispi nem miktarı.....	12
Tablo 5. 1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları.....	77
Tablo 5. 2. Kemah ilçesinde yetişen faydalı bitkilerin fitocoğrafik bölgeleri ve endemizm durumları.....	108
Tablo 5. 3. Çalışmamızın sonuçları ile yakın bölgelerde yapılan çalışmaların karşılaştırılması.....	123

SİMGELER ve KISALTMALAR

Simgeler

km. : Kilometre

km²: Kilometre kare

m : Metre

mm : Milimetre

m/sn : Metre/saniye

°C : Santigrat derece

Kısaltmalar

subsp. : Alttür

var. : Varyete

1. GİRİŞ

Bitkiler, insanlık için uzun zamandan beri önemli bir kaynak olmuştur. Etnobotanik, bitkilerin kültürel ve sosyal bağlamlarını inceler ve bu bitkilerin insanlar tarafından ne amaçla kullanıldığını araştırır. Etnobotanik çalışmalar, binlerce yıllık geçmişi olan bitkilerin, insanların yaşamındaki önemini vurgulamaktadır. Bugün bile, tıbbi amaçlar için bitkiler kullanılmakta ve geleneksel halk tıbbı, yöresel kültürlerin hala önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Etnobotanik, Grek kökenli ethnikos/ethnos (halk) ve botanikos/botane (bitki) kelimelerinin birleşimi ile oluşan ve halk botaniği anlamına gelen bir terimdir. Kısaca bitki-insan ilişkisi olarak tanımlanmaktadır (Heinrich, 2004). Etnobotanik terimi ilk kez 1895 yılında Amerikan botanikçi John William Harshberger tarafından öne sürülse de (Harshberger, 1896), etnobotaniğin tarihi insanlık tarihi ile eşdeğer olarak kabul edilmektedir. İnsanlar gıda, şifa barınma, korunma ve çeşitli el sanatlarını yapmak için bitkilere başvurmuşlardır (Yıldırım, 2004). Harshberger'in "The Purposes of Etnobotany" isimli eseri etnobotanik ile ilgili yapılmış ilk bilimsel yayın olarak kabul edilmektedir. Harshberger etnobotaniği "bitkilerin ilkel ve yerli halklar tarafından kullanımı" olarak tanımlamıştır (Kendir ve Güvenç, 2010). Harshberger çalışmalarında Amerikan yerlilerinin kullandıkları bitkilere ve bu bitkilerin bilimsel olarak sınıflandırılmasına odaklanmış; bu çalışmaları ile sosyal ve doğal bilimlerin kesiştiği yeni bir alan oluşturmuştur (Kendir ve Güvenç, 2010). Etnobotanik biliminin en önemli isimlerinden biri de Richard Evans Schultes'tur. Schultes, önce Meksika'da ardından Kolombiya ve Amazonlarda araştırmalar yapmış ve sonrasında bu bilgileri 400'den fazla makale ve birçok kitap yazarak paylaşmıştır. Schultes, yıllarca biriktirdiği ve birçoğu bilim için yeni olan zengin bitki koleksiyonunu Amazon'dan Amerika'ya ulaştırarak botanik bilimine önemli katkılar yapmasının yanı sıra, tropik ormanlardaki yerli kabilelerin gıda, ilaç ve dinsel ritüellerde kullandıkları bitkilere ait çok önemli veriler de toplamıştır. Etnobotanik insan bitki ilişkisini kültürel bağlamı da kapsayacak şekilde inceleyen bir bilim dalı olduğu için botanikçiler, eczacılar, beslenmeciler, ziraatçılar, çevre bilimciler, antropologlar, politik bilimciler, tarihçiler, coğrafyacılar, ekonomistler ve dil bilimciler gibi birçok disiplinden araştırmacılar tarafından çalışılmaktadır.

Bu durum her bir disiplinin kendi ihtiyaçları doğrultusunda etnobotaniğe katkı yapmasına olanak sağlamaktadır (Kendir ve Güvenç, 2010).

Etnobotanik çalışmaların doğaya, insana, ekonomiye ve kültürel mirasın korunmasına önemli katkıları bulunmaktadır. İnsanların deneme yanılma yoluyla elde ettiği ve nesilden nesile aktararak günümüze taşıdığı bilgiler etnobotanik çalışmalar ile ortaya konularak kayıt altına alınabilir ve gelecek nesillere yazılı eser olarak sunulabilir (Kendir ve Güvenç, 2010). Etnobotanik alışmalar, ayrıca ekosistemin ve biyoçeşitliliğin korunmasına da öncülük etmektedir. Bunların yanında; doğadan yoğun olarak toplanan türlerin belirlenmesine, tehlike altındaki türlerin tespit edilmesine, korunmasına ve kültüre alma çalışmalarının yapılmasına olanak sağlamaktadır.

Türkiye’deki etnobotanik çalışmalar nicelik olarak az olmamakla birlikte niteliksel anlamda önemli sorunlar barındırmaktadır. Bitkilerin alanında uzman olmayan kişiler tarafından teşhis edilmesi ve bunun sonucunda teşhislerin eksik ya da yanlış olması; araştırmada standart bir formun kullanılmaması ya da kullanılan formların yetersizliği; özellikle tıbbi kullanım kaydı alınırken kullanılan bitki kısmı, kullanım amacı, kullanım şekli ve hazırlama şekli gibi bilgilerdeki belirsizlikler ve eksiklikler; birden çok kullanım amacı ya da kullanılan kısım olması durumunda hangi kısmın hangi amaçla kullanıldığının açıkça belirtilmeyişi; çalışmalarda değişik yaş gruplarından bilgi alınmayışı bu sorunlardan bazıları olarak tespit edilmiştir (Tuzlacı, 2016). Bunların dışında, çalışmalarda kitle iletişim araçlarından elde edilmiş yerel olmayan bilgilere rastlanılması da önemli bir sorundur.

Etnobotanik çalışmaların temel amacı deneme yanılma yoluyla öğrenilmiş ve nesilden nesile ulaşmış bilgiyi saptamaktır. Bu nedenle özellikle uygarlığın ve teknolojinin daha sınırlı ulaştığı bölgelerdeki medya ve kitle iletişim araçları ile kirletilmemiş bilgilerin elde edilmesi daha kıymetlidir (Kendir ve Güvenç, 2010; Tuzlacı, 2016). Ertuğ (2014), Türkiye’de yürütülmüş etnobotanik çalışmalara ilişkin yaptığı durum değerlendirmesinde özellikle 1990’lı yıllara kadar yapılan çalışmalarda çoğunlukla tıbbi kullanımların kaydedildiğini, çalışmaların kısa sürede geniş bir bölgeyi tarayacak şekilde yürütüldüğünü, çalışmalarda genellikle erkek bireylerden bilgi toplandığını ve

bu nedenle kadınların bilgilerinin çalışmalara yansıtılamadığını ifade etmiştir. Ayrıca çalışmalarda uygulama ve işleme bilgilerinin çoğunlukla göz ardı edilmesi, tarihi, sosyal, etnik içeriğin sınırlılığı ve ekibin multidisipliner olmaması gibi çeşitli eksiklikler barındırdığını da vurgulamıştır. Bu nedenle etnobotanik mirasın kültürel bir değer olarak yeterince değerlendirilemediğinin altını çizmiştir.

Türkiye'nin zengin florası her yıl binlerce bitki türüne ev sahipliği yapmaktadır. Bu bitki türleri, yüzyıllardan beri insanlar tarafından tıbbi amaçlarla kullanılmakta ve büyük bir etnobotanik bilgi birikimini oluşturmaktadır. Etnobotanik, bitkilerin insanlar tarafından kullanımının incelendiği disiplinler arası bir bilim dalıdır. Türkiye'nin tıbbi bitki zenginliği hakkında detaylı bilgiler sunan kaynaklardan biri de "Resimli Türkiye Florası Cilt 1"dir. Bu kaynak; bitki adları, kullanımları, tedavi amaçlı kullanım alanları ve hazırlanan şifalı karışımlar gibi bilgileri içermektedir. Erzincan ise, Türkiye'nin doğu kesimlerinde yer alan ve etnobotanik açıdan ilgi çekici bir bölgedir. Erzincan'ın bitki florası, hem tıbbi kullanımlar hem de geleneksel ritüeller ve uygulamalar için önemli bir kaynaktır. Burada yetişen bitkiler, özellikle bağışıklık sistemini güçlendirici, sindirim problemlerini giderici ve yaraları iyileştirici özelliklere sahiptir. Etnobotanik çalışmaları, bu bitki türlerinin insanlar tarafından nasıl kullanıldığını ve farklı kültürlerdeki geleneksel kullanımlarını ortaya koymaktadır. Erzincan ilinin etnobotanik çalışmaları da bu alanda önemli kaynaklar sunmaktadır. Erzincan'ın zengin bitki çeşitliliği, halkın yaşamında çeşitli kullanımlar için kullanılan bitkilere sahip olduğunu göstermektedir (Özhatay vd., 2014). Örneğin, Erzincan'da yetişen *Cistus salviifolius* bitkisi, yapraklarından yapılan çayın hazımsızlık, ateş ve böcek ısırıkları gibi rahatsızlıkları tedavi etmek için kullanıldığı bilinmektedir (Ali-Shtayeh vd., 2008). Bu gibi çalışmalar, hem Türkiye florasının zenginliğine dikkat çekmekte hem de yerel halkın bitkileri nasıl kullanarak sağlık sorunlarını çözdüğünü ortaya koymaktadır.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Araştırma alanına yakın yerler başta olmak üzere bölgede konuya ilişkin yapılmış bilimsel çalışmaların sonuçları aşağıda özetlenmiştir.

Öztürk ve Özçelik (1991)'in “Doğu Anadolu'nun Faydalı Bitkileri” isimli araştırmalarında, Doğu Anadolu'nun bazı illerinde halkın farklı amaçlar için kullandığı 60 familyaya ait 215 bitki taksonunun botanik özellikleriyle birlikte bitkinin kullanılan kısımları ve kullanım amaçlarıyla ilgili bilgiler sunulmuştur.

Kandemir ve Beyazoğlu (2002)'nin “Köse Dağları'nın (Gümüşhane) Tıbbi ve Ekonomik Bitkileri” adlı araştırmasında 195 taksonun, tıbbi ve ekonomik kullanım amaçları ile içerdikleri etkili maddelerle bu taksonlardan bilinenlerin yaygın Türkçe isimleri verilmiştir.

Cansaran ve Kaya (2010)'nın “Contributions of the ethnobotanical investigation carried out in Amasya district of Turkey” adlı makalede 50 kaynak kişi ile birebir görüşülerek 350 bitki örneği toplanmıştır. 12'si Türkiye'ye endemik olmak üzere toplam 257 takson belirlenmiştir. Bu taksonlardan, 127 gıda, 93 ilaç, 12 yakacak, 16 yem, 60 el sanatları alanındaki kullanımın yanı sıra 49 bitki türünün de farklı alanlarda etnobotanik kullanımı olduğu tespit edilmiştir.

Tekin (2011)'in “Üzümlü (Erzincan) İlçesinin Etnobotanik Özellikleri” isimli lisansüstü tez çalışmasında 44 familyaya ait 140 taksonun etnobotanik kullanımı olduğunu belirtmiştir. Bu taksonların 60'ı gıda, 62'si tıbbi, 28'i hayvan yemi, 9'u eşya, 18'i süs, 8'i yakacak ve 7'sinin de çeşitli amaçlar için kullanıldığı belirlenmiştir.

Alparslan (2011)'in yaptığı “Ergan Dağı (Erzincan)'nın Etnobotanik Özellikleri” isimli lisansüstü tez çalışmasında 42 familyaya ait toplam 125 taksonun, 82'nin gıda, 56'nın tıbbi, 22'nin yem, 4'ünün eşya, 3'ünün süs, 2'sinin balık ağı ve 6'sının yakacak amacıyla kullanıldığı saptanmıştır. Araştırmada halk tarafından 6 bitkinin sadece isimlendirilmesi yapılmış olup, bitkilerin kullanımına dair herhangi bir bilgi bulunmadığı görülmüştür. Sonuç olarak etnobotanik özellikleri olan 35 adet bitki verileri mevcut literatürle örtüşüp, 84 adet bitkinin ise farklı amaçlar için kullanımları olduğu belirlenmiştir.

Korkmaz ve Tekin (2012a)'in “Üzümlü İlçesi'nin (Erzincan) Tıbbi Bitkileri” adlı araştırmasında 29 familyaya ait 65 türün tıbbi amaçlı kullanımı tespit edilmiştir. En çok takson içeren familyaların Rosaceae, Asteraceae ve Lamiaceae familyaları olduğu görülmüştür. Tıbbi amaçlı kullanımı olan bitkilerin genellikle soğuk algınlığı, öksürük, göğüs yumuşatıcı, idrar söktürücü, bağırsakların çalışmasını düzenleyici ve astım gibi rahatsızlıkların tedavisi için kullanıldığı belirlenmiştir.

Korkmaz ve Tekin (2012b)'in “Üzümlü (Erzincan) İlçesi'nde Gıda Olarak Tüketilen Doğal Bitkiler” adlı çalışmalarında 26 familyaya ait 64 türün gıda olarak tüketildiği görülmüştür. Bu türlerin yaprak (31 kullanım), meyve (23 kullanım), çiçek (5 kullanım), tohum (5 kullanım), dal (5 kullanım), gövde (5 kullanım) ve kök (2 kullanım) şeklinde tüketildiği ortaya konulmuştur. En çok tür içeren ilk üç familya; Rosaceae 12 tür, Asteraceae 5 tür, Apiaceae 5 tür ve Polygonaceae 4 tür olarak tespit edilmiştir.

Özgen vd. (2012)'nin “Folk Medicines in the Villages of Ilıca District (Erzurum, Turkey)” isimli araştırmalarında, Ilıca ilçesinin köylerinde halkın tedavi amacıyla faydalandığı bitkileri belirlemişlerdir. Yöre halkı tarafından, 29 familyaya ait 70 taksonun romatizma, deri, solunum yolları, sindirim sorunları, böbrek ve idrar yolu enfeksiyonları gibi hastalıkların tedavisinde kullanıldığı ortaya konulmuştur.

Doğan (2014)'ın “Pertek (Tunceli) Yöresinde Etnobotanik Araştırmalar” isimli çalışmasında, 284 bitki taksonunun etnobotanik amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunlardan 281 taksonun doğal, 3 taksonun ise kültür olduğu belirlenmiştir. Bu taksonlardan 266'sının halk ilacı, 73'ünün gıda, 27'sinin içecek, 19'unun boya, 13'ünün baharat, 12'sinin hayvan yemi, 7'sinin süs, 8'inin yakacak ve 9'unun eşya olarak kullanıldığı görülmüştür.

Korkmaz ve Karakurt (2014)'un “Kelkit (Gümüşhane) Aktarlarında Satılan Tıbbi Bitkiler” adlı çalışmalarında Kelkit aktarlarında satılan ve yöre halkı tarafından tıbbi amaçla kullanılan 48 familyaya ait 102 bitkinin yöresel adları ve tıbbi kullanımları tespit edilmiştir. Tıbbi amaçlı kullanımı olan bitkilerin ilk 5 familyaya dağılımları; Lamiaceae (14 takson), Rosaceae (12 takson), Asteraceae (10 takson), Apiaceae (8 takson) ve Poaceae (5 takson) olarak belirlenmiştir. Bitkilerin en çok kullanılan

kısımlarının yaprak (22 kullanım), meyve (19 kullanım), çiçek (15 kullanım), tüm bitki (15 kullanım), tohum (11 kullanım) ve kök (11 kullanım) şeklinde olduğu görülmüştür.

Karakurt (2014)'un "Kelkit (Gümüşhane) İlçesinin Etnobotanik Özellikleri" isimli araştırmasında 47 familyaya ait 183 taksonun 132'sinin tıbbi, 97'sinin gıda, 35'inin hayvan yemi, 19'unun cilt ve saç bakımı, 15'inin boya, 12'sinin eşya, 8'inin süs, 5'inin oyuncak, 3'ünün yakacak ve 13'ünün diğer amaçlar için kullanıldığı tespit edilmiştir. 58 bitkinin kullanımına ait bilgilere ise ilk kez bu çalışmada yer verilmiştir.

Çiçek (2019)'in "Çermik İlçesi ve Köylerinin (Diyarbakır) Etnobotanik Özellikleri" isimli lisansüstü tez çalışmasında yerel halk tarafından farklı amaçlar için kullanılan bitkiler ve bu bitkilerin kullanılan kısımları ile kullanım şekilleri araştırılmıştır. Çermik ilçe merkezi ve köylerinde 210 kişi ile görüşülmüş ve 55 kaynak kişi belirlenmiştir. Araştırma sonucunda 47 familyaya ait toplam 146 bitki taksonu ve bu bitkilere ait 229 yöresel kullanım şekli tespit edilmiştir. Bu bitkilerin; 96'sı gıda (%41.92), 86'sı tedavi (%37.55), 14'ü süs (%6.11), 8'i hayvan yemi (% 3.49), 7'si yakacak (%3.06), 4'ü oyuncak (%1.74), 3'ü sepet (%1.31), 2'si boya (%0.87) ve 9'unun diğer (%3.93) amaçlar için kullanıldığı belirlenmiştir.

Olgun (2019)'un "Arıcak (Elazığ) İlçesinin Etnobotanik Özellikleri" isimli araştırmasında 51 familyaya ait 138 takson tespit edilmiştir. Bu bitki taksonlarına ait 252 kullanım şekli olduğu belirlenmiştir. Araştırmada 108 taksonun tedavi, 85 taksonun besin, 20 taksonun yakacak, 8 taksonun hayvan yemi, 8 taksonun temizlik, 7 taksonun süs, 3 taksonun boya ve 12 taksonun diğer amaçlar için kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca 12 taksonun kullanımının ilk kez bu çalışmada olduğu görülmüştür.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırma Alanı Hakkında Genel Bilgiler

Erzincan merkezinin güney batısında yer alan Kemah ilçesi 2354 km² yüzölçümü ile ilin alan olarak en büyük ilçesidir. Kemah ilçesi 39° 02' - 39° 8' kuzey enlemleri, 38° 02' - 39° 5' doğu boylamları arasında bulunmaktadır. Kemah ilçesi P.H. Davis' in (1965-1985) Grid kareleme sistemine göre B7 karesinde yer almaktadır. Coğrafi açıdan ilçe Yukarı Fırat Bölümü'ne dahildir (Ertuğ, 2014). Araştırma alanının kuzeyinde Refahiye ilçesi, kuzey doğusunda Erzincan ili merkezi, güneyinde Tunceli ili ve Kemaliye ilçesi, batısında ise Sivas ili yer almaktadır (Akkan, 1963). Munzur Dağları, bölgenin güney kesiminde yer alır ve çok sarp kayalardan oluşur. Coğrafi yapısının en dikkat çekici özelliği engebeli arazisidir. Geniş ve düz arazi azdır. İlçenin en önemli akarsuyu, ilçe merkezinden geçen ve Fırat Nehri'nin bir kolu olan Karasu'dur. Ayrıca karasu ile karışan birçok dere olmasına rağmen bunların çoğu eylül ayından sonra kurumaktadır. İlçede karasal bir iklim hâkimdir. Yazları kurak ve sıcak, kışları soğuk ve yağışlıdır. Bölgedeki doğal bitki örtüsü steptir. İlçeyi kuşatan dağlar genellikle çıplak ve ağaçsız iken; ilçenin Refahiye sınırına yakın yerlerinde yer yer meşe ağaçları ve ormanlık alanlar mevcuttur (Çakır vd., 2020; Kemah İlçe Kaymakamlığı, 2023).

İlçenin toprak özellikleri ise şu şekildedir:

Verimli topraklar: Kemah ilçesinin genellikle verimli topraklara sahip olduğu bilinmektedir; bu topraklar tarım faaliyetleri için uygun görülmektedir.

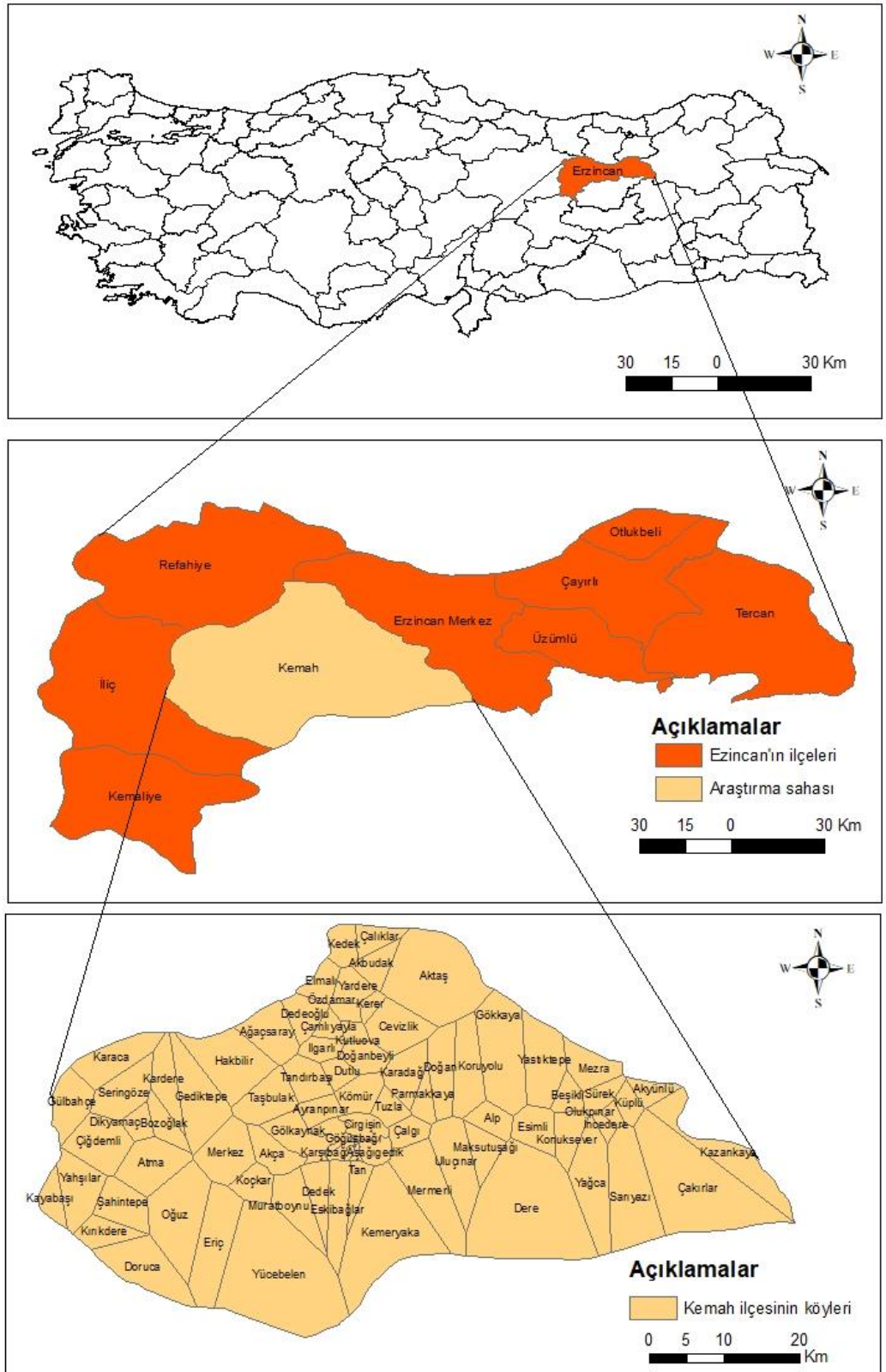
Killi topraklar: Kemah ilçesinde bulunan topraklar genellikle killi topraklardır. Killi topraklar, su tutma kapasiteleri yüksek olması nedeniyle tarımsal üretim için avantaj sağlamaktadır.

Erozyona eğilimli topraklar: Kemah ilçesindeki bazı bölgelerde erozyona eğilimli topraklar bulunmaktadır; ilçe sınırlarında erozyonla mücadele çalışmalarının yapılması önemlidir.

Asidik topraklar: Kemah ilçesinin bazı bölgelerinde asidik topraklar bulunmaktadır. Asidik topraklar, bitki yetiştiriciliği için uygun olmayabilir; bu nedenle tarım faaliyetlerinde çeşitlendirme yapılması önemlidir.

İnce taneli topraklar: Kemah ilçesinin çoğunlukla ince taneli topraklara sahip olduğu bilinmektedir. Bu tür topraklar, su geçirgenlikleri yüksek olması nedeniyle tarımsal üretime elverişlidir (Erzincan İl Tarım ve Orman Müdürlüğü - Kemah İlçe Tarım Durumu Raporu, 2023).

Şekil 3.1. Kemah (Erzincan) ilçe merkezi ve köyleri

Şekil 3.2. Kemah ilçesinden bir görünüm

Şekil 3.3. Kemah ilçesinden bir görünüm

Kemah ilçesinin son 10 yıl içinde aylık maksimum sıcaklık değerlerine bakıldığı zaman en yüksek ortalama sıcaklık 2021 yılında 28 °C’dir (Tablo 3.1).

Tablo 3.1. Kemah ilçesinin son 10 yılın aylık maksimum sıcaklık (°C) değerleri

Yıl/Ay	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2013	7,0	14,6	22,3	29,1	30,6	36,5	36,7	36,6	34,6	28,9	21,6	7,2
2014	11,9	18,3	21,6	27,3	31,6	35,0	38,7	39,6	36,3	27,2	16,5	13,9
2015	12,4	13,9	19,4	26,7	31,5	34,7	39,3	38,9	36,4	26,4	20,0	9,5
2016	11,0	17,7	19,9	26,8	29,7	35,9	38,8	39,2	33,0	29,0	22,2	8,1
2017	9,4	15,4	20,0	26,6	29,4	36,5	39,5	41,0	36,8	26,7	17,8	13,5
2018	9,7	15,6	25,0	28,7	30,5	38,8	41,1	37,4	35,5	29,4	21,6	12,0
2019	13,4	13,9	18,3	24,4	34,8	37,9	38,6	41,5	32,9	31,5	20,5	14,1
2020	8,1	15,2	21,9	25,2	33,4	34,7	40,0	38,6	38,2	30,1	21,8	12,6
2021	14,9	17,4	18,0	30,3	35,7	37,7	41,9	39,3	37,1	28,1	19,8	15,9
2022	6,6	14,1	19,4	29,5	33,1	36,0	39,8	40,0	39,3	31,1	19,4	13,3
2023	11,2	13,7	21,5	25,4	29,1							

Kemah ilçesinin son 10 yıl içinde aylık toplam maksimum yağış değerlerine bakıldığı zaman en yüksek ortalama yağış miktarı 2015 yılında kayıt altına alınmıştır. Son 10 yılın aylık maksimum yağış miktarı ortalaması alındığında ortalama yağış miktarı 132,4 olarak hesaplanır (Tablo 3.2).

Tablo 3.2. Kemah ilçesinin son 10 yılın aylık toplam maksimum yağış (mm=kg÷m²) miktarı

Yıl/Ay	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2013	37,2	20,8	22,1	10,3	8,4	6,5	1,3	0,8	10,8	9,5	11,5	7,0
2014	6,1	9,8	14,2	10,2	18,0	8,3	10,7	6,1	5,8	11,2	12,3	4,7
2015	36,0	26,2	22,1	19,9	17,9	7,2	0,4	6,1	0,1	15,7	1,9	13,3
2016	8,0	23,1	9,4	13,7	17,6	34,5	8,5	8,3	17,8	3,2	16,6	5,6
2017	5,3	2,3	14,9	34,8	13,5	25,6	1,8	10,1	2,0	8,7	15,0	5,7
2018	12,0	8,6	18,8	11,8	17,6	25,2	12,5	0,7	13,6	11,5	12,6	8,5
2019	16,5	5,0	4,8	12,1	17,3	7,5	3,5	5,0	6,6	4,8	12,2	6,1
2020	9,9	11,9	12,7	5,8	28,7	1,9	14,4	10,3	11,4	0,1	7,9	1,9
2021	27,2	5,7	14,2	3,2	7,5	9,7	6,6	6,7	19,7	7,1	8,3	5,4
2022	7,6	17,1	14,2	15,3	17,7	20,3	2,1	0,9	15,5	13,2	9,9	1,6
2023	3,7	29,7	31,1	30,4	23,4							

Kemah ilçesinin son 10 yılın aylık maksimum nispi nem miktarına baktığımızda; 2013 yılı Haziran ayında %100, 2016 yılı Şubat ayında %100, 2017 yılı Ocak, Şubat ve Mart aylarında %100, 2018 yılı Mart ayında %100, 2018 yılı Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında %100, 2019 yılı Haziran ayında %96 ve 2022 yılı Ağustos ayında %99 nem oranı vardır. Dolayısıyla, en yüksek ortama nem oranına 2018 yılı Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında %100 nem oranıyla ulaşılmıştır (Tablo 3.3).

Tablo 3.3. Kemah ilçesinin son 10 yılın aylık maksimum nispi nem (%) miktarı

Yıl/Ay	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2013	100,0	99,0	99,0	96,0	97,0	100,0	100,0	100,0	100,0	94,0	100,0	99,0
2014	99,0	100,0	98,0	98,0	98,0	94,0	95,0	94,0	96,0	99,0	100,0	100,0
2015	99,0	100,0	99,0	98,0	100,0	97,0	71,0	91,0	71,0	97,0	96,0	96,0
2016	99,0	100,0	97,0	98,0	100,0	100,0	96,0	93,0	98,0	97,0	95,0	99,0
2017	96,0	95,0	99,0	100,0	100,0	100,0	69,0	96,0	90,0	97,0	100,0	100,0
2018	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	86,0	100,0	96,0	98,0	97,0
2019	95,0	94,0	93,0	93,0	94,0	92,0	91,0	93,0	95,0	96,0	94,0	94,0
2020	95,0	94,0	94,0	93,0	94,0	93,0	94,0	90,0	92,0	91,0	94,0	97,0
2021	95,0	92,0	93,0	92,0	96,0	94,0	86,0	93,0	93,0	100,0	100,0	100,0
2022	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	96,0	78,0	75,0	99,0	99,0	100,0	100,0
2023	99,0	99,0	99,0	100,0	100,0							

Araştırmamızın materyalini, Nisan 2022 ve Mayıs 2023 dönemleri arasında Kemah ilçesinin 31 köyünden toplanan ve halkın farklı amaçlarla kullandıkları bitki örnekleri oluşturmaktadır. Bitki örneklerinin toplanmasından sonra bu bitkilerin etnobotanik özellikleri ile ilgili veriler bazı hane ziyaretlerinde görüşülen yöre halkından; hayvancılıkla uğraşan ve yaylalara göç eden bazı vatandaşlardan ve arıcılardan alınmıştır. Araştırılan bitkiler ile ilgili fotoğraflar çekilmiş ve bazı fotoğraflara Ek 2’ de yer verilmiştir. Etnobotanik bilgilerin toplanıp derlenmesi için ilçe köylerine gidilerek, ismini veren 85 kaynak kişi ile birebir görüşülmüştür. İsmi vermek istemeyen kişilerin verdiği bilgiler de kayıt altına alınmıştır.

Araştırma kapsamında alandan toplanan bitkilerin literatürdeki kullanımları ile birlikte yerel adı, hangi amaçla kullanıldığı, kullanıma nasıl hazırlanıp ne şekilde kullanıldığına dair halk ile yüz yüze görüşmeler yapılmış aşağıdaki bazı sorular sorulmuştur:

- Doğadan toplayıp kullandığınız bitkiler nelerdir?
- Bu bitkilerin yöresel isimleri nedir?
- Bu bitkileri kullanmaktaki amacınız nedir?
- Bu bitkilerin kullandığınız kısımları nelerdir?
- Topladığınız bitkileri kullanıma nasıl hazırlıyorsunuz?

Sorulara verilen cevaplar kayıt altına alınıp ardından bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Cevapların güvenilirliğini sağlamak için aynı bitkinin çevre köylerde kullanımı da araştırılmış, cevaplar karşılaştırılarak kontrol edilmiştir.

Tezle ilgili çalışmalar araştırma alanında yapılan çalışmalar, herbaryum çalışmaları ve bulguların değerlendirilip sonuçlandırılması şeklinde 3 kademedede yürütülmüştür.

Araştırma konumuzla ilgili olarak köylerde yaptığımız çalışmalar esnasında geleneksel kullanımı olan 90 adet bitki örneği toplanmış olup, bu örnekler Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Herbaryumu'nda bulunmaktadır. Toplanan bitki örnekleri herbaryum kurallarına uygun şekilde kurutulmuş ve preslenmiştir. Bitki teşhisinde Flora of Turkey and the East Aegean Islands vol. 1-9, Flora of Turkey and the East Aegean Islands (suppl.1) vol. 10, Flora of Turkey and the East Aegean Islands (suppl.2) vol. 11 kullanılmıştır (Davis, 1965-1985; Davis vd., 1988; Güner vd., 2000). Anahtarlarda geçen İngilizce veya Latince sözcüklerin Türkçe çevirisi için “İngilizce –Türkçe Botanik Kılavuzu” ve “Resimli Türkiye Florası cilt 1” kullanılmıştır (Baytop, 1998). Teşhiste kullanılan terminoloji için “İngilizce–Türkçe Botanik Kılavuzu” ve “Botanical Latin” adlı eserlerden yararlanılmıştır (Baytop, 1999).

Endemik bitkilerin tehlike kategorileri “Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı” adlı esere göre değerlendirilmiştir (Ekim vd., 2000).

Uluslararası Koruma Birliği tarafından belirlenen IUCN kategorileri şu şekildedir;

IUCN Kategorileri

EX: (Tükenmiş): Kuşkuya yer bırakmayacak delillerle soyu tükenmiş olduğu ispatlanan türler.

EW: (Doğalda Tükenmiş): Vahşi yaşamda soyu tükenmiş, fakat diğer alanlarda (yetiştirme veya sergileme amaçlı) varlığını sürdüren türler.

CR: (Kritik): Vahşi yaşamda soyu tükenme tehlikesi had safhada (extreme) olan türler.

EN: (Tehlikede): Vahşi yaşamda soyu tükenme tehlikesi çok büyük olan türler.

NT: (Tehdite Açık): Şu anda tehlikede olmayan fakat yakın gelecekte VU, EN veya CR kategorisine girmeye aday olan türler.

LC: (Düşük Riskli): Herhangi bir koruma gerektirmeyen ve tehdit altında olmayan türler.

LR: (Az tehdit altında): Popülasyonları oldukça iyi türler.

DD: (Yetersiz veri): Üzerinde yeterli bilgi bulunmayan türler.

NE: (Belirlenmedi): Şimdiye kadar yukardaki kriterlere uygunluğu değerlendirilmemiş türler.

VU: (Duyarlı): Vahşi yaşamda soyu tükenme tehlikesi büyük olan türler.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4. 1. ADOXACEAE

4.1.1. *Sambucus*

4.1.1.1. *Sambucus nigra* L.

Yerel adı: Kara mürver

Bilimsel Türkçe adı: ağaç mürver

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Ağaçsaray Köyü, yol kenarı, 1532 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Çiçek, yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yaprak ve çiçeklerinden hazırlanan infüzyondan her gün tok karnına bir su bardağı içilir. Bağışıklık sistemini güçlendirir (19).

Literatürdeki kullanımları: Hemoroit (Saraç vd., 2013); düdük ve zurna yapımı (Aydın ve Yeşil, 2018); kabızlık giderici, anne sütü arttırıcı, şeker hastalığı (Akan, 2015); antiviral (Korkmaz ve Karakurt, 2015).

4. 2. AMARANTHACEAE

4.2.1. *Amaranthus*

4.2.1.1. *Amaranthus retroflexus* L.

Yerel adı: Kül otu, şilki

Bilimsel Türkçe adı: tilikuyruğu

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Ağaçsaray Köyü, duvar dibi, 1532 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Gövde, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yaprakları kavurularak yenir. Yaprakları demir deposudur, demir eksikliği yaşayan bireyler kavurarak tüketir (18, 19).

Literatürdeki Kullanımları: Baharat (Selvi vd., 2013); içecek (Korkmaz vd., 2015); Şeker hastalığı (Çakılcıoğlu vd., 2013).

4.2.2. *Chenopodium*

4.2.2.1. *Chenopodium album* L. subsp. *album*

Yerel adı: Tel pancarı, davar otu

Bilimsel Türkçe adı: aksirken

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Kömür Köyü, bahçe içi, 1315 m, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yaprakları haşlanıp kavurularak yemeği yapılır. Demir eksikliği yaşayan bireyler kavurarak tüketir, demir eksikliğine iyi gelir. Böbreklere iç harcı olarak kullanılır (10, 49, 72, 76, 77, 78).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Tugay vd., 2011, Yücel vd., 2011).

4.2.3. *Spinacia*

4.2.3.1. *Spinacia oleracea* L.

Yerel adı: Ispanak

Bilimsel Türkçe adı: ıspanak

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Akça Köyü, bahçe içi, 1276 m, 26/08/2022

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Sulu yemeği yapılır. Demir eksikliği yaşayan bireyler kavurarak tüketir, demir eksikliğine iyi gelir (25).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Yüzbaşıoğlu vd., 2011); gıda, kalp, göz hastalıkları ve kansere karşı koruyucu (Deniz vd., 2010); gıda ve tıbbi (Abuzar ve Akan, 2019).

4. 3. AMARYLLIDACEAE

4.3.1. *Allium*

4.3.1.1. *Allium cepa* L.

Yerel adı: Soğan, pizav

Bilimsel Türkçe adı: soğan

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Kömür Köyü, bahçe içi, 1315 m, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Gövde, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Çiğ ya da pişirilerek yemeklerde kullanılır. Kulak çınlaması olan bireyler soğanın cücüğünü kulak yoluna koyarak yarım saat bekletir, çınlamayı geçirir (76, 77). Soğan suyu kulağa damlatılır, kulak ağrısını keser (68). İnfüzyonu ile elde edilen suyu iltihap söktürücü olarak içilir (76). Közlenen bir baş soğan bir bez ile tırnak batması sonrası oluşan iltihabı söktürmek için parmağa sarılır, bir gece bekletilir (51). Anne sütünü arttırır (68).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021); iltihap söktürücü, astım (Bağcı vd., 2006).

4.3.1.2. *Allium sativum* L.

Yerel adı: Sarımsak

Bilimsel Türkçe adı: sarmısak

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Alp köyü, bahçe içi, 1094 m, 26/08/2022

Kullanılan kısım: Gövde, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Çiğ ya da pişirilerek yemeklerde kullanılır. Çiğ yenilince tansiyonu düşürür (3, 5, 35, 75). Ağrıyan diş üzerine bir diş sarımsak konulur, ağrıyı keser (6, 7). Aç karnına bir diş sarımsak yutulduğu zaman bağırsak kurtlarını düşürür (33, 34).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021); leke, nasır ve siğil giderici (Bağcı vd., 2006).

4.3.1.3. *Allium tuncelianum* (Kollmann) Özhatay, B.Mathew & Şiraneci (ENDEMİK)

Yerel adı: Dağ sarımsağı

Bilimsel Türkçe adı: tunceli sarmısağı

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Uluçınar Köyü, Munzur dağı yamaçları, 1552 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Gövde, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Gövde ve yaprakları yemeklerde kullanılır. Gövdesi tansiyon düşürücü olarak kullanılır, bir diş yutulur (35, 38).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Kadıoğlu vd., 2020); kanser (Tuzlacı ve Doğan, 2010).

4. 4. APIACEAE

4.4.1. *Anethum*

4.4.1.1. *Anethum graveolens* L.

Yerel adı: Dereotu

Bilimsel Türkçe adı: dereotu

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Boğaziçi Köyü, bahçe içi, 1075 m, 28.08.2022

Kullanılan kısım: Gövde, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Çiğ olarak salatalara konur (17). İnfüzyonu hazırlanır, hazırlanan infüzyon günde bir su bardağı içilir. Mide ağrılarına iyi gelir (15, 25). Boğazda oluşan nodüllerin küçülmesine yardımcı olur (25).

Literatürdeki Kullanımları: Gıda (Bağcı, 2016, Kıncal ve Ceylan, 2021).

4.4.2. *Daucus*

4.4.2.1. *Daucus carota* L.

Yerel adı: Ezeltere

Bilimsel Türkçe adı: yabani havuç

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Beşikli Köyü, yol kenarı, 1276 m, 04/07/2022

Kullanılan kısım: Tohum, yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin tohum ve yapraklarından hazırlanan infüzyon süzülüp her gün aç karnına iki su bardağı tüketilir. Baş ağrısını önler (1, 3, 70).

Literatürdeki Kullanımları: Gıda (Kadioğlu vd., 2020); görme bozukluğu (Kardaş, 2019).

4.4.3. *Echinophora*

4.4.3.1. *Echinophora chrysantha* Freyn & Sint. (ENDEMİK)

Yerel adı: Çördük, Çordik

Bilimsel Türkçe adı: yıldız çördüğü

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Gökaynak köyü, bahçe içi ağaç dipleri, 1532 m, 28/08/2022

Kullanılan kısım: Tohum, yaprak

Kullanım amacı: Biyolojik mücadele, gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Kokusu böcek uzaklaştırıcıdır (21, 22). Ayrıntılı çorbalara katılır (6, 8, 15, 21). Baharat olarak kullanılır (14). Tohumu ezilip balla karıştırılır, böbrek taşını düşürür (36).

Literatürdeki kullanımları: Literatürlerde kayıtlı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

4.4.4. *Falcaria*

4.4.4.1. *Falcaria vulgaris* Bernh.

Yerel adı: Kazayağı

Bilimsel Türkçe adı: orakotu

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Kömür Köyü, nemli çayırlar, 1315 m, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Gövde, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin yaprakları börek içi harç olarak kullanılır. Demir eksikliğine iyi gelir (4, 74, 77, 78).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Erşen Bak ve Çifci, 2022; Kadioğlu vd., 2021; Akan vd., 2018).

4.4.5. *Foeniculum*

4.4.5.1. *Foeniculum vulgare* Mill.

Yerel adı: Rezene

Bilimsel Türkçe adı: rezene

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Hakbilir Köyü, bahçe içi, 1532 m, 24/09/2022.

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyvelerinden yapılan dekoksasyon bebeklerin gaz sancılarını, idrar yolu enfeksiyonlarını ortadan kaldırmak için içirilir (19, 20). Göz kuruluşu olan bireyler, meyvelerinden hazırlanan infüzyonu süzdükten sonra bu su ile gözlerini yıkar (28, 29, 69).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Satıl vd., 2008; Koyuncu vd., 2019); Gaz söktürücü, süt arttırıcı (Ayanoğlu vd., 1999); baharat (Özçelik ve Balabanlı, 2005).

4.4.6. *Heracleum*

4.4.6.1. *Heracleum antasiaticum* Manden.

Yerel adı: Soy

Bilimsel Türkçe adı: kamşam

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Beşikli Köyü, 1276 m, bahçe kenarı, 04/07/2022

Kullanılan kısım: Gövde, yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Böreklerin içine harç olarak kullanılır (83).

Literatürdeki kullanımları: Literatürlerde kayıtlı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

4.4.7. *Petroselinum*

4.4.7.1. *Petroselinum crispum* (Mill.) A.W. Hill

Yerel adı: Maydanoz

Bilimsel Türkçe adı: maydanoz

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Kömür Köyü, bahçe içi, 1315 m, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Dal, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Salatalara, böreklerle çiğ konulur (23, 75). Yaprak ve dallarından hazırlanan dekoksion iltihap söktürücü olarak günde bir su bardağı içilir (23, 77, 78). Yaprak ve dallarından hazırlanan dekoksion kilo verme amacıyla günde bir su bardağı içilir (77).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Cansaran ve Kaya, 2010); böbrek ve karaciğer sorunları (Deniz vd., 2010); böbrek taşı rahatsızlıkları (Tuzlacı ve Tolon, 2000), hemoroit (Aydın ve Yeşil, 2018); anne sütü arttırıcı, yüksek tansiyon düşürücü (Korkmaz, 2014).

4.4.8. *Prangos*

4.4.8.1. *Prangos ferulacea* (L.) Lindl.

Yerel adı: Çadır, çakşur, eşek çadırı

Bilimsel Türkçe adı: eşekçakşırı

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Uluçınar Köyü, tarla kenarı, 1552 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Gövde, yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi, yem

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin gövde ve yapraklarından elde edilen dekoksasyon süzöldükten sonra küçökböş hayvanlara aç karnına içirilir. Parazitleri düşöürür. Yaprakları hayvan yemi olarak kullanılır (35).

Literatürdeki kullanımları: Mide ve bağırsak fonksiyonel bozuklukları, yara iyileştirici (Bozkurt ve Bayır, 2021); şeker hastalığı (Kadıoğlu vd., 2021); gıda koruyucu, gıda (Korkmaz ve Karakurt, 2015).

4. 5. ASPARAGACEAE

4.5.1. *Ornithogalum*

4.5.1.1. *Ornithogalum* spp.

Yerel adı: Tökörök otu

Bilimsel Türkçe adı: akyıldız türleri

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Tandırbaşı Köyü, 1361 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yapraklarından elde edilen infüzyon, kabızlık durumunda kullanılır (14).

Literatürdeki kullanımları: Literatürlerde kayıtlı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

4. 6. ASTERACEAE

4.6.1. *Achillea*

4.6.1.1. *Achillea arabica* Kotschy

Yerel adı: Civanperçemi

Bilimsel Türkçe adı: hanzabel

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Aktaş Köyü, yol kenarı taşlık arazi, 2085 m, 03/07/2022

Kullanılan kısım: Çiçek, yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin çiçek ve yapraklarından hazırlanan infüzyon süzildükten sonra aç karnına bir su bardağı içilir. Adet sancılarını azaltır (10, 17, 48, 62).

Literatürdeki kullanımları: Böcek kovucu (Erşen Bak ve Çifci, 2022); gıda (Akan ve Balus , 2023); zayıflatma, kanama durdurucu, hemoroit (Kadioğlu vd., 2021).

4.6.1.2. *Achillea millefolium* L.

Yerel adı: Hılıç otu, Kılıç otu, Tentürdiyot otu

Bilimsel Türkçe adı: civanperçemi

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Muratboynu Köyü, duvar dipleri, 1532 m, 04/07/2022

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yapraklar havanda dövülerek kanamalı bölgeye uygulanır. Kanama durdurucudur (30, 67).

Literatürdeki kullanımları: Yara iyileştirici, idrar yolu enfeksiyonu, hemoroit (Saraç vd., 2013); kanama durdurucu (Erşen Bak ve Çifci, 2022).

4.6.2. *Anthemis*

4.6.2.1. *Anthemis cretica* L.

Yerel adı: Papatya

Bilimsel Türkçe adı: dağ papatyası

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Ağaçsaray Köyü, yol kenarı, 1532 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi, saç bakımı

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Çiçekleri kaynatılır, çıkan suyu saç rengini açmak için belli aralıklarla saça uygulanır (10, 17). Uykusuzluk, stres durumu yaşayan bireyler çiçeklerinin dekoksasyonu hazırlayıp süzdükten sonra bir su bardağı içer (26, 58).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Cansaran vd., 2007); öksürük önleyici, nefes darlığı (Ezer ve Avcı, 2004).

4.6.3. *Centaurea*

4.6.3.1. *Centaurea carduiiformis* DC.

Yerel adı: Galagan

Bilimsel Türkçe adı: kavgalaz

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Kayabaşı Köyü, yol kenarı taşlık arazi, 1788 m, 05/07/2022

Kullanılan kısım: Tohum

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin tohumları havanda ezilerek balla karıştırılır, her gün bir çay kaşığı aç karnına tüketilir. Kabızlığa, basura iyi gelir (81).

Literatürdeki kullanımları: Literatürlerde kayıtlı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

4.6.4. *Echinops*

4.6.4.1. *Echinops ritro* L.

Yerel adı: Gavurbaşı, Kesikbaş

Bilimsel Türkçe adı: topuz

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Uluçınar Köyü, tarla kenarı, 1552 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi, yem

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Çiçek başındaki kısımlar koparılır. Ortada kalan çiçek tablası yenir. Sertse ezilerek tüketilir. Basura ve mide rahatsızlıklarına iyi gelir (35). Bitkinin çiçek başı güneşte kurutulur, dövülür. Ezilen bitki basur bölgesine sürülür(9, 10).Hayvan yemi olarak tüketilir (6, 7, 35, 49).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Abuzar ve Akan, 2019; Özudoğru vd., 2011); yem (Ertuğ, 2000).

4.6.5. *Gundelia*

4.6.5.1. *Gundelia tournefortii* L.

Yerel adı: Kenger

Bilimsel Türkçe adı: kenger

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Aktaş Köyü, 2085 m, 03/07/2022

Kullanılan kısım: Gövde, kök

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Kök ve gövdesinden elde edilen edilen dekoksasyon her gün aç karnına bir su bardağı içilir. Kan şekerini düşürür (4, 5, 21, 27, 28, 29, 40, 53). Bitkinin kökü böreklere iç harç olarak kavrulup koyulur (73, 74) . Bitkinin gövdesi soyularak çiğ yenir (74). Kökünden kenger sakızı elde edilir (73).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Aksakal ve Kaya, 2008); ishal kesici (Çakılcıoğlu vd., 2007); şeker hastalığı (Arituluk ve Ezer, 2012); içecek (kahve) (Gültaş, 2009); yakacak (Akan vd., 2008).

4.6.6. *Helichrysum*

4.6.6.1. *Helichrysum arenarium* (L.) Moench subsp. *erzincanicum* Davis & Kupicha (ENDEMİK)

Yerel adı: Altınotu, ölmez çiçek

Bilimsel Türkçe adı: erzincan altınotu

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Hakbilir Köyü, nemli çayırlar, 1532 m, 24/09/2022

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi, süs

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Çiçeklerinin dekoksasyonu ile hazırlanan çay, aç karnına bir su bardağı içilir. Kabızlığı giderir, sakinleştiricidir (19). Kırk kilit otu (*Equisetum* sp. + mısır püskülü (*Zea mays*)+ altın otu (*Helichrysum* sp.) karıştırılıp çayı idrar yolu rahatsızlıkları için içilir (67). Çiçekler buketler halinde duvarlara süs olarak asılır (31).

Literatürdeki kullanımları: Literatürlerde kayıtlı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

4.6.7. *Inula*

4.6.7.1. *Inula aschersoniana* Janka

Yerel adı: Sarı çiçek

Bilimsel Türkçe adı: kayayolotu

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Dutlu Köyü, yol kenarı, 1140 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı: Süs

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bahçe kenarlarında süs bitkisi olarak kullanılır (15,16).

Literatürdeki kullanımları: Literatürlerde kayıtlı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

4.6.8. *Picnomon*

4.6.8.1. *Picnomon acarna* (L.) Cass.

Yerel adı: Eşek diken

Bilimsel Türkçe adı: kılçık diken

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Eskibağlar Köyü, tarla içi, 1557 m, 28/08/2022

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı: Süs

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Kapılara süs olarak asılır (32).

Literatürdeki kullanımları: Kanser (Sargın vd., 2015).

4.6.9. *Scorzonera* L.

4.6.9.1. *Scorzonera tomentosa* L.

Yerel adı: Alven, Nerebent

Bilimsel Türkçe adı: alabent

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Dutlu Köyü, taşlık yamaçlar, 1140 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Gövde

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin gövde sütü tereyağıyla belli bir kıvam alıncaya kadar kavrulur. Yara ve yanıkların üzerine sürülür (40, 73).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Korkmaz ve Alpaslan, 2014; Kadioğlu vd., 2020); yara (Sezik vd., 1997; Doğan, 2016).

4.6.10. *Silybum* L.

4.6.10.1. *Silybum marianum* (L.) Gaertn.

Yerel adı: Devedikeni

Bilimsel Türkçe adı: devedikeni

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Hakbilir Köyü, tarla kenarı, 1532 m, 24/09/2022

Kullanılan kısım: Tohum

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Tohumlarının dekoksyonu ile yapılan çay cilde sürülür. Sedef hastalığına iyi gelir (66, 67).

Literatürdeki kullanımları: Karaciğer sorunları, prostat (Özdemir Nath ve Kültür, 2022); yem (Boz vd., 2022); gıda, baharat (Özdemir ve Kültür, 2017).

4.6.11. *Taraxacum*

4.6.11.1. *Taraxacum stevenii* DC.

Yerel adı: Karahindiba

Bilimsel Türkçe adı: Gelingöbeği

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Akça Köyü, 1276 m, nemli çayırlar, 26/08/2022

Kullanılan kısım: Çiçek, yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yaprak ve çiçeğinin dekoksiyonu ile hazırlanan çay sinir sistemini yatıştırmak için günde bir su bardağı içilir. Karaciğere iyi gelir. Kan şekerini dengeler (66).

Literatürdeki kullanımları: Literatürlerde kayıtlı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

4.6.12. *Tragopogon*

4.6.12.1. *Tragopogon dubius* Scop.

Yerel adı: Yemlik, emlik

Bilimsel Türkçe adı: atyemliği

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Mermerli Köyü, 2044 m, nemli çayırlar, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yaprakları kabızlık sorunu yaşayan kişiler tarafından çiğ şekilde yenir. Bağırsakları çalıştırır (24, 27, 49, 50, 72, 73, 74, 82). Yaprakları haşlanıp yoğurtla karıştırılarak kemik erimesini engellemek için tüketilir (48).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Yücel vd., 2011; Korkmaz ve Karakurt 2015; Kadioğlu vd., 2020).

4.6.13. *Tripleurospermum*

4.6.13.1. *Tripleurospermum monticolum* (Boiss. & A.Huet) Bornm. (ENDEMİK)

Yerel adı: Papatya

Bilimsel Türkçe adı: kırpapatyası

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Beşikli Köyü, 1276 m, yol kenarı, 04/07/2022

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi, süs

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Çiçeklerinin dekoksiyonu ile elde edilen çay gribal enfeksiyonlarda naneyle birlikte içilir (76, 77, 80). Bitkinin toprak üstü gövdesi vazolara konulur, süs eşyası olarak kullanılır (83).

Literatürdeki kullanımları: Gaz giderici (Sezik vd., 1997); karın ağrısı (Erbay vd., 2017).

4. 7. BERBERIDACEAE

4.7.1. *Berberis*

4.7.1.1. *Berberis crataegina* DC.

Yerel adı: Karamuk, karanbuk

Bilimsel Türkçe adı: karamuk

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Ağaçsaray Köyü, yol kenarı taşlık arazi, 1532 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Meyve, kök, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi, boya

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Taze yaprakları tuzlanarak çiğ yenir. Özellikle çocuk ağız yaralarına iyi gelir (1, 3). Köklerinden kaynatılarak elde edilen boyadan (sarı renk) tulum, ip dokuma boyası yapılır (7, 8, 39, 60). Meyveleri olgunlaşınca kan yapıcı olarak çiğ tüketilir (23, 25). Köklerinden kaynatılarak elde edilen boyar madde vernik gibi tahta döşemelere sürülür (50, 52). Bitkinin köklerinden hazırlanan suyu koyunlara içirildiğinde iç parazitleri önler(35, 45, 59).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Cansaran vd., 2007; Korkmaz ve Alpaslan, 2014; Bağcı, 2016; Erbay vd., 2017); kalp sağlığı (Korkmaz ve Alpaslan, 2014); boyar madde (Baytop, 1999); şeker hastalığı (Tuzlacı, 2004); kısırlık, kadın hastalıkları, tansiyon düşürücü, balgam söktürücü (Tuzlacı, 2016).

4. 8. BIGNONIACEAE

4.8.1. *Catalpa*

4.8.1.1. *Catalpa bignonioides* Walter

Yerel adı: Katalpa, sigara ağacı

Bilimsel Türkçe adı: katalpa

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Alp Köyü, park, yol kenarı, 1094 m, 26/08/2022

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Kullanım amacı: Süs

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Süs bitkisi olarak park ve bahçelerde kullanılır (5).

Literatürdeki kullanımları: Sıtma, astım, bronşit (Ekren ve Çorbacı, 2021); süs (Aslan ve Akan, 2019).

4. 9. BORAGINACEAE

4.9.1. *Alkanna*

4.9.1.1. *Alkanna tinctoria* (L.) Tausch

Yerel adı: Havacıva otu, havacıvel otu

Bilimsel Türkçe adı: havacıvaotu

Lokalite: B7 Erizncan: Kemah, Dutlu Köyü, kayalık üstü, 1140 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Kök

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin kökü kurutulup ovalanır, balmumu veya tereyağında kavrulur. Kırık bölgeye macun halinde beze sürülerek kırık bölgeye sarılır (16, 17, 32, 40, 55, 56, 61, 62).

Literatürdeki kullanımları: Boya (Aslan vd., 2020; Chaitanya, 2014); öksürük giderici, yara, yanık iyileştirici, gaz giderici (Korkmaz ve Karakurt, 2015).

4. 10. BRASSICACEAE

4.10.1. *Brassica*

4.10.1.1. *Brassica oleracea* L.

Yerel adı: Lahana

Bilimsel Türkçe adı: lahana

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Kömür Köyü, bahçe içi, 1315 m, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Haşlanan yapraklar vücutta ödem olan bölgelere sarılır. İltihap giderici olarak kullanılır (75, 76).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Aladı vd., 2022; Şahin ve Akan, 2019; Tugay vd., 2005); kulak ağrısı, mide yanmaları (Sağırrioğlu vd., 2012).

4. 11. CAPRIFOLIACEAE

4.11.1. *Cephalaria*

4.11.1.1. *Cephalaria procera* Fisch. & Avé - Lall.

Yerel adı: Düllü, gulink, gulinge

Bilimsel Türkçe adı: ganteper

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Uluçınar Köyü, sulak alan, 1552 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Kabuk

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Gövdesinin kabuğu soyularak kanayan yere sarılır. Yara iyileştiricidir, kanamayı durdurur (33,35).

Literatürdeki kullanımları: Yara iyileştirici (Korkmaz ve Alpaslan, 2014; Bektaş vd., 2021); hayvan yemi (Yapıcı vd., 2009).

4. 12. CARYOPHYLLACEAE

4.12.1. *Silene*

4.12.1.1. *Silene vulgaris* (Moench) Garcke

Yerel adı: Gelincik pancarı, gelin parmağı

Bilimsel Türkçe adı: ecibücü

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Mermerli Köyü, yol kenarı nemli yamaçlar, 2044 m, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yaprakları kavrularak yemek yapılır (73). Yapraklarından çıkarılan su siğil ve lekeli cilde sürülür (74, 77). Böcek ısırılmalarında taze yapraklar ısırılan bölgeye kullanılır (78).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Bağcı, 2016; Korkmaz ve Alpaslan, 2014; Kadioğlu vd., 2021); idrar yolları enfeksiyonu (Bağcı, 2016).

4. 13. CUCURBITACEAE

4.13.1. *Cucumis*

4.13.1.1. *Cucumis sativus* L.

Yerel adı: Salatalık

Bilimsel Türkçe adı: hıyar

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Ağaçsaray Köyü, bahçe içi, 1532 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Meyve, kabuk

Kullanım amacı: Gıda, cilt bakımı

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Salatalarda, cacık ve turşu yapımında kullanılır (28). El ve yüze nemlendirici olarak kabuğu sürülür (50).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Yüzbaşıoğlu vd., 2020; Satıl ve Aktaş, 2021); böbrek taşı düşürücü (Sarı vd., 2010); hayvan yemi (Sağiroğlu vd., 2012).

4.13.2. *Cucurbita*

4.13.2.1. *Cucurbita moschata* Duchesne

Yerel adı: Bal kabağı

Bilimsel Türkçe adı: bal kabağı

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Boğaziçi Köyü, bahçe içi, 1075 m, 28.08.2022

Kullanılan kısım: Meyve, çekirdek

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yemeği, tatlısı yapılır (28). Ezilerek suyu çıkarılır, bu su kabızlığı giderir (56). Çekirdekleri kavrulup, yenildiği zaman iç parazitleri döker (28).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Özvatan vd., 2020); kabızlık, iç parazit dökücü, ödem attırıcı (Korkmaz, 2014); sakinleştirici (Uysal vd., 2010).

4. 14. CUPRESSACEAE

4.14.1. *Juniperus*

4.14.1.1. *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*

Yerel adı: Ardıç

Bilimsel Türkçe adı: katranardıcı

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Uluçınar Köyü, yol kenarı yamaçlar, 1552 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Meyve, yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyve ve yapraklarından dekoksasyonu ile elde edilen çay mide ağrılarını önlemek için bir su bardağı içilir (41, 42). Meyveleri

zeytinyağıyla ezilip romatizma ağrıları için bacaklara sürülür (50, 51, 52). Ardıç reçinesi yaraya yapıştırılır, yaraları iyileştirir (61, 62).

Literatürdeki kullanımları: Kırık (Bağcı, 2016); süs (Aktan ve Altan, 2011); nefes darlığı (Cansaran vd., 2007); yakacak (Korkmaz, 2014).

4.14.1.2. *Juniperus sabina* L.

Yerel adı: Ardıç, prik

Bilimsel Türkçe adı: saç ağacı

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Uluçınar Köyü, yol kenarı yamaçlar, 1552 m, 20/09/2022

Kullanılan kısım: Meyve, yaprak

Kullanım amacı: Biyolojik mücadele, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyvelerinden hazırlanan dekoksiyon süzöldükten sonra nefes darlığı olan kişiler tarafından için bir su bardağı içilir. Yaprakları yakılır kovana ve ahıra tütsü yapılır. Haşere kovucudur (35, 65, 76, 78, 79).

Literatürdeki kullanımları: Süs (Aslan vd., 2013; Ercan vd., 2018); şeker hastalığı (Özgen vd., 2012).

4. 15. ELAEAGNACEAE

4.15.1. *Elaeagnus*

4.15.1.1. *Elaeagnus angustifolia* L.

Yerel adı: İğde

Bilimsel Türkçe adı: iğde

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Aktaş Köyü, yol kenarı, 2085 m, 03/07/2022

Kullanılan kısım: Çiçek, meyve, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin meyve, çiçek ve yapraklarının dekoksasyonu süzildükten sonra, aç karnına her gün bir çay bardağı içilir. Olgun meyveler çiğ yenir. Bademcik iltihabını kurutur. Olgunlaşan meyveleri öksürüğün giderilmesi için çiğ tüketilir (28, 31, 33, 34, 71, 80).

Literatürdeki kullanımları: İshal kesici, kusma, öksürük giderici (Korkmaz, 2014); ateş düşürücü (Bağcı vd., 2006); kolye, tespih yapımı (Kocabaş ve Gedik, 2016).

4. 16. EUPHORBIACEAE

4.16.1. *Euphorbia*

4.16.1.1. *Euphorbia orientalis* L.

Yerel adı: Sütlügen

Bilimsel Türkçe adı: gezer sütleğen

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Beşikli Köyü, nemli çayırlar, 1276 m, 04/07/2022

Kullanılan kısım: Gövde

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin gövdesinden akan lateksi (süt) yaraların üstüne sürülür, ağrı kesicidir (19, 22, 68). Ayak mantarına, sivilceye ve siğile sürülür (21, 22).

Literatürdeki kullanımları: Literatürlerde kayıtlı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

4. 17. FABACEAE

4.17.1. *Astragalus*

4.17.1.1. *Astragalus microcephalus* Willd.

Yerel adı: Geven

Bilimsel Türkçe adı: anadolukitresi

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Ağaçsaray Köyü, nemli çayırılar, 1532 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Kullanım amacı: Yem

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Gevenin dikenleri yakılarak kalan kısmı dövülüp hayvanlara yedirilir. Arılar bol miktarda nektar alır (30, 31, 53).

Literatürdeki kullanımları: Yakacak (Saya vd., 2009); iltihap sökücü, tansiyon düşürücü (Korkmaz, 2014); şeker hastalığı, hayvan yaralarını iyileştirici (Macit ve Köse, 2015).

4.17.2. *Hedysarum*

4.17.2.1. *Hedysarum candidissimum* Freyn (ENDEMİK)

Yerel adı: Çobangülü

Bilimsel Türkçe adı: hoş batalağı

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Eskibağlar Köyü, nemli yamaçlar, 1557 m, 28/08/2022

Kullanılan kısım: Çiçek, yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Çiçek ve yapraklar morluk bölgesine ezilerek konur (31).

Literatürdeki kullanımları: Literatürlerde kayıtlı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

4. 18. FAGACEAE

4.18.1. *Quercus*

4.18.1.1. *Quercus infectoria* Oliv. subsp. *veneris* (A. Kern.) Meikle

Yerel adı: Meşe

Bilimsel Türkçe adı: zindiyen

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Uluçınar Köyü, tarla kenarı, 1552 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Meyve, yaprak

Kullanım amacı: Biyolojik mücadele, gıda

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyveleri pişirilerek yenir (33, 35, 48). Yapraklar bakliyatların içine konulur, bu durum bakliyatların raf ömrünü uzatır, güvelenmeyi önler (64, 80).

Literatürdeki kullanımları: Nazarlık, hayvan yemi, kömür yapımı (Eksik ve Akan, 2021); eşya yapımı (Tel vd., 2021).

4.18.1.2. *Quercus libani* Oliv.

Yerel adı: Meşe

Bilimsel Türkçe adı: lübnan meşesi

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Uluçınar Köyü, tarla kenarı, 1552 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Meyve, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, yem

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yapraklarından hayvan yemi, meyvelerinden kahve yapılır. Meyvelerinin dış kabuğu hayvan derisini inceltmek için kullanılır, bu deri yörede tulum peynirini koymak için kullanılır (33, 35).

Literatürdeki kullanımları: Literatürlerde kayıtlı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

4.18.1.3. *Quercus pubescens* Willd.

Yerel adı: Meşe

Bilimsel Türkçe adı: tüylü meşe

Lokalizasyon: B7 Erzincan: Kemah, Uluçınar Köyü, tarla kenarı, 1552 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyveleri pişirilerek yenir (33, 35, 48).

Literatürdeki kullanımları: Kazma, kürek, semer yapımı (Kocabaş vd., 2016); yakacak (Koyuncu vd., 2009).

4. 19. HYPERICACEAE

4.19.1. *Hypericum*

4.19.1.1. *Hypericum perforatum* L.

Yerel adı: Sarı kantaron

Bilimsel Türkçe adı: kantaron

Lokalizasyon: B7 Erzincan: Kemah, Aktaş Köyü, yol kenarı kayalıklar, 2085 m, 03/07/2022

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin çiçekleri açınca toplanarak 15 gün güneşte 15 gün karanlık ortamda zeytinyağında bekletilir. Yağda kızarma olunca yağı süzülerek kullanılır. Elde edilen yağ, yanık ve yaralara sürülür. Yara iyileştiricidir (3). Günde bir çay kaşığı içildiğinde mide ağrılarına iyi gelir (60). Çiçeklerinin infüzyonu ile elde edilen çay depresyona faydalıdır (23, 25, 54).

Literatürdeki kullanımları: Yanık ve yara (Kıncal ve Ceylan, 2021; Türkan vd., 2006).

4.19.1.2. *Hypericum scabrum* L.

Yerel adı: Kantaron

Bilimsel Türkçe adı: karahasançayı

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Tandırbaşı Köyü, yol kenarı kayalıklar, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin çiçeklerinin dekoksasyonu ile elde edilen su yara izlerine sürülür (2, 14).

Literatürdeki kullanımları: Tıbbi (Yener ve Ay Ak, 2021); şeker hastalığı, nefes darlığı (Korkmaz ve Alpaslan, 2014).

4. 20. JUGLANDACEAE

4.20.1. *Juglans*

4.20.1.1. *Juglans regia* L.

Yerel adı: Ceviz, goz

Bilimsel Türkçe adı: ceviz

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Ağaçsaray Köyü, bahçe içi, 1532 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Meyve, iç zar, yeşil kabuk, yaprak

Kullanım amacı: Biyolojik mücadele, boya, gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Olgunlaşan meyveleri beyin gelişimi için çiğ yenir. Kabuğundan elde edilen boya saç ve yün boyamak için (kahverengi) kullanılır (2, 17, 18, 25). İç zarıyla birlikte bir su bardağı içine koyulup akşamdan sabaha kadar bekletilir; sabah aç karnına bu su içilirse kolesterolü düşürür (38, 39, 49, 51). Ceviz yaprakları bakliyatların içine konularak güve ve bit oluşumunu engeller (51, 52).

Literatürdeki kullanımları: Sandık yapımı, tavla, tepsi, sehpa yapımı (Kocabaş vd., 2016); kap, kaşık yapımı (Polat vd., 2013); boyar madde (Polat vd., 2013); boğaz ve

eklem ağrısı (Elçi ve Erik, 2006); hemoroit (Saraç vd., 2013); beyin gelişimi, saçkıran, cilt ve saç bakımı (Korkmaz, 2014).

4. 21. LAMIACEAE

4.21.1. *Mentha*

4.21.1.1. *Mentha longifolia* (L.) L.

Yerel adı: Pünk, nane

Bilimsel Türkçe adı: pünk

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Dutlu Köyü, su kenarı nemli çayırlar, 1140 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Baharat olarak çorbalara konulur (7, 23). Yapraklar kaynatılır, limon ve bal ile karıştırılarak tatlandırılıp soğuk algınlığı durumunda içilir (28, 29).

Literatür kullanımları: Kozmetik (Bak ve Çifci, 2022); hazımsızlık giderici (Leblebici vd., 2013).

4.21.1.2. *Mentha longifolia* (L.) L. subsp. *longifolia*

Yerel adı: Pünk, nane

Bilimsel Türkçe adı: pünk

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Parmakkaya Köyü, su kenarı nemli çayırlar, 1406 m, 22/09/2022

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Baharat olarak yemeklerde kullanılır (7, 23, 74). Yaprakları ağız kokusunu önlemek için çiğ yenir (47, 54, 64). Mide ağrısı, mide bulantısı gibi durumlarda yapraklarından elde edilen dekoksasyon süzülüp içilir (47, 49, 62).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (baharat), soğuk algınlığı (Korkmaz ve Alpaslan, 2014); hemoroit (Güneş ve Özhatay, 2011).

4.21.1.3. *Mentha pulegium* L.

Yerel adı: Nane

Bilimsel Türkçe adı: yarpuz

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Boğaziçi Köyü, su kenarı nemli çayırlar, 1075 m, 28.08.2022

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin yaprakları baharat olarak çorbalara koyulur, üst solunum yolu rahatsızlıkları için limonla kaynatılıp içilir (28, 29, 74).

Literatürdeki kullanımları: Grip (Güner ve Selvi, 2016); mide rahatsızlıkları giderici (Akbulut vd., 2019).

4.21.2. *Origanum*

4.21.2.1. *Origanum acutidens* (Hand. - Mazz.) Ietsw. (ENDEMİK)

Yerel adı: Annuk, Zahter

Bilimsel Türkçe adı: zemul

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Beşikli Köyü, taşlık yamaçlar, 1276 m, 04/07/2022

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yapraklar kurutulduktan sonra baharat olarak kullanılır. Yaprakları mide ağrısı için kaynatılıp içilir (1, 9, 10,13, 62, 72, 80). Ağrıyan diş üzerine bir miktar konulursa, diş ağrısını keser (68).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (baharat) (Korkmaz ve Alpaslan, 2014).

4.21.2.2. *Origanum vulgare* L.

Yerel adı: Anık, annuk

Bilimsel Türkçe adı: karakınık

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Sürek Köyü, taşlık yamaçlar, 1276 m, 26/08/2022

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yemeklere, etlere baharat olarak kullanılır (23, 24).

Literatürdeki kullanımları: Hazımsızlık giderici, iştah düzenleyici (Sarı vd., 2010).

4.21.2.3. *Origanum vulgare* L. subsp. *gracile* (K. Koch) Ietsw.

Yerel adı: Anık, annuk

Bilimsel Türkçe adı: kuşzemulu

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Dutlu Köyü, yol kenarı yamaçlar, 1140 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Kurutulup tarhanaya katılır (15, 16). Salatalara, ayrılanlı çorbalara katılır (13, 14, 36, 37, 42, 49).

Literatürdeki kullanımları: Soğuk algınlığı, diş ağrısı, baş ağrısı (Altundağ ve Öztürk, 2011; Selvi vd., 2022); epilepsi (Selvi vd., 2022).

4.21.3. *Salvia*

4.21.3.1. *Salvia brachyantha* (Bordz.) Pobed.

Yerel adı: Yaban çayı

Bilimsel Türkçe adı: kazan şalbası

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Uluçınar Köyü, taşlı yamaçlar, 1552 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin dekoksyonu ile elde edilen çayı soğuk algınlığı durumunda içilir (34, 35).

Literatürdeki kullanımları: Antimikrobial (Demirpolat vd., 2019).

4.21.3.2. *Salvia divaricata* Montbret & Aucher ex Benth.

Yerel adı: Adaçayı

Bilimsel Türkçe adı: saplı şalba

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Tandırbaşı Köyü, taşlı yamaçlar, 1361 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitki dekoksyonu hazırlanıp süzülerek belli bir süre soğumaya bırakılır, boğaz iltihabı ve ağız içi yaralar için gargara yapılır (70, 71, 72, 75). Bitkinin dekoksyonu ile elde edilen çay sakinleştirici olarak tüketilir (64).

Literatürdeki kullanımları: Literatürlerde kayıtlı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

4.21.4. *Satureja*

4.21.4.1. *Satureja hortensis* L.

Yerel adı: Hıyar otu

Bilimsel Türkçe adı: çipriska

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Dutlu Köyü, yol kenarı yamaçlar, 1140 m, 27/08/2022.

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Baharat olarak salatalıklara serpilir (31, 77). Dekoksiyonu ile çayı yapılır, bu çay kan şekerini düşürmek için içilir (77, 78).

Literatürdeki kullanımları: Gıda, baş ağrısı (Yener ve Ay Ak, 2021); baharat (Aksakal ve Kaya, 2008); kolesterol düşürücü (Özçelik ve Balabanlı, 2005).

4.21.5. *Teucrium*

4.21.5.1. *Teucrium polium* L. subsp. *polium*

Yerel adı: Bit otu

Bilimsel Türkçe adı: acıyavşan

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Uluçınar Köyü, taşlı yamaçlar, 1552 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Biyolojik mücadele, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin yaprakları yakılarak tütsü halinde arı kovanlarına, ahırlara uygulanır. Bit, pire önleyicidir (35, 78, 79). Yapraklar kaynatılarak buğu yapılır. Nefes açar (48, 49).

Literatürdeki kullanımları: Bağırsak sorunları (Çakılcıoğlu vd., 2007).

4.21.6. Ziziphora

4.21.6.1. Ziziphora tenuior L.

Yerel adı: Kekik

Bilimsel Türkçe adı: fareotu

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Eskibağlar Köyü, yol kenarı yamaçlar, 1557 m, 28/08/2022

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yaprakları toplanıp kurutulduktan sonra dekoksasyonu ile çayı yapılır. Mide bulantısı ve ağrıları için bu çay limon sıkılarak içilir (42, 59). Yemeklere baharat olarak kullanılır (21, 27). Arıların bal verimliliğini artırır (35, 78).

Literatürdeki kullanımları: Adet sancısı, dizanteri (Sezik vd., 1991).

4. 22. MALVACEAE

4.22.1. Abelmoschus

4.22.1.1. Abelmoschus esculentus (L.) Moench

Yerel adı: Bamya

Bilimsel Türkçe adı: bamya

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Muratboynu Köyü, bahçe içi, 1532 m, 04/07/2022

Kullanılan kısım: Meyve, tohum

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi, saç bakımı

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyvelerinin yemeği yapılır. Kemik gelişimine faydalıdır (77, 80, 84, 85). Meyvelerinden çıkarılan su; saçta uygulanır, saç parlaklık

verir (84). Romatizma ve eklem ağrıları için tohumlarının dekoksasyonu ile elde edilen su içilir (19, 10).

Literatürdeki kullanımları: Yara iyileştirici (Aslan vd., 2020); gıda, sinüzit (Kocabaş vd., 2017); şeker hastalığı (Şahin ve Akan, 2019).

4.22.2. *Alcea*

4.22.2.1. *Alcea calvertii* (Boiss.) Boiss.

Yerel adı: Hatmi çiçeği, gülfatma çiçeği

Bilimsel Türkçe adı: hıraçiçeği

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Ağaçsaray Köyü, duvar dipleri, 1532 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Çiçek, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Çiçekler ılık süt ile infüzyon edilerek astım hastalığı olan bireyler tarafından içilir (69, 70). Öksürük, boğaz ağrısı gibi durumlarda çiçekleri ıhlamurla ya da karanfil ile dekoksasyon edilerek bir su bardağı içilir (9, 10, 17, 18, 20, 30, 31). Yaprak ve çiçeklerinin lapası yapılarak, ağrıyan yere bir bez ile sarılır, ağrı gidericidir (9, 10).

Literatürdeki kullanımları: Süs (Korkmaz ve Alpaslan, 2014); böbrek taşı düşürücü (Özgökçe ve Özçelik, 2004).

4.22.3. *Malva*

4.22.3.1. *Malva neglecta* Wallr.

Yerel adı: Ebegümeci, ebemkömeci

Bilimsel Türkçe adı: çobançöreği

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Ağaçsaray Köyü, köy içi yol kenarı, 1532 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Çiçek, meyve, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yaprakları kavrulur; çiçekleri ve meyvesi çiğ olarak yenir (45, 48, 49). Yaprakları süt ile ezilip lapa yapılır, bu lapa kapalı yaralar üzerine, şişkinlik olan yere sarılır. Şişliğin dağılmasını sağlar (4). Yapraklar bir miktar haşlanıp iltihaplı yaralara sarılır, iltihabı söker (20). Bitki haşlanarak diz ağrıları için dize sarılır (49). Isırgan otuyla birlikte dekoksasyonu ile elde edilen çay boğaz ağrısına iyi gelir (59). Bitkinin yapraklarının dekoksasyonu ile elde edilen su; idrar sırasında meydana gelen ağrıların giderilmesi için her gün aç karnına içilir (59). Rahim ile ilgili sorun yaşayan kadınlarda lapası yapılarak bir beze çekilir ve karın bölgesine bağlanır (84).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Korkmaz ve Alpaslan, 2014); ağız içi iltihap giderici (Korkmaz ve Alpaslan, 2014); implantasyon (embriyonun rahime gömülmesi) engelleyici (Baytop, 1999).

4. 23. MORACEAE

4.23.1. *Ficus*

4.23.1.1. *Ficus carica* L. subsp. *carica*

Yerel adı: İncir

Bilimsel Türkçe adı: incir

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Boğaziçi Köyü, bahçe içi, 1075 m, 28.08.2022

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyveleri çiğ ya da pişirilerek yenir. Kolesterolu düşürür (28). Kabızlığı giderir. Bağışıklık güçlendirir, kansızlığa iyi gelir (28, 29).

Literatürdeki kullanımları: Basur, sivilce (Şahin ve Akan, 2019); siğil (Türkan vd., 2006; Saraç vd., 2013).

4.23.2. *Morus*

4.23.2.1. *Morus alba* L.

Yerel adı: Beyaz dut, tüye

Bilimsel Türkçe adı: ak dut

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Muratboynu Köyü, bahçe içi, 1532 m, 04/07/2022

Kullanılan kısım: Meyve, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyveleri süzgeçten geçirilir, çıkan suyu kıvamını alıncaya kadar kaynatılır ve pekmez hazırlanır. Elde edilen pekmezden sabahları tok karnına bir tatlı kaşığı tüketilir. Boğaz ağrılarına, kansızlığa iyi gelir (2, 16, 28). Pekmez tereyağı ile karıştırılıp tüketildiğinde öksürüğü önler (66, 67). Yapraklarından sarma yemeği yapılır (58). Yaprakları kurutulur çayı yapılır. Kemikleri güçlendirir (78).

Literatürdeki kullanımları: Kürek yapımı (Kocabaş vd., 2016); kan yapıcı (Kocabaş vd., 2017).

4.23.2.2. *Morus nigra* L.

Yerel adı: Kara dut

Bilimsel Türkçe adı: kara dut

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Sürek Köyü, bahçe içi, 1276 m, 26/08/2022

Kullanılan kısım: Meyve, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanım hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyveleri süzgeçten geçirilir, çıkan suyu kıvamını alıncaya kadar kaynatılır ve pekmez hazırlanır. Elde edilen pekmezden sabahları tok karnına bir tatlı kaşığı tüketilir. Boğaz ağrılarına, kansızlığa iyi gelir (15, 28, 29). Pekmez tereyağı ile karıştırılıp tüketildiğinde öksürüğü önler (66, 67). Yaprakları kurutulur çayı yapılır. Kemikleri güçlendirir (78).

Literatürdeki kullanımları: Külek yapımı (Kocabaş vd., 2016); ağız yaraları (Kocabaş vd., 2017).

4. 24. OLEACEAE

4.24.1. *Olea*

4.24.1.1. *Olea europaea* L.

Yerel adı: Zeytin

Bilimsel Türkçe adı: zeytin

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Hakbilir Köyü, 1532 m, 24/09/2022

Kullanılan kısım: Meyve (çekirdek)

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım hazırlanışı ve kullanım şekli: Doku zedelenmesi durumunda çekirdekleri dövülerek bir bezle zedelenen yere sarılır (69, 70).

Literatürdeki kullanımları: Eşya, gıda, cilt bakımı (Fidan ve Akan, 2019); kaşık yapımı, sabun yapımı, yakacak (Altay ve Karahan, 2012).

4.24.2. *Syringa*

4.24.2.1. *Syringa vulgaris* L.

Yerel adı: Leylak

Bilimsel Türkçe adı: leylak

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Kömür Köyü, yol kenarı, 1315 m, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi, süs

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Çiçekler etil alkolde belli bir süre karanlık ortamda bekletilir. Elde edilen yağ eklem romatizması için bacaklara sürülür. Hoş kokusu ve görüntüsünden dolayı park ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (76).

Literatürdeki kullanımları: Süs (Satıl vd., 2019); romatizma (Ekren ve Çorbacı, 2021).

4. 25. PAPAVERACEAE

4.25.1. *Glaucium*

4.25.1.1. *Glaucium grandiflorum* Boiss. & A. Huet subsp. *grandiflorum*

Yerel adı: Gelincik pancarı

Bilimsel Türkçe adı: develâlesi

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Mermerli Köyü, yol kenarı nemli çayırlar, 2044 m, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yaprakları haşlanarak kavrulup yenir. Demir eksikliği yaşayan bireyler tarafından tüketilir. Demir deposudur (19).

Literatürdeki kullanımları: Boyar madde, oyuncak yapımı (Eksik ve Akan, 2021) ; gıda (Ergül vd., 2019).

4.25.2. *Papaver*

4.25.2.1. *Papaver* spp.

Yerel adı: Gelincik, haşhaş

Bilimsel Türkçe adı: gelincik türleri

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Mermerli Köyü, yol kenarı nemli çayırlar, 2044 m, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Çiçek, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanım hazırlanışı ve kullanım şekli: Yapraklarının yemeği yapılır, yapraklar haşlanarak börek iç harcı olarak kullanılır (50, 73). Çiçeklerinin dekoksasyonu ile elde edilen su; saçtaki kepeği önlemek için saça uygulanır (74, 77).

Literatürdeki kullanımları: Anne sütü arttırıcı (Türkan vd., 2006); gıda (Koyuncu vd., 2009); boya (Kadıoğlu vd., 2021).

4. 26. PINACEAE

4.26.1. *Pinus*

4.26.1.1. *Pinus* spp.

Yerel adı: Çam

Bilimsel Türkçe adı: çam türleri

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Muratboynu Köyü, 1532 m, 04/07/2022

Kullanılan kısım: Gövde, kozalak, reçine

Kullanım amacı: Tıbbi, yakacak

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Çam reçinesi yaraların üzerine uygulandığı zaman hızlı bir şekilde iyileşmesini sağlar (55, 56). Çam reçinesi nefes darlığına karşı buhar yapılır (65). Kozalak ve odunu yakacak olarak kullanılır (35). Çam reçinesi eritilip ağrıyan yere çekilir. Çam reçinesi balla karıştırılıp aç karnına bir tatlı kaşığı alınırsa, mide ağrılarını keser (68).

Literatürdeki kullanımları: Eşya (Koyuncu vd., 2009; Altay ve Karahan, 2012); guatr, yakacak (Koyuncu vd., 2009).

4. 27. PLANTAGINACEAE

4.27.1. *Plantago*

4.27.1.1. *Plantago major* L. subsp. *major*

Yerel adı: Sinirli ot, sinir otu, yara otu, hava yaprağı

Bilimsel Türkçe adı: sinirotu

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Kömür Köyü, çeşme yanı, 1315 m, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yapraklar ağızda çiğnenir. Diş iltihabını önler (75). Yaprakları sıcak suda 10 dakika bekletilir, damarlı kısmı iltihaplı yere sarılır. Bir gece sarılı kalır, yaranın iltihabını alır (37, 38, 45, 48, 76, 77, 78). Yapraklarının dekoksasyonu ile çayı yapılır ve içilir sakinleştiricidir (26).

Literatürdeki kullanımları: Kolesterol, egzama (Saraç vd., 2013).

4.27.1.2. *Plantago media* L.

Yerel adı: Sinirli ot, sinir otu, yara otu, hava yaprağı

Bilimsel Türkçe adı: şimşekyaprağı

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Parmakkaya Köyü, su kanalı yanı, 1406 m, 22/09/2022

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Gümüş paraları veya eşyaları parlatmak için kullanılır (36, 37). Yaprak yüzeyi tereyağıyla kaplanarak ağrıyan yere sarılır. Ağrı kesicidir (33, 35, 36). Yaprakları sıcak suda 10 dakika bekletilir, damarlı kısmı iltihaplı yere sarılır. Bir gece sarılı kalır, yaranın iltihabını alır (37, 38, 45, 48, 76, 77, 78). Enfeksiyon hastalıklarında yapraklarının dekoksasyonu ile çayı yapılır ve içilir (45, 51). Enfeksiyonun giderilmesine yardımcı olur ayrıca sakinleştiricidir (26, 45). Karaciğeri temizler (26). Arılar sabah saatlerinde nektar alır (19).

Literatürdeki kullanımları: Karaciğer rahatsızlıkları (Türkan vd., 2016).

4.27.1.3. *Plantago lanceolata* L.

Yerel adı: Sinirli ot, damar otu, hava yaprağı

Bilimsel Türkçe adı: damarlıca

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Uluçınar Köyü, su kanalı yanı nemli çayırlar, 1552 m, 26/06/2022.

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yaprakları sıcak suda 10 dakika bekletilir, damarlı kısmı iltihaplı yere sarılır. Bir gece sarılı kalır, yaranın iltihabını alır (37, 38, 45, 48, 76, 77, 78). Yaprak yüzeyi tereyağıyla kaplanarak ağrıyan yere sarılır. Ağrı kesicidir (33, 35, 36). Yapraklarının dekoksasyonu ile çayı yapılır ve içilir sakinleştiricidir (26).

Literatürdeki kullanımları: Öksürük (Özal ve Selvi, 2016); dolamalı yara (Saraç vd., 2013).

4. 28. PLATANACEAE

4.28.1. *Platanus*

4.28.1.1. *Platanus orientalis* L.

Yerel adı: Çınar

Bilimsel Türkçe adı: çınar

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Çalgı Köyü, 1109 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yapraklarının dekoksasyonu ile elde edilen çay romatizma, eklem ağrıları için içilir (59, 65).

Literatürdeki kullanımları: Et kütüğü, takunya, oklava, tarak yapımı (Kocabaş vd., 2016); kireçlenme (Özal ve Selvi, 2016; Fidan ve Akan, 2019); süs (Fidan ve Akan, 2019).

4. 29. PLUMBAGINACEAE

4.29.1. *Acantholimon*

4.29.1.1. *Acantholimon acerosum* (Willd.) Boiss.

Yerel adı: Geven

Bilimsel Türkçe adı: pişikkeveni

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Uluçınar Köyü, tarla kenarı, 1552 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı: Yem

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Arılar nektar alır (30, 31, 35, 78).

Literatürdeki kullanımları: Hayvan yemi (Bağcı ve Keskin, 2022; Cansaran vd., 2007).

4. 30. POACEAE

4.30.1. *Agropyron*

4.30.1.1. *Agropyron* spp.

Yerel adı: Ayrık otu

Bilimsel Türkçe adı: otlakayrığı türleri

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Akça Köyü, tarla kenarı, 1276 m, 26/08/2022

Kullanılan kısım: Kök

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Kökünün dekoksasyonu ile çay demlenir. Nefes darlığına iyi gelir (23).

Literatürdeki kullanımları: Böbrek ve karaciğer rahatsızlıkları (Korkmaz, 2014).

4.30.2. *Hordeum*

4.30.2.1. *Hordeum vulgare* L.

Yerel adı: Arpa

Bilimsel Türkçe adı: arpa

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Kömür Köyü, tarla içi, 1315 m, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Çiçek, tohum

Kullanım amacı: Gıda, süs, yem

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Peynir mayası yapımında tohumlar bir tülbent içinde mayanın diğer bileşenlerinin içine koyulur, mayalanmayı sağlar (39, 40, 77, 80).

Çiçeklerinden duvar süsü yapılır (37). Hayvan yemi olarak kullanılır, süt ve et verimliliğini artırır (35, 39, 75, 78).

Literatürdeki kullanımları: Mide, bağırsak rahatsızlıkları (Korkmaz, 2014).

4.30.3. *Triticum*

4.30.3.1. *Triticum aestivum* L.

Yerel adı: Buğday

Bilimsel Türkçe adı: ekmeklik buğday

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Sürek Köyü, tarla içi, 1276 m, 26/08/2022

Kullanılan kısım: Çiçek, tohum

Kullanım amacı: Gıda, süs, yem

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Peynir mayası yapımında tohumlar bir tülbent içinde mayanın diğer bileşenlerinin içine koyulur, mayalanmayı sağlar (39, 40, 77, 80). Tohumları değirmende öğütülerek hamura öz vermede kullanılır (3, 23, 39). Çiçeklerinden ev süsü yapılır (37). Yeni diş çıkaran bebekler için hedik buğdayı olarak kaynatılır içine kuru üzüm koyularak ikram edilir (3, 4, 10, 39, 77) . Unundan yapılan hamur travmalarda bir bezle bölgeye sarılır, ağrıyı keserek şişlikleri indirir (55, 56).

Literatürdeki kullanımları: Haşere uzaklaştırıcı, göğüs ağrısı (Korkmaz, 2014); kerpiç yapımı (Akan vd., 2008); yumurtalık kanseri (Kıncal ve Ceylan, 2021).

4.30.4. *Zea*

4.30.4.1. *Zea mays* L.

Yerel adı: Mısır

Bilimsel Türkçe adı: mısır

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Alp Köyü, bahçe içi, 1094 m, 26/08/2022

Kullanılan kısım: Meyve, püskül

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi, cilt bakımı, yem

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyvelerinden mısır unu yapılır. Mısır unu yüksek miktarda protein içerir (7, 67). Hayvanlara yem olarak verildiği zaman süt verimliliğini artırır (35). Suyu çıkarılarak yüze sürüldüğünde, cildi güzelleştirir, cildin sıkılaşmasını sağlar (16, 42). Haşlanarak yenildiğinde bağırsakları yumuşatır (33, 35). Kırk kilit otu (*Equisetum* sp.) + mısır püskülü (*Zea* sp.)+ altın otu (*Helichrysum* sp.) karıştırılıp çayı yapılır; bu çay idrar yolu rahatsızlıkları için içilir (67).

Literatürdeki kullanımları: Prostat (Özal ve Selvi, 2016); böbrek taşı (Korkmaz, 2014).

4. 31. POLYGONACEAE

4.31.1. *Polygonum*

4.31.1.1. *Polygonum cognatum* Meissn.

Yerel adı: Madımak, madımalak

Bilimsel Türkçe adı: madımak

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Kömür Köyü, duvar dipleri, 1315 m, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitki yaprakları suda haşlanıp, sulu yemeği hazırlanır (5, 6, 19, 28, 44, 49, 50,). Bitkinin yapraklarından hazırlanan infüzyon süzülerek aç karnına bir su bardağı tüketilir. Kan şekerini düşürür (77). Demir eksikliğine iyi gelir (75).

Literatürdeki kullanımları: Doğum sonrası oluşan izler ve çatlaklar, bağırsak rahatsızlıkları (Korkmaz, 2014); şeker hastalığı (Baytop, 1999).

4.31.2. *Rumex*

4.31.2.1. *Rumex acetosella* L.

Yerel adı: Kuzukulağı, tırşık, ekşicek

Bilimsel Türkçe adı: kuzukulağı

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Mermerli Köyü, yol kenarı otlak alan, 2044 m, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanım hazırlanışı ve kullanım şekli: Yaprakları çiğ yenir. Şekeri ve tansiyonu düşürür (8, 9, 10, 21).

Literatürdeki kullanımları: Sindirim sistemi rahatsızlıkları (Saraç vd., 2013); ateş düşürücü (Baytop, 1999).

4.31.2.2. *Rumex patientia* L.

Yerel adı: Evelik, tırşika gağan

Bilimsel Türkçe adı: Efelek

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Mermerli Köyü, yol kenarı nemli çayırlar, 2044 m, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Tohum, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin yapraklarından sarma yemeği yapılır. Bitki tohumlarının dekoksyonu hazırlanarak içilir. Tansiyona iyi gelir (27, 70, 74).

Literatürdeki kullanımları: Hemoroit (Kadioğlu vd., 2021); hayvan yemi (Poyraz Kayabaşı vd., 2016).

4.31.3. *Rheum*

4.31.3.1. *Rheum ribes* L.

Yerel adı: Eşgın, ışkın

Bilimsel Türkçe adı: ışkın

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Sarıyazı Köyü, akıntılı yamaçlar, 1646 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Gövde, kök, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin gövde kabukları soyularak gövdesi çiğ olarak tüketilir. Köklerinden hazırlanan dekoksasyon süzülerek sabahları aç karnına bir su bardağı tüketilir. Kan şekerini düşürür (27, 34, 35, 38, 53). Yaprığı sıcak suya batırılır, hemen alınır ağrıyan yere sarılır. Bel fıtığına iyi gelir (35).

Literatürdeki kullanımları: Şeker hastalığı (Korkmaz ve Alpaslan, 2014); gıda (Baytop, 1999; Kadioğlu vd., 2021).

4. 32. PORTULACACEAE

4.32.1. *Portulaca*

4.32.1.1. *Portulaca oleracea* L.

Yerel adı: Semizotu, soğukluk, pırpirim

Bilimsel Türkçe adı: semizotu

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Boğaziçi Köyü, bahçe içi, 1075 m, 28/08/2022

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitkinin yaprakları suda haşlanıp, sulu yemeği hazırlanır. Çiğ olarak salatalarda kullanılır. C vitamini deposudur. Vücuda direnç kazandırır (5, 10, 30, 31).

Literatürdeki kullanımları: Baş ağrısı, yanık (Kökçü vd., 2015); gıda (Kadioğlu vd., 2021).

4. 33. RANUNCULACEAE

4.33.1. *Nigella*

4.33.1.1. *Nigella arvensis* L.var. *anatolica* M. Zohary (ENDEMİK)

Yerel adı: Çörekotu

Bilimsel Türkçe adı: tarlaçörekotu

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Ağaçsaray Köyü, 1532 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Tohum

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Pasta börek hamur işlerinde kullanılır. Astım hastalarında öksürüğü azaltır. Kilo vermeye yardımcı olur. Mide ağrısı olan bireyler günde bir çay kaşığı çörekotunu su yardımıyla yutunca ağrılarına iyi gelir, sindirimi kolaylaştırır (19).

Literatürdeki kullanımları: Anne sütü arttırıcı (Deniz vd., 2010).

4. 34. ROSACEAE

4.34.1. *Cerasus*

4.34.1.1. *Cerasus angustifolia* (Spach) Browicz var. *sintenisii* (C.K. Schneider) Browicz

Yerel adı: Kiraz

Bilimsel Türkçe adı: kıızılkiraz

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Hakbilir Köyü, bahçe içi, 1532 m, 24/09/2022

Kullanılan kısım: Meyve, meyve sapı

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyveleri çiğ olarak tüketilir. Meyvelerinden komposto, marmelat yapılır (67, 69). Meyve sapları kurutulup suyla dekoksasyonu hazırlanarak içilir. Ödem attırır, zayıflatır, kanı temizler (67).

Literatürdeki kullanımları: Diüretik (Özgen ve Coşkun, 2000).

4.34.1.2. *Cerasus avium* (L.) Moench.

Yerel adı: Yabani kiraz, mekhem

Bilimsel Türkçe adı: kiraz

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Hakbilir Köyü, bahçe içi, 1532 m, 24/09/2022

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyvelerinden hazırlanan dekoksasyon suyu aç karnına tüketilir. Romatizmal ağrılarda kullanılır (67, 68).

Literatürdeki kullanımları: İdrar söktürücü (Kıncal ve Ceylan, 2021); mobilya yapımı (Deniz vd., 2010).

4.34.2. *Crataegus*

4.34.2.1. *Crataegus azarolus* L.

Yerel adı: Aluç, alıç, gijok, dukok

Bilimsel Türkçe adı: müzmüldek

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Uluçınar Köyü, tarla kenarı, 1552 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Çiçek, meyve

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Çiçeklerinin dekoksyonu ile çay yapılır. Günde iki öğün bu çaydan içilir. Kolesterolü düşürür. (30, 49, 50, 51, 67, 72). Meyvelerinden sirke ve marmelat yapılır (22, 28, 29, 50, 51). Sirkesi özellikle kalp-damar hastalıklarına iyi gelir, nefes açıcıdır (5, 6, 35).

Literatürdeki kullanımları: Baş ağrısı, gıda, sindirim sistem hastalıkları (Akbulut vd., 2019).

4.34.2.2. *Crataegus monogyna* Jacq. var. *monogyna*

Yerel adı: Aluç

Bilimsel Türkçe adı: yemişen

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Uluçınar Köyü, tarla kenarı, 1552 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Çiçek, meyve

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyvelerinden sirke yapılır. Kalp - damar hastalıklarına iyi gelir (5, 6, 35). Meyvelerinin dekoksyonu ile hazırlanan su tok karnına bir çay bardağı içilir. Romatizma ağrılarını hafifletir (19, 29). Çiçeklerinin dekoksyonu ile çayı yapılır. Kolesterolü düşürür, nefes darlığına iyi gelir (30, 49, 50, 67, 72).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Deniz vd., 2010); tansiyon düşürücü (Akan ve Bakır Sade, 2015); kalp ve damar sağlığı (Kocabaş ve Gedik, 2016).

4.34.2.3. *Crataegus orientalis* Pall. ex M. Bieb.

Yerel adı: Aluç, alıç

Bilimsel Türkçe adı: alıç

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Ağaçsaray Köyü, tarla kenarı, 1532 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Çiçeklerinden infüzyon şeklinde hazırlanan çay astım, bronşit hastalığı için tüketilir (50, 67, 72).

Literatürdeki kullanımları: Kalp damar rahatsızlıkları (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008).

4.34.3. *Cydonia*

4.34.3.1. *Cydonia oblonga* Mill.

Yerel adı: Ayva

Bilimsel Türkçe adı: ayva

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Sürek Köyü, bahçe içi, 1276 m, 26/08/2022

Kullanılan kısım: Çekirdek, meyve, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi, cilt bakımı

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Çekirdekleri suda kıvamını alıncaya kadar bekletilir, daha sonra cilde sürülür. Cildi yumuşatır, onarır (42, 44). Meyveleri çiğ tüketilir. Yapraklarının dekoksasyonu ile hazırlanan çay soğuk algınlığı ve boğaz ağrısı için içilir (1, 9, 10).

Literatürdeki kullanımları: İshal durdurucu (Kıncal ve Ceylan, 2021); gıda, öksürük durdurucu (Deniz vd., 2010).

4.34.4. *Malus*

4.34.4.1. *Malus pumila* Mill.

Yerel adı: Elma

Bilimsel Türkçe adı: elma

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Sürek Köyü, bahçe içi, 1276 m, 26/08/2022

Kullanılan kısım: Meyve, kabuk

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi, temizlik

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyvelerinden sirke yapılır. Diş eti rahatsızlıklarına iyi gelir (9, 10). Meyveler çiğ yenir ya da meyveler dilimlenerek kurutulur, kak olarak kuruyemişle birlikte ikram edilir, hoşaf yapılır (44). Kabukları belli bir süre suda bekletilir, bu su ile yerler silinir (17).

Literatürdeki kullanımları: Burkulma (Kıncal ve Ceylan, 2021); gıda (Kadioğlu vd., 2021; idrar yolları enfeksiyonu (Bağcı, 2016).

4.34.5. *Persica*

4.34.5.1. *Persica vulgaris* Mill.

Yerel adı: Şeftali

Bilimsel Türkçe adı: şeftali

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Tuzla Köyü, bahçe içi, 1276 m, 24/09/2022

Kullanılan kısım: Meyve, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyveleri çiğ tüketilir. Akrep sokmasında yaprağı ezilerek ısırlan yere sarılır kısa sürede geçer (61, 62).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Korkmaz ve Alpaslan, 2014); bağırsak kurtları döktürücü (Sağıroğlu vd., 2012).

4.34.6. *Prunus*

4.34.6.1. *Prunus x domestica* L.

Yerel adı: Kara erik

Bilimsel Türkçe adı: erik

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Hakbilir Köyü, bahçe içi, 1532 m, 24/09/2022

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Olgunlaşan meyveleri kaynatılıp süzgeçten geçirilerek marmelat yapılır. Meyvelerinin kompostosu yapılır, hazımsızlığa ve mide ağrılarına iyi gelir (63, 65).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Erşen Bak ve Çifci, 2022; Sağıroğlu vd., 2012); yapıştırıcı (Erşen Bak ve Çifci, 2022); boyar madde (Ekren ve Çorbacı, 2021); zurna yapımı (Tel vd., 2021).

4.34.7. *Pyrus*

4.34.7.1. *Pyrus communis* L. subsp. *communis*

Yerel adı: Armut

Bilimsel Türkçe adı: bey armudu

Lokalite: B7: Kemah: Uluçınar Köyü, 1552 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyveleri çiğ yenir. Bağırsak parazitlerinin dökülmesini sağlar (33).

Literatürdeki kullanımları: Mobilya yapımı, yakacak, öksürük (Ekren ve Çorbacı, 2021).

4.34.8. Rosa

4.34.8.1. Rosa boissieri Crép.

Yerel adı: Kuşburnu

Bilimsel Türkçe adı: has gül

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Tandırbaşı Köyü, yol kenarı taşlık alanlar, 1361 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyvelerinden reçel, marmelat yapılır (2, 5, 14, 17, 50, 73, 74, 79).

Literatürdeki kullanımları: Solunum yolları hastalıkları (Doğan vd., 2016).

4.34.8.2. Rosa hemisphaerica J. Herm.

Yerel adı: Kuşburnu

Bilimsel Türkçe adı: kadıngöbeği

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Tandırbaşı Köyü, yol kenarı yamaçlar, 1361 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Kök, meyve

Kullanım amacı: Boya, gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyveleri kızarınca toplanır, suda kaynatılıp, süzgeçten geçirilir. Süzüntü tekrardan kıvamını alıncaya kadar kaynatılır, marmelat yapılır (2, 5, 14, 17, 50, 73, 74, 79). Meyve ve kökünün dekoksasyonu ile çay yapılır. Boğaz ağrısı, grip gibi durumlarda bu çaydan içilir. Bağışıklığı güçlendirir. C vitamini deposudur (17, 38, 39, 59). Pestili yapılır (40, 42, 50). Kökünden sarı boya yapılır (58, 59).

Literatürdeki kullanımları: Bronşit (Şimşek vd., 2004); solunum yolları hastalıkları (Doğan vd., 2016).

4.34.8.3. *Rosa micrantha* Sm.

Yerel adı: Kuşburnu

Bilimsel Türkçe adı: gözkıvırtıran

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Sürek Köyü, yol kenarı yamaçlar, 1276 m, 26/08/2022

Kullanılan kısım: Kök

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Köklerinin dekoksasyonu ile hazırlanan çay her gün aç karnına 1 su bardağı tüketilir. Basura iyi gelir (79, 80).

Literatürdeki kullanımları: Antimikrobiyal (Tuzlacı ve Özhatay, 2011).

4.34.9. *Rubus*

4.34.9.1. *Rubus idaeus* L.

Yerel adı: Ahududu

Bilimsel Türkçe adı: ahududu

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Ağaçsaray Köyü, bahçe içi, 1532 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyveleri çiğ tüketilir. Meyveleri kaynatılarak süzgeçten geçirilip, marmelat, reçel yapılır. Karaciğer hastalıkları, grip, soğuk algınlığı gibi durumlarda vücuda direnç sağlar (17, 19).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Sağıroğlu vd., 2012); rahim ve kasık adalelerini güçlendirme (Türkan vd., 2006).

4. 35. RUBIACEAE

4.35.1. *Cruciata*

4.35.1.1. *Cruciata taurica* (Pall. ex Willd.) Ehrend.

Yerel adı: Peynir mayası otu

Bilimsel Türkçe adı: kırimgüzeli

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Aktaş Köyü, 2085 m, 03/07/2022

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Kullanım amacı: Gıda

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Bitki sığır şırdanıyla birlikte kaynatılır, sonra mayalanması beklenir. Elde edilen maya peynir mayası olarak kullanılır (39, 82).

Literatürdeki kullanımları: Maya yapımı (Dülgeroğlu ve Aksoy, 2017).

4. 36. SALICACEAE

4.36.1. *Salix*

4.36.1.1. *Salix alba* L.

Yerel adı: Söğüt, Çakan

Bilimsel Türkçe adı: ak söğüt

Lokalizite: B7 Erzincan: Kemah: Sarıyazı Köyü, su kanalı kenarı, 1646 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Dal, gövde

Kullanım amacı: Eşya

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Ağaçların gövdeleri kesilerek yontulur, yontulan bu kerestelerden kürek, tırpan sapı yapılır. Dallarından sepet yapılır (65, 76).

Literatürdeki kullanımları: Kaşık, külek (İçine süt, pekmez, yoğurt konulan yüksek olmayan tahtadan yapılmış kovaya verilen addır.), beşik yapımı (Kocabaş vd., 2016), sepet yapımı (Tel vd., 2021).

4. 37. SCROPHULARIACEAE

4.37.1. *Verbascum*

4.37.1.1. *Verbascum trichostylum* Hub. – Mor. (ENDEMİK)

Yerel adı: Sığırkuyruğu

Bilimsel Türkçe adı: topalsığırkuyruğu

Lokalizite: B7 Erzincan: Kemah, Beşikli Köyü, yol kenarı otlak arazi, 1276 m, 04/07/2022

Kullanılan kısım: Çiçek, kök

Kullanım amacı: Biyolojik mücadele, cilt bakımı, tıbbi, yakacak

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Çiçeklerinin dekoksiyonu ile çay yapılır. Balgam söktürücüdür (27). Hayvanların parazitlerini dökmek için bitkinin kökleri kaynatılır ve suyu hayvanlara içirilir (83). Bitkinin tamamı bir ay boyunca zeytinyağında bekletilir. Daha sonra cilt lekelerinin olduğu bölgeye uygulanır (85). Arıların bal miktarını artırır (22, 30, 31, 78). Çiçekleri diz ağrılarına iyi gelir (76, 78). Kuruyan bitki yakacak olarak kullanılır (35).

Literatürdeki kullanımları: Literatürlerde kayıtlı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

4. 38. SOLANACEAE

4.38.1. *Lycopersicon*

4.38.1.1. *Lycopersicon esculentum* Mill.

Yerel adı: Domates

Bilimsel Türkçe adı: domates

Lokalite:B7: Kemah: Parmakkaya Köyü, 1406 m, 22/09/2022

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Cilt bakımı, gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Arı sokmalarında domates dilimlenerek, bölgeye konur, ağrıyı alır (50). Kalp - damar sağlığına iyi gelir (51). Ezilerek cilde sürülüp bir süre bekletilip yıkanır, cilt bariyerini canlandırır, güzelleştirir (37).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Yüzbaşıoğlu vd., 2020); antioksidan (Göç ve Mat, 2019); akrep sokmaları (Aslan vd., 2020).

4.38.2. *Solanum*

4.38.2.1. *Solanum tuberosum* L.

Yerel adı: Patates, kartol

Bilimsel Türkçe adı: patates

Lokalite:B7: Kemah: Uluçınar Köyü, 1552 m, 26/06/2022

Kullanılan kısım: Gövde

Kullanım amacı: Cilt bakımı, gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: İshal olan bireylere haşlanıp yedirilir (34). Çiğ şekilde dilimlenerek alın bölgesine bir tülbent ya da bez ile sarılarak bekletilir, baş

ağrısını dindirir (34, 41). Rendelenmiş patatesler yanık bölgesine bir bez ile sarılır ağrıyı hafifletir, ödemi alır (70). Çiğ şekilde suyu çıkarılıp yüze sürülür, cilt lekelerinin açılmasını sağlar (78).

Literatürdeki kullanımları: Antibakteriyel, antioksidan (Göç ve Mat, 2019); cilt bakımı, basur (Savran vd., 2008).

4. 39. ULMACEAE

4.39.1. *Celtis*

4.39.1.1. *Celtis tournefortii* Lam.

Yerel adı: Çitlenbik

Bilimsel Türkçe adı: dardağan

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Dutlu Köyü, yol kenarı, 1140 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Gıda, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Meyveleri çiğ yenilir. Mide ağrılarını geçirir, iştah açar, kilo almaya yardımcıdır (46). Ağacın sakızı balla karıştırılıp mide yaraları için sabahları bir tatlı kaşığı yenir (54).

Literatürdeki kullanımları: Gıda (Akan ve Ayaz, 2015; Yüzbaşıoğlu vd., 2020); nazara karşı korunma (Akbulut vd., 2019).

4.39.2. *Ulmus*

4.39.2.1. *Ulmus canescens* Melville

Yerel adı: Karaağaç

Bilimsel Türkçe adı: karangiç

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Alp köyü, yol kenarı, 1094 m, 26/08/2022

Kullanılan kısım: Gövde

Kullanım amacı: Yakacak

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Odunu yakacak olarak kullanılır (1, 35).

Literatürdeki kullanımları: Literatürlerde kayıtlı herhangi bir kullanıma rastlanmamıştır.

4. 40. URTICACEAE

4.40.1. *Urtica*

4.40.1.1. *Urtica dioica* L. subsp. *dioica*

Yerel adı: Isırgan, gezgezk, dırık

Bilimsel Türkçe adı: ısırgan

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Parmakkaya Köyü, duvar dibi, 1406 m, 22/09/2022

Kullanılan kısım: Gövde, tohum, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, saç bakımı, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yapraklarının çorbası ve kavurması yapılır. Yaprak ve gövdelerinin dekoksasyonu ile elde edilen suyu içilir (4, 17, 18). Lapası yapılır, romatizmaya iyi gelir (18). Güneş çarpması durumunda kaynatılır, suyuyla banyo yapılır (40). Tohumu balla karıştırılıp yenilerek kansere karşı kullanılır (45, 48). Ebegümeci ile birlikte dekoksasyonu yapılarak boğaz ağrısı için içilir (57, 58). Yapraklarından hazırlanan su; saç diplerine sürülerek belli bir süre bekletilir, bu su ile saç yıkanır. Saç dökülmelerinin önlenmesine yardımcı olur (57).

Literatürdeki kullanımları: Bağışıklık sistemi güçlendirici (Deniz vd., 2010); romatizma ağrısı, saç bakımı (Kocabaş ve Gedik, 2016).

4. 41. XANTHORRHOACEAE

4.41.1. *Eremurus*

4.41.1.1. *Eremurus spectabilis* M. Bieb.

Yerel adı: Çiriş, Kiriş

Bilimsel Türkçe adı: çiriş

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Kömür Köyü, bahçe içi, 1315 m, 30/04/2023

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda, temizlik, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Yapraklarının sulu ya da sütlü yemeği pişirilir (36). Yapraklarından hazırlanan dekoksion suyu sabahları aç karnına bir su bardağı içilir. Kan şekerini düşürür (37, 38). Hayvan kırıklarında yumurta akıyla hamur yapılır, kırık bölgeye sarılır, ağaçla sabitlenir, bir hafta kadar kalır; kırığın erkenden kaynamasını sağlar (51, 52). Yaprakları temizlenip dövülerek kaynatılır, elde edilen su evlerin taban tahtasına sürülür (55, 56).

Literatürdeki kullanımları: Gıda, yem (Kadioğlu vd., 2021; Sargın vd., 2013).

4. 42. VITACEAE

4.42.1. *Vitis*

4.42.1.1. *Vitis vinifera* L.

Yerel adı: Üzüm, asma

Bilimsel Türkçe adı: asma

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Boğaziçi Köyü, bahçe kenarı, 1075 m, 28.08.2022

Kullanılan kısım: Meyve, yaprak

Kullanım amacı: Gıda, saç bakımı, tıbbi

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Ezilen yapraklardan çıkan öz suyu saç diplerine masaj yaparak uygulanır. Saçları gürleştirir, parlaklaştırır (28, 34). Yapraklarından sarma yemeği yapılır (70, 74). Meyveleri çiğ olarak tüketilir. Meyvelerinden pekmez, sirke yapılır (28, 29). Suyu tüketilirse, kan basıncını dengeler (46). Göz sağlığı ve kalp sağlığına iyi gelir (53, 54).

Literatürdeki kullanımları: Gıda, süs, kansızlık (Deniz vd., 2010).

4. 43. ZYGOPHYLLACEAE

4.43.1. *Peganum*

4.43.1.1. *Peganum harmala* L.

Yerel adı: Üzerlik otu, nazarlık otu

Bilimsel Türkçe adı: üzerlik

Lokalite: B7 Erzincan: Kemah, Dutlu Köyü, 1140 m, 27/08/2022

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Nazardan korunma

Kullanıma hazırlanışı ve kullanım şekli: Olgunlaşmamış meyveler toplanıp ipe dizilerek renkli bez parçalarıyla süslenip örülerek nazardan korunmak için evlere asılır (10, 16). Meyvelerinin infüzyonu ile elde edilen çayı kalp sağlığı için içilir (50, 51). Gece korkan çocukları sakinleştirmek için, baş ağrısını dindirmek için tütsüsü yapılır (16).

Literatürdeki kullanımları: Nazardan korunma (Fidan ve Akan, 2019); saç dökülmesi (Kökçü vd., 2015); saç bakımı (Savran vd., 2008).

5. SONUÇ ve TARTIŞMA

2022 yılı Nisan ve 2023 yılının Mayıs ayları arasında Kemah ilçesinin köylerinde yetişen bitkilerin etnobotanik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada şu sonuçlar elde edilmiştir. Yapılan araştırma sonucu alanda farklı amaçlar için kullanılan 43 familya, 91 cinse ait 112 takson tespit edilmiştir. Bu taksonların 80 (% 71)'i doğal, 32 (% 29)'si kültür olarak belirlenmiştir. Alanda etnobotanik kullanımı olan bitkilerden 11 taksonun literatürde kullanımına rastlanmamıştır. Araştırma sonucunda belirlenen bitkilerin hangi kısımlarının, hangi amaçla, nasıl kullanıldıkları ve varsa hangi hastalığın tedavisinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Bulguların daha kolay anlaşılabilmesi için bulgular Tablo 5.1'de özetlenmiştir.

Araştırma alanında bitkilerin kullanıma hazırlanışı ile kullanım miktarlarına yönelik veriler halktan alınan bilgilere dayanmaktadır. Yöre halkı bitkiyle ilgili bilgisini ebeveynlerinin deneme yanılma yolu ile öğrendiğini bildirmiştir.

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları

FAMİLYA ADI	TAKSON ADI	BİLİMSEL TÜRKÇE ADI	YEREL ADI	KULLANILAN KISIM	KULLANIM AMACI	KULLANIM ŞEKİ	TEDAVİ / HASTALIK
ADOXACEAE	<i>Sambucus nigra</i> L.	ağaç mürver	Kara mürver	Çiçek, yaprak	Tıbbi	Yaprak ve çiçeklerinden hazırlanan infüzyondan her gün tok karnına bir su bardağı içilir.	Bağışıklık sistemi güçlendirici
AMARANTHACEAE	<i>Amaranthus retroflexus</i> L.	tilkikuyruğu	Kül otu, şılki	Gövde, yaprak	Gıda, tıbbi	Yaprakları kavruklarak yenir.	Demir eksikliği
	<i>Chenopodium album</i> L. subsp. <i>album</i>	aksirken	Tel pancarı, davar otu	Yaprak	Gıda, tıbbi	Yaprakları haşlanıp kavruklarak yemeği yapılır.	Demir eksikliği
	<i>Spinacia oleracea</i> L.	ıspanak	Ispanak	Yaprak	Gıda, tıbbi	Sulu yemeği yapılır.	Demir eksikliği
AMARYLLIDACEAE	<i>Allium cepa</i> L.	soğan	Soğan, pızav	Gövde, yaprak	Gıda, tıbbi	Çiğ ya da pişirilerek yemeklere konulur. Soğanın cücüğü çiğ şekilde kulağa koyularak yarım saat bekletilir. Suyu kulağa damlatılır. Közlenerek, tırnak batmaları iltihabı için bir bezle parmağa sarılır bir gece bekletilir.	Kulak çınlaması, Tırnak batmaları, iltihap söktürücü, anne sütü arttırıcı, kulak ağrısı tedavisi

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları
(devam)

	<i>Allium sativum</i> L.	sarmısak	Sarımşak	Gövde, yaprak	Gıda, tıbbi	Çiğ ya da pişirilerek tüketilir. Çiğ şekilde ağrıyan diş üzerine konulur. Çiğ şekilde bir diş yutulur.	Tansiyon düşürücü, diş ağrısı giderici, bağırsak kurdu düşürücü
	<i>Allium tuncelianum</i> (Kollmann) Özhatay, B.Mathew & Şiraneci	tunceli sarmısağı	Dağ sarımşığı	Gövde, yaprak	Gıda, tıbbi	Çiğ ya da pişirilerek yemeklerde kullanılır. Çiğ şekilde bir diş yutulur.	Tansiyon düşürücü, parazit dökücü
APIACEAE	<i>Anethum graveolens</i> L.	dereotu	Dereotu	Gövde, yaprak	Gıda, tıbbi	Çiğ olarak salatalara konulur. Yaprak ve çiçeklerinden hazırlanan infüzyondan aç karnına bir su bardağı içilir.	Mide rahatsızlıkları, Boğazdaki nodüllerin küçülmesi
	<i>Daucus carota</i> L.	yabani havuç	Ezeltere	Tohum, yaprak	Tıbbi	Bitkinin tohum ve yapraklarından infüzyonu hazırlanır. Hazırlanan infüzyondan her gün aç karnına 2 su bardağı içilir.	Baş ağrısı giderici

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları
(devam)

	<i>Echinophora chrysantha</i> Freyn & Sint.	yıldız çördüğü	Çördük, Çordik	Tohum, yaprak	Biyolojik mücadele, gıda, tıbbi	Ayrınlı çorbalara katılır. Baharat olarak kullanılır. Tohumu ezilip balla karıştırılır.	Böcek uzaklaştırıcı, Böbrek taşı düşürücü
	<i>Falcaria vulgaris</i> Bernh.	orakotu	Kazayağı	Gövde, yaprak	Gıda, tıbbi	Bitkinin yaprakları börek içi harç olarak kullanılır.	Demir eksikliği
	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	rezene	Rezene	Meyve	Tıbbi	Meyvelerinden dekoksasyon yapılır. Meyvelerinin infüzyonu hazırlanıp süzildükten sonra gözler yıkanır.	Gaz giderici, idrar yolu enfeksiyonu, göz kuruluğu
	<i>Heracleum antasiaticum</i> Manden.	kamşam	Soy	Gövde, yaprak	Gıda	Böreklerin iç harcı olarak kullanılır.	
	<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W. Hill	maydanoz	Maydanoz	Dal, yaprak	Gıda, tıbbi	Salatalara, böbreklere çiğ konulur. Yaprak ve dallarının dekoksasyonu hazırlanır. Günde bir su bardağı içilir.	İdrar yolu enfeksiyonu, ödem attırıcı, kilo vermeye yardımcı

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları
(devam)

	<i>Prangos ferulacea</i> (L.) Lindl.	eşekçakşırı	Çaşır, çakşur, eşek çaşırı	Gövde, yaprak	Tıbbi, yem	Bitkinin gövde ve yapraklarından dekoksasyon elde edilir. Bu dekoksasyon suyu hayvana içirilir.	Parazit düşürücü
ASPARAGACEAE	<i>Ornithogalum</i> spp.	akyıldız türleri	Tükürük otu	Yaprak	Tıbbi	Yapraklarının infüzyonu yapılır.	Kabızlık giderici
ASTERACEAE	<i>Achillea arabica</i> Kotschy	hanzabel	Civanperçemi	Çiçek, yaprak	Tıbbi	Bitkinin çiçek ve yapraklarından infüzyonu hazırlanır. Aç karnına bir su bardağı içilir.	Adet sancısı giderici
	<i>Achillea millefolium</i> L.	civanperçemi	Hılıç otu, Kılıç otu, Tentürdiyot otu	Yaprak	Tıbbi	Yapraklar havanda dövülerek kanamalı bölgeye uygulanır.	Kanama durdurucu
	<i>Anthemis cretica</i> L.	dağ papatyası	Papatya	Çiçek	Tıbbi, saç bakımı	Çiçekleri kaynatılır, çıkan suyu saç rengini açmak için belli aralıklarla saça uygulanır. Çiçeklerinin dekoksasyonu hazırlanıp süzildükten sonra bir su bardağı içilir.	

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları
(devam)

	<i>Centaurea carduiiformis</i> DC.	kavgalaz	Galagan	Tohum	Tıbbi	Bitkinin tohumları havanda ezilerek balla karıştırılır, her gün bir çay kaşığı aç karnına tüketilir.	Kabızlık giderici, basur tedavisi
	<i>Echinops ritro</i> L.	topuz	Gavurbaşı, kesikbaş	Çiçek	Tıbbi, yem	Çiçek başındaki kısımlar koparılır. Ortada kalan çiçek tablası yenir. Sertse ezilerek tüketilir. Bitkinin çiçek başı güneşte kurutulur, dövülür. Ezilen bitki basur bölgesine sürülür.	Basur tedavisi, mide rahatsızlıkları
	<i>Gundelia tournefortii</i> L.	kenger	Kenger	Gövde, kök	Gıda, tıbbi	Kök ve gövdesinden elde edilen dekoksion her gün aç karnına bir su bardağı içilir. Bitkinin kökü börelere iç harç olarak kavrulup koyulur. Bitkinin gövdesi soyularak çiğ yenir. Kökünden kenger sakızı elde edilir.	Kan şekeri düşürücü

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

	<i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench subsp. <i>erzincanicum</i> Davis & Kupicha	erzincan altınotu	Altınotu, ölmez çiçek	Çiçek	Tıbbi, süs	Çiçeklerinin dekoksasyonu ile hazırlanan çay, aç karnına bir su bardağı içilir. Çiçekler buketler halinde duvarlara süs olarak asılır	Kabızlık giderici, sakinleştirici, idrar yolu rahatsızlıkları
	<i>Inula aschersoniana</i> Janka	kayayolotu	Sarı çiçek	Çiçek	Süs	Bahçe kenarlarında süs olarak kullanılır.	
	<i>Picnemon acarna</i> (L.) Cass.	kılçık diken	eşek diken	Çiçek	Süs	Kapılara asılır.	
	<i>Scorzonera tomentosa</i> L.	alabent	Alven, nerebent	Gövde	Tıbbi	Bitkinin gövde sütü tereyağıyla belli bir kıvam alınca kadar kavrulur. Yara ve yanıkların üzerine sürülür.	Yara, yanık tedavisi
	<i>Silybum marianum</i> (L.) Gaertn.	devedikeni	Devedikeni	Tohum	Tıbbi	Tohumlarının dekoksasyonu ile yapılan çay cilde sürülür.	Sedef hastalığı
	<i>Taraxacum stevenii</i> DC.	gelingöbeği	Karahindiba	Çiçek, yaprak	Tıbbi	Yaprak ve çiçeğinin dekoksasyonu ile hazırlanan çay sinir sistemini yatıştırmak için günde bir su bardağı içilir.	Kan şekeri dengeleme, karaciğer rahatsızlıkları, sakinleştirici
	<i>Tragopogon dubius</i> Scop.	atyemliği	Yemlik, emlik	Yaprak	Tıbbi	Yaprakları çiğ ya da haşlanarak yoğurtla yenir.	Kabızlık giderici, kemik erimesi önleyici

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

	<i>Tripleurospermum monticolum</i> (Boiss. & A.Huet) Bornm.	kırpapatyası	Papatya	Çiçek	Tıbbi, süs	Çiçeklerinin dekoksyonu ile elde edilen çay naneyle birlikte içilir. Bitkinin toprak üstü gövdesi vazolara konulur.	Gribal enfeksiyon önleyici
BERBERIDACEAE	<i>Berberis crataegina</i> DC.	karamuk	Karamuk, karanbuk	Meyve, kök, yaprak	Gıda, tıbbi, boya	Köklerinden kaynatılarak elde edilen boyadan tulum, ip dokuma boyası yapılır. Taze yaprakları tuzlanarak çiğ yenir. Meyveleri olgunlaşınca çiğ yenir. Bitkinin köklerinden hazırlanan su koyunlara içirilir.	Ağız yaraları, kan yapıcı, parazit dökücü
BIGNONIACEAE	<i>Catalpa bignonioides</i> Walter	katalpa	Katalpa, sigara ağacı	Tüm bitki	Süs	Park ve bahçelerde kullanılır.	
BORAGINACEAE	<i>Alkanna tinctoria</i> (L.) Tausch	havacivaotu	Havacıva otu, havacüvel otu	Kök	Tıbbi	Bitkinin kökü kurutulup ovalanır, balmumu veya tereyağında kavrulur. Kırık bölgeye macun halinde beze sürülerek sarılır.	Kırık tedavisi

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

BRASSICACEAE	<i>Brassica oleracea</i> L.	lahana	Lahana	Yaprak	Tıbbi	Haşlanan yapraklar vücutta ödem olan bölgelere sarılır.	İltihap ve ödem giderici
CAPRIFOLIACEAE	<i>Cephalaria procera</i> Fisch. & Avé - Lall.	ganteper	Düllü, gulink, gulinge	Kabuk	Tıbbi	Gövdesinin kabuğu soyularak kanayan yere sarılır.	Kanama durdurucu, yara iyileştirici
CARYOPHYLLACEAE	<i>Silene vulgaris</i> (Moench) Garcke	ecibücü	Gelincik pancarı, gelin parmağı	Yaprak	Gıda, tıbbi	Yaprakları kavrularak yemek yapılır. Yapraklarının suyu çıkarılır, siğil ve lekeli cilde sürülür Böcek ısırmalarında taze yapraklar ısırılan bölgeye kullanılır.	Böcek ısırılmaları, siğil oluşumu, cilt lekeleri
CUCURBITACEAE	<i>Cucumis sativus</i> L.	hıyar	Salatalık	Meyve, kabuk	Gıda, cilt bakımı	Salatalarda, cacık ve turşu yapımında kullanılır. El ve yüze nemlendirici olarak kabuğu sürülür.	Cilt bakımı
	<i>Cucurbita moschata</i> Duchesne	bal kabağı	Bal kabağı	Meyve, çekirdek	Gıda, tıbbi	Yemeği, tatlısı yapılır. Ezilerek suyu çıkarılır. Çekirdekleri kavrularak tüketilir.	Kabızlık giderici, iç parazit dökücü

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

CUPRESSACEAE	<i>Juniperus oxycedrus</i> L. subsp. <i>oxycedrus</i>		Ardıç	Meyve, yaprak	Tıbbi	Meyve ve yapraklarının dekoksasyonu ile çay hazırlanır. Meyveleri zeytinyağıyla ezilip bacaklara sürülür. Reçinesi yaraya yapıştırılır.	Mide ağrıları, romatizmal ağrılar, yara iyileştirici
	<i>Juniperus sabina</i> L.	saçağacı	Ardıç	Meyve, yaprak	Biyolojik mücadele, tıbbi	Meyvelerinden hazırlanan dekoksasyon süzöldükten sonra bir su bardağı içilir. Yaprakları yakılır kovana ve ahıra tütsü yapılır.	Haşere kovucu, nefes darlığı tedavisi
ELAEAGNACEAE	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.	ığde	İğde	Çiçek, meyve, yaprak	Gıda, tıbbi	Bitkinin meyve, çiçek ve yapraklarının dekoksasyonu süzöldükten sonra, aç karnına her gün bir çay bardağı içilir. Olgunlaşan meyveleri çiğ tüketilir.	Bademcik iltihabı kurutucu, öksürük giderici
EUPHORBIACEAE	<i>Euphorbia orientalis</i> L.	gezer sütlüğü	Sütlüğü	Gövde	Tıbbi	Gövde sütü sivilceye, siğile, mantar enfeksiyonu olan bölgeye sürülür.	Ayak mantarı, sivilce ve siğil tedavisi, yara iyileştirici, ağrı kesici

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

FABACEAE	<i>Astragalus</i> sp.	geven türleri	Geven	Tüm bitki	Yem	Gevenin dikenleri yakılarak kalan kısmı dövülüp hayvanlara yedirilir.	
	<i>Hedysarum candidissimum</i> Frey	hoş batalağı	Çobangülü	Çiçek, yaprak	Tıbbi	Çiçek ve yapraklar morluk bölgesine ezilerek konur.	Morluk giderici
FAGACEAE	<i>Quercus infectoria</i> Oliv. subsp. <i>veneris</i> (A. Kern.) Meikle	zindiyen	Meşe	Meyve, yaprak	Biyolojik mücadele, gıda	Meyveleri pişirilerek yenir. Yaprakları bakliyatların içine konulur.	Güvelenme önleyici
	<i>Quercus libani</i> Oliv.	lûbnan meşesi	Meşe	Meyve, yaprak	Gıda, yem	Yapraklarından hayvan yemi, meyvelerinden kahve yapılır. Meyvelerinin dış kabuğu hayvan derisini inceltmek için kullanılır, bu deri yörede tulum peynirini koymak için kullanılır.	
	<i>Quercus pubescens</i> Willd.	tüylü meşe	Meşe	Meyve	Gıda	Meyveleri pişirilerek yenir.	

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

HYPERICACEAE	<i>Hypericum perforatum</i> L.	kantaron	Sarı kantaron	Çiçek	Tıbbi	Bitkinin çiçekleri açınca toplanarak 15 gün güneşte 15 gün karanlık ortamda zeytinyağında bekletilir. Yağda kızarma olunca yağı süzülerek kullanılır. Elde edilen yağ, yanık ve yaralara sürülür. Günde bir çay kaşığı içildiğinde mide ağrılarına iyi gelir Çiçeklerinin infüzyonu ile elde edilen çay depresyona faydalıdır	Yanık, yara izi tedavisi
	<i>Hypericum scabrum</i> L.	karahasançayı	Kantaron	Çiçek	Tıbbi	Bitkinin çiçeklerinin dekoksyonu ile elde edilen su yara izlerine sürülür.	Yara izi tedavisi

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

JUGLANDACEAE	<i>Juglans regia</i> L.	ceviz	Ceviz, goz	Meyve, iç zar, yeşil kabuk, yaprak	Biyolojik mücadele, boya, gıda, tıbbi	Olgunlaşan meyveleri çiğ yenir. Kabuğundan boya elde edilir. İç zarıyla birlikte bir su bardağı içine koyulup akşamdan sabaha kadar bekletilir bu su sabah aç karnına içilir. Ceviz yaprakları bakliyatların içine konulur.	Kolesterol düşürücü, beyin gelişimi, güvellenme önleyici
LAMIACEAE	<i>Mentha longifolia</i> (L.) L.	pünk	Pünk, nane	Yaprak	Gıda, tıbbi	Baharat olarak çorbalara konulur. Yapraklar kaynatılır, limon ve bal ile karıştırılarak tatlandırılıp içilir	Soğuk algınlığı
	<i>Mentha longifolia</i> (L.) L. subsp. <i>longifolia</i>	pünk	Pünk, nane	Yaprak	Gıda, tıbbi	Baharat olarak yemeklerde kullanılır. Yaprakları ağız kokusunu önlemek için çiğ yenir. Yapraklarından elde edilen dekoksasyon süzülüp içilir.	Ağız kokusu önleyici, mide bulantısı ve ağrısı tedavisi

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

	<i>Mentha pulegium</i> L.	yarpuz	Nane	Yaprak	Gıda, tıbbi	Bitkinin yaprakları baharat olarak çorbalara koyulur. Yaprakları limonla kaynatılıp içilir.	Üst solunum yolu rahatsızlıkları
	<i>Origanum acutidens</i> (Hand. - Mazz.) Ietsw.	zemul	Annuk, zahter	Yaprak	Gıda, tıbbi	Yapraklar kurutulduktan sonra baharat olarak kullanılır. Yaprakları kaynatılıp içilir. Ağrıyan diş üzerine bir miktar konulur.	Mide ağrısı önleyici, Diş ağrısı
	<i>Origanum vulgare</i> L.	karakınık	Anık, annuk	Yaprak	Gıda	Yemeklere, etlere baharat olarak kullanılır.	
	<i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>gracile</i> (K. Koch) Ietsw.	kuşzemulu	Anık, annuk	Yaprak	Gıda	Kurutulup tarhanaya, salatalara, ayranlı çorbalara katılır.	
	<i>Salvia brachyantha</i> (Bordz.) Pobed.	kazan şalbası	Yaban çayı	Tüm bitki	Tıbbi	Bitkinin dekoksiyonu ile çayı elde edilir.	Soğuk algınlığı

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

	<i>Salvia divaricata</i> Montbret & Aucher ex Benth.	saplı şalba	Adaçayı	Tüm bitki	Tıbbi	Bitki dekoksiyonu hazırlanıp süzülerek belli bir süre soğumaya bırakılır. Bitkinin dekoksiyonu ile çayı elde edilir.	Boğaz iltihabı, ağız içi yaralar, sakinleştirici
	<i>Satureja hortensis</i> L.	çipriska	Hıyar otu	Yaprak	Gıda, tıbbi	Baharat olarak salatalıklara serpilir. Dekoksiyonu ile çayı yapılır.	Kan şekeri düşürücü
	<i>Teucrium polium</i> L. subsp. <i>polium</i>	acı yavşan	Bit otu	Yaprak	Biyolojik mücadele, tıbbi	Bitkinin yaprakları yakılarak tütsü halinde arı kovanlarına, ahırlara uygulanır. Yapraklar kaynatılarak buğu yapılır.	Bit, pire önleyici, nefes açıcı
	<i>Ziziphora tenuior</i> L.	fareotu	Kekik	Yaprak	Gıda, tıbbi	Yaprakları toplanıp kurutulduktan sonra dekoksiyonu ile çayı yapılır. Baharat olarak kullanılır.	Mide ağrısı, mide bulantısı giderici

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

MALVACEAE	<i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench	bamya	Bamya	Meyve, tohum	Gıda, tıbbi, saç bakımı	Meyvelerinin yemeği yapılır. Meyvelerinden çıkarılan su; saçta uygulanır. Tohumlarının dekoksasyonu ile elde edilen su içilir.	Kemik gelişimi, saç sağlığı, romatizmal ağrıların tedavisi
	<i>Alcea calvertii</i> (Boiss.) Boiss.	hıraçiçeği	Hatmi çiçeği, gülfatma çiçeği	Çiçek, yaprak	Gıda, tıbbi	Çiçekler ılık süt ile infüzyon edilerek içilir. Çiçekleri ıhlamurla ya da karanfil ile dekoksasyon edilerek bir su bardağı içilir. Yaprak ve çiçeklerinin lapası yapılarak, ağrıyan yere bir bez ile sarılır.	

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

	<i>Malva neglecta</i> Wallr.	çobançöreği	Ebegümeci, ebemkömeci	Çiçek, meyve, yaprak	Gıda, tıbbi	Yaprakları kavrulurak; çiçekleri ve meyvesi çiğ olarak yenir. Yaprakları süt ile ezilip lapa yapılır, kapalı yaralar üzerine, şişkinlik olan yere sarılır. Bitki haşlanıp diz ağrıları için dize sarılır. Dekoksiyon ile çayı elde edilir. Bitkinin yapraklarının dekoksiyonu ile elde edilen su, her gün aç karnına içilir. Lapası yapılıp bir bez ile karın bölgesine sarılır.	
MORACEAE	<i>Ficus carica</i> L. subsp. <i>carica</i>	incir	İncir	Meyve	Gıda, tıbbi	Meyveleri çiğ ya da pişirilerek yenir.	Kolesterol düşürücü, kansızlık tedavisi, kabızlık giderici, bağışıklık güçlendirici

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

	<i>Morus alba</i> L.	ak dut	Beyaz dut, tüye	Meyve, yaprak	Gıda, tıbbi	Meyveleri süzgeçten geçirilir, çıkan suyu kıvamını alıncaya kadar kaynatılır ve pekmez hazırlanır. Elde edilen pekmezden sabahları tok karnına bir tatlı kaşığı tüketilir. Pekmez tereyağıyla karıştırılıp bir miktar tüketilir. Yaprakları kurutulur çayı yapılır.	Boğaz ağrısı, öksürük giderici, kansızlık tedavisi, kemik gelişimi
	<i>Morus nigra</i> L.	kara dut	Kara dut	Meyve, yaprak	Gıda, tıbbi	Meyveleri süzgeçten geçirilir, çıkan suyu kıvamını alıncaya kadar kaynatılır ve pekmez hazırlanır. Elde edilen pekmezden sabahları tok karnına bir tatlı kaşığı tüketilir. Pekmez tereyağıyla karıştırılıp bir miktar tüketilir. Yapraklarının çayı yapılır.	Boğaz ağrısı, öksürük giderici, kansızlık tedavisi, kemik gelişimi

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

OLEACEAE	<i>Olea europaea</i> L.	zeytin	Zeytin	Çekirdek	Tıbbi	Çekirdekleri dövülerek bir bezle doku zedelenmesi olan bölgeye sarılır.	Doku zedelenmesi
	<i>Syringa vulgaris</i> L.	leylak	Leylak	Çiçek	Tıbbi, süs	Çiçekler etil alkolde belli bir süre karanlık ortamda bekletilerek yağ elde edilir, bu yağ romatizma ağrıları için bacaklara sürülür. Park ve bahçelere dikilir.	Eklem romatizması tedavisi
PAPAVERACEAE	<i>Glaucium grandiflorum</i> Boiss. & A. Huet subsp. <i>grandiflorum</i>	develâlesi	Gelincik pancarı	Yaprak	Gıda, tıbbi	Yapraklar haşlanıp kavrularak yenir.	Demir eksikliği
	<i>Papaver</i> spp.	gelincik türleri	Gelincik	Çiçek, yaprak	Gıda, tıbbi	Yapraklarının yemeği yapılır, yapraklar haşlanarak börek iç harcı olarak kullanılır. Çiçeklerinin dekoksyonu ile elde edilen su saça uygulanır.	Saç kepeği önleyici

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

PINACEAE	<i>Pinus</i> spp.		Çam	Gövde, kozalak, reçine	Tıbbi, yakacak	Çam reçinesi yaraların üzerine uygulanır; buhar yapılır; eritilip ağrıyan yere çekilir; balla karıştırılıp aç karnına bir tatlı kaşığı alınır. Kozalak ve odunu yakacak olarak kullanılır.	Yara iyileştirici, Nefes darlığı, ağrı kesici, mide rahatsızlıkları tedavisi
PLANTAGINACEAE	<i>Plantago major</i> L. subsp. <i>major</i>	sinirotu	Sinirli ot, sinir otu, yara otu, hava yaprağı	Yaprak	Tıbbi	Yapraklar ağızda çiğnenir; sıcak suda 10 dakika bekletilir, damarlı kısmı iltihaplı yere sarılır, bir gece sarılı kalır.	Diş iltihabı giderici, iltihap söktürücü, yara iyileştirici, sakinleştirici
	<i>Plantago media</i> L.	şimşekyaprağı	Sinirli ot, sinir otu, yara otu, hava yaprağı	Yaprak	Tıbbi	Gümüş paraları veya eşyaları parlatmak için kullanılır. Yaprak yüzeyi tereyağıyla kaplanarak ağrıyan yere sarılır. Yaprakları sıcak suda 10 dakika bekletilir, damarlı kısmı iltihaplı yere sarılır, bir gece sarılı kalır.	İltihap söktürücü, yara iyileştirici, karaciğer temizlenmesi, sakinleştirici, enfeksiyon durumları

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

	<i>Plantago lanceolata</i> L.	damarlıca	Sinirli ot, damar otu, hava yaprağı	Yaprak	Tıbbi	Yaprakları sıcak suda 10 dakika bekletilir, damarlı kısmı iltihaplı yere sarılır, bir gece sarılı kalır. Yaprak yüzeyi tereyağıyla kaplanarak ağrıyan yere sarılır. Yapraklarının dekoksyonu ile çayı yapılır ve içilir.	Yara iyileştirici, iltihap söktürücü, sakinleştirici
PLATANACEAE	<i>Platanus orientalis</i> L.	çınar	Çınar	Yaprak	Tıbbi	Yapraklarının dekoksyonu ile çay elde edilir.	Romatizmal ağrıların tedavisi
PLUMBAGINACEAE	<i>Acantholimon acerosum</i> (Willd.) Boiss.	pişikkeveni	Geven	Çiçek	Yem	Arılar nektar alır.	
POACEAE	<i>Agropyron</i> spp.		Ayrık otu	Kök	Tıbbi	Kökünün dekoksyonu ile çay demlenir.	Nefes darlığı
	<i>Hordeum vulgare</i> L.	arpa	Arpa	Çiçek, tohum	Gıda, süs, yem	Peynir mayası yapımında tohumlar bir tülbent içinde mayanın diğer bileşenlerinin içine koyulur, mayalanmayı sağlar. Çiçeklerinden duvar süsü yapılır. Yem olarak kullanılır.	

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

	<i>Triticum aestivum</i> L.	ekmeklik buğday	Buğday	Çiçek, tohum	Gıda, süs, yem	Peynir mayası yapımında tohumlar bir tülbent içinde mayanın diğer bileşenlerinin içine koyulur, mayalanmayı sağlar . Tohumları değirmende öğütülerek hamura öz vermede kullanılır. Çiçeklerinden ev süsü yapılır. Yeni diş çıkaran bebekler için hedik buğdayı olarak kaynatılır içine kuru üzüm koyularak ikram edilir. Unundan yapılan hamur bölgeye sarılarak travmalarda ağrıyı keserek şişlikleri indirir.	Ağrı kesici, Travma sonrası şişliğin giderilmesi
	<i>Zea mays</i> L.	mısır	Mısır	Meyve, püskül	Gıda, tıbbi, cilt bakımı, yem	Meyvelerinden mısır unu yapılır. Püskülünün çayı yapılır. Suyu çıkarılarak yüze sürülür.	Bağırsak yumuşatıcı, cilt sıkılaştırıcı, idrar yolu enfeksiyonu

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

POLYGONACEAE	<i>Polygonum cognatum</i> Meissn.	madımak	Madımak, madımalak	Yaprak	Gıda, tıbbi	Bitki yaprakları suda haşlanıp, sulu yemeği hazırlanır. Bitkinin yapraklarından hazırlanan infüzyon süzülerek aç karnına 1 su bardağı tüketilir.	Kan şekeri düşürücü, demir eksikliği
	<i>Rumex acetosella</i> L.	kuzukulağı	Kuzukulağı, tırşik, ekşicek	Yaprak	Gıda, tıbbi	Bitkinin yapraklarından sarma yemeği yapılır. Bitki tohumlarının dekoksyonu hazırlanarak içilir.	Tansiyon düşürücü
	<i>Rheum ribes</i> L.	ışgın	Eşgın, ışkın	Gövde, kök, yaprak	Gıda, tıbbi	Bitkinin gövde kabukları soyularak gövdesi çiğ olarak tüketilir. Köklerinden hazırlanan dekoksyon süzülerek sabahları aç karnına bir su bardağı tüketilir. Yaprakları sıcak suya batırılır, hemen alınır ağrıyan yere sarılır.	Kan şekeri düşürücü, bel fıtığı tedavisi

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

PORTULACACEAE	<i>Portulaca oleracea</i> L.	semizotu	Semizotu, soğukluk, pırpırım	Yaprak	Gıda, tıbbi	Bitkinin yaprakları suda haşlanıp, sulu yemeği hazırlanır. Çiğ olarak salatalarda kullanılır.	Vücut direnci arttırıcı
RANUNCULACEAE	<i>Nigella arvensis</i> L. var. <i>anatolica</i> M. Zohary	tarlaçörekotu	Çörekotu	Tohum	Gıda, tıbbi	Pasta börek hamur işlerinde kullanılır. Mide ağrısı olan bireyler tarafından günde bir çay kaşığı çörekotu su yardımıyla yuttulur.	Mide ağrısı azaltıcı, zayıflatma, sindirim kolaylaştırıcı, öksürük azaltıcı
ROSACEAE	<i>Cerasus angustifolia</i> (Spach) Browicz var. <i>sintenisii</i> (C.K. Schneider) Browicz	kızılkiraz	Kiraz	Meyve, meyve sapı	Gıda, tıbbi	Meyveleri çiğ olarak tüketilir. Meyvelerinden komposto, marmelat yapılır. Meyve sapları kurutulup suyla dekoksiyonu hazırlanarak içilir.	Kan temizleme, zayıflatma, ödem atma
	<i>Cerasus avium</i> (L.) Moench.	kiraz	Yabani kiraz, mekhem	Meyve	Tıbbi	Meyvelerinden hazırlanan dekoksiyon suyu aç karnına tüketilir.	Romatizmal ağrıların tedavisi
	<i>Crataegus azarolus</i> L.	müzmüldek	Aluç, alıç, gijok, dukok	Çiçek, meyve	Gıda, tıbbi	Çiçeklerinin dekoksiyonu ile çay yapılır. Günde iki öğün bu çaydan içilir. Sirkesi yapılır.	Kalp-damar sorunları, kolesterol düşürücü

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

	<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. var. <i>monogyna</i>	yemişen	Aluç	Çiçek, meyve	Gıda, tıbbi	Meyvelerinden sirke yapılır. Meyvelerinin dekoksyonu ile hazırlanan su tok karnına bir çay bardağı içilir. Çiçeklerinin dekoksyonu ile çayı yapılır.	Romatizmal ağrıların tedavisi, nefes darlığı, Kalp – damar rahatsızlıkları, kolesterol düşürücü
	<i>Crataegus orientalis</i> Pall. ex M. Bieb.	alıç	Aluç, alıç	Çiçek	Tıbbi	Çiçeklerinin infüzyonu ile çayı hazırlanır.	Nefes darlığı, bronşit tedavisi
	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	ayva	Ayva	Çekirdek, meyve, yaprak	Gıda, tıbbi, cilt bakımı	Çekirdekleri suda kıvamını alıncaya kadar bekletilir, daha sonra cilde sürülür. Yapraklarının dekoksyonu ile çayı hazırlanır.	Boğaz ağrısı, soğuk algınlığı tedavisi, cilt yenileyici
	<i>Malus pumila</i> Mill.	elma	Elma	Meyve, kabuk	Gıda, tıbbi, temizlik	Meyvelerinden sirke yapılır. Meyveler çiğ yenir ya da meyveler dilimlenerek kurutulur, hoşaf yapılır. Kabukları belli bir süre suda bekletilir, bu su ile yerler silinir.	Diş eti rahatsızlıkları,

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

	<i>Persica vulgaris</i> Mill.	şeftali	Şeftali	Meyve, yaprak	Gıda, tıbbi	Meyveleri çiğ tüketilir. Akrep sokmasında yaprağı ezilerek ısırılan yere sarılır kısa sürede geçer.	Akrep sokması vakaları
	<i>Prunus x domestica</i> L.	erik	Karaerik	Meyve	Gıda, tıbbi	Olgunlaşan meyveleri kaynatılıp süzgeçten geçirilerek marmelat yapılır. Meyvelerinin kompostosu yapılır.	Hazımsızlık giderici
	<i>Pyrus communis</i> L. subsp. <i>communis</i>	bey armudu	Armut	Meyve	Gıda, tıbbi	Meyveleri çiğ yenir.	Parazit dökücü
	<i>Rosa boissieri</i> Crép.	has gül	Kuşburnu	Meyve	Gıda	Meyvelerinden reçel, marmelat yapılır.	
	<i>Rosa hemisphaerica</i> J. Herm.	kadıngöbeği	Kuşburnu	Kök, meyve	Boya, gıda, tıbbi	Meyveleri kızarınca toplanır, suda kaynatılıp, süzgeçten geçirilir. Süzüntü tekrardan kaynatılır, marmelatı, pestili yapılır. Meyve ve kökünün dekoksiyonu ile çay yapılır Kökünden sarı boya yapılır.	Bağışıklık güçlendirici, gribal enfeksiyon ve soğuk algınlığı tedavisi

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

	<i>Rosa micrantha</i> Sm.	gözkıvırtıran	Kuşburnu	Kök	Tıbbi	Köklerinin dekoksyonu ile hazırlanan çay her gün aç karnına bir su bardağı tüketilir.	Basur tedavisi
	<i>Rubus idaeus</i> L.	ahududu	Ahududu	Meyve	Gıda, tıbbi	Meyveleri çiğ tüketilir. Meyveleri kaynatılarak süzgeçten geçirilip, marmelat, reçel yapılır.	Karaciğer hastalıkları, gribal enfeksiyon tedavisi
RUBIACEAE	<i>Cruciata taurica</i> (Pall. ex Willd.) Ehrend.	kırımgüzeli	Peynir mayası otu	Tüm bitki	Gıda	Bitki sığır şırdanıyla birlikte kaynatılır, sonra mayalanması beklenir.	
SALICACEAE	<i>Salix alba</i> L.	ak söğüt	Söğüt, çakan	Dal, gövde	Eşya	Ağaçların gövdeleri kesilerek yontulur, yontulan bu kerestelerden kürek, tırpan sapı yapılır. Dallarından sepet yapılır.	
SCROPHULARIACEAE	<i>Verbascum trichostylum</i> Hub. - Mor.	topalsığırkuyruğu	Sığırkuyruğu	Çiçek, kök	Biyolojik mücadele, cilt bakımı, tıbbi, yakacak	Çiçeklerinin çayı yapılır. Bitkinin kökleri kaynatılır ve suyu hayvanlara içirilir. cilt lekelerine sürülür.	Balgam söktürücü, romatizmal ağrı tedavisi, parazit dökücü, cilt lekeleri giderici

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

SOLANACEAE	<i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.	domates	Domates	Meyve	Cilt bakımı, gıda, tıbbi	Arı sokmalarında domates dilimlenerek, bölgeye konur, ağrıyı alır Ezilerek cilde sürülüp bir süre bekletilip yıkanır.	Arı sokma vakaları, kalp-damar rahatsızlıkları
	<i>Solanum tuberosum</i> L.	patates	Patates, kartol	Gövde	Cilt bakımı, gıda, tıbbi	Çiğ ya da pişmiş şekilde yenir. Çiğ şekilde dilimlenip bir bezle alın bölgesine sarılır. Rendelenip yanık bölgeye sarılır. Suyu çıkarılarak yüze sürülür.	Yanık tedavisi, baş ağrısı tedavisi, cilt lekesi giderme
ULMACEAE	<i>Celtis tournefortii</i> Lam.	dardağan	Çitlenbik	Meyve	Gıda, tıbbi	Meyveleri çiğ yenilir. Ağacın sakızı balla karıştırılıp mide yaraları için sabahları bir tatlı kaşığı yenir	Mide yaraları tedavisi, iştah açıcı
	<i>Ulmus canescens</i> Melville	karangiç	Karaağaç	Gövde	Yakacak	Odunu yakacak olarak kullanılır.	

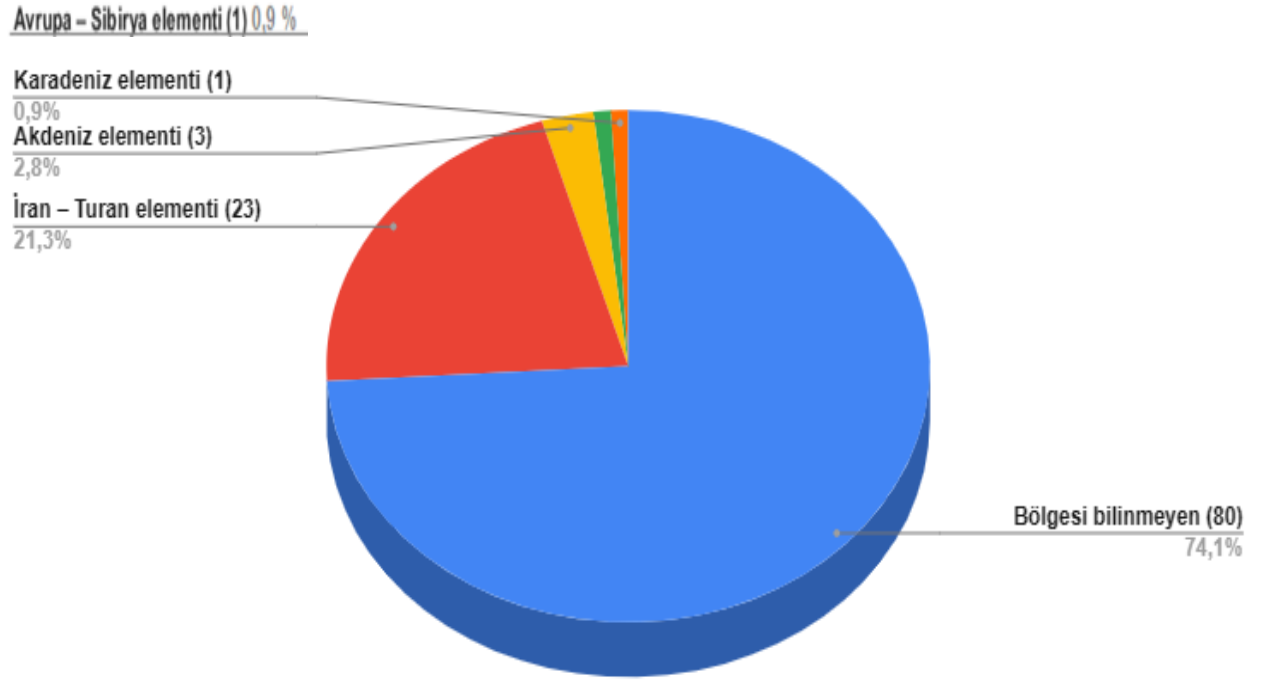
Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

URTICACEAE	<i>Urtica dioica</i> L. subsp. <i>dioica</i>	ısırgan	Isırgan, gezgezk, dırık	Gövde, tohum, yaprak	Gıda, saç bakımı, tıbbi	Yaprak ve gövdelerinin dekoksyonu ile elde edilen suyu içilir. Yapraklarının çorbası ve kavurması yapılır. Lapası yapılır. Güneş çarpması durumunda kaynatılır, suyuyla banyo yapılır. Tohumu balla karıştırılıp yenir. Ebegümeci ile birlikte dekoksyonu yapılır. Yapraklarından hazırlanan su; saç diplerine sürülerek belli bir süre bekletilir, bu su ile saç yıkanır.	Romatizmal ağrı tedavisi, saç dökülmesi, güneş çarpması, kanser tedavisi, boğaz ağrısı
XANTHORRHOEACEAE	<i>Eremurus spectabilis</i> M. Bieb.	çiriş	Çiriş, kiriş	Yaprak	Gıda, temizlik, tıbbi	Yapraklarının sulu ya da sütlü yemeği pişirilir Yapraklarından hazırlanan dekoksyon suyu sabahları aç karnına bir su bardağı içilir.	Kan şekeri düşürücü, kırık tedavisi

Tablo 5.1. Bitkilerin familya adı, takson adı, bilimsel Türkçe / yerel adı, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları (devam)

						Hayvan kırıklarında yumurta akıyla hamur yapılır, kırık bölgeye sarılır, ağaçla sabitlenir, bir hafta kadar kalır; Yaprakları temizlenip dövülerek kaynatılır, elde edilen su evlerin taban tahtasına sürülür	
VITACEAE	<i>Vitis vinifera</i> L.	asma	Üzüm, asma	Meyve, yaprak	Gıda, saç bakımı, tıbbi	Ezilen yapraklardan çıkan öz suyu saç diplerine masaj yaparak uygulanır. Yapraklarından sarma yemeği yapılır Meyveleri çiğ olarak tüketilir Meyvelerinden pekmez, sirke yapılır.	Saç gürleştirir, kalp sağlığı, göz sağlığı, kan basıncı dengeleme
ZYGOPHYLLACEAE	<i>Peganum harmala</i> L.	üzerlik	Üzerlik otu, nazarlık otu	Meyve	Nazardan korunma	Olgunlaşmamış meyveler ipe dizilerek nazardan korunmak için evlere asılır. Meyvelerinin infüzyonu ile çay elde edilir. Tütsüsü yapılır.	Sakinleştirici, kalp sağlığı

Çalışma sonucunda belirlenen bitki taksonlarının fitocoğrafik bölgeleri ve endemizm durumları belirlenerek Tablo 5.2’de verilmiştir. Bitki taksonlarının fitocoğrafik bölgelere dağılımı; Avrupa-Sibirya 1 (% 0,9), Karadeniz 1 (% 0,9), Akdeniz 3 (% 2,8), İran-Turan 22 (% 20,4) ve bölgesi bilinmeyen 81 (% 75,0) takson şeklinde bulunmuştur (Şekil 5.1). Anadolu Diyagonali’nin geçiş noktası üzerinde bulunması, Avrupa-Sibirya ve İran-Turan fitocoğrafî özelliklerini taşıması, çeşitli iklimsel özellikler ve farklı habitatlar bulundurması gibi nedenler Erzincan’ın zengin bir bitki çeşitliliğine sahip olmasına yol açmıştır. Şekil 5.2’ de araştırma alanındaki taksonların endemizm oranları verilmiştir. Buna göre araştırmada toplam 112 taksonun 9’u endemik olup, alandaki taksonların endemizm oranı % 8’dir. Alanda belirlenen endemik taksonlar şunlardır; *Allium tuncelianum* (Kollmann) Özhatay, B.Mathew & Şiraneci (VU), *Echinophora chrysantha* Freyn & Sint. (VU), *Hedysarum candidissimum* Freyn (NT), *Helichrysum arenarium* (L.) Moench subsp. *erzincanicum* Davis & Kupicha (VU), *Tripleurospermum monticolum* (Boiss. & A.Huet) Bornm. (LR), *Origanum acutidens* (Hand. - Mazz.) Ietsw. (LR (lc)), *Salvia divaricata* Montbret & Aucher ex Benth. (LR (lc)), *Nigella arvensis* var. *anatolica* M. Zohary (LR (lc)) ve *Verbascum trichostylum* Hub.-Mor. (EN)’dur.

Şekil 5.1. Fitocoğrafik bölgelere göre takson sayıları ve (%) oranları

Şekil 5.2. Araştırma alanındaki taksonların endemizm sayıları ve (%) oranları

Tablo 5.2. Kemah ilçesinde yetişen faydalı bitkilerin fitocoğrafik bölgeleri ve endemizm durumları

FAMİLYA	TÜR ADI	FİTOCOĞRAFİK BÖLGESİ	ENDEMİZM
ADOXACEAE	<i>Sambucus nigra</i> L.	-	-
AMARANTHACEAE	<i>Amaranthus retroflexus</i> L.	-	-
	<i>Chenopodium album</i> L. subsp. <i>album</i>	-	-
	<i>Spinacia oleracea</i> L.	-	-
AMARYLLIDACEAE	<i>Allium cepa</i> L.	-	-
	<i>Allium sativum</i> L.	-	-
	<i>Allium tuncelianum</i> (Kollmann) Özhatay, B.Mathew & Şiraneci	İran – Turan elementi	ENDEMİK (VU)
APIACEAE	<i>Anethum graveolens</i> L.	-	-
	<i>Daucus carota</i> L.	-	-
	<i>Echinophora chrysantha</i> Freyn & Sint.	İran – Turan elementi	ENDEMİK (VU)
	<i>Falcaria vulgaris</i> BERNH.	-	-
	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	-	-
	<i>Heracleum antasiaticum</i> Manden.	Karadeniz elementi	-
	<i>Petroselinum crispum</i> L.	-	-
	<i>Prangos ferulacea</i> (L.)	-	-
ASPARAGACEAE	<i>Ornithogalum</i> sp.	-	-
ASTERACEAE	<i>Achillea arabica</i> Kotschy	İran – Turan elementi	-
	<i>Achillea millefolium</i> L.	-	-
	<i>Anthemis cretica</i> L.	-	-
	<i>Centaurea carduiformis</i> DC.	-	-
	<i>Echinops ritro</i> L.	-	-
	<i>Gundelia tournefortii</i> L.	-	-

Tablo 5.2. Kemah ilçesinde yetişen faydalı bitkilerin fitocoğrafik bölgeleri ve endemizm durumları (devam)

	<i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench subsp. <i>erzincanicum</i> Davis & Kupicha	İran – Turan elementi	ENDEMİK (VU)
	<i>Inula aschersoniana</i> Janka	-	-
	<i>Picnemon acarna</i> (L.) Cass.	Akdeniz elementi	-
	<i>Scorzonera tomentosa</i> L.	İran – Turan elementi	-
	<i>Silybum marianum</i> (L.) Gaertner	-	-
	<i>Taraxacum stevenii</i> DC.	İran – Turan elementi	-
	<i>Tragopogon dubius</i> Scop.	-	-
	<i>Tripleurospermum monticolum</i> (Boiss. & A.Huet) Bornm.	-	ENDEMİK (LR)
BERBERIDACEAE	<i>Berberis crataegina</i> DC.	-	-
BIGNONIACEAE	<i>Catalpa bignonioides</i> Walter	-	-
BORAGINACEAE	<i>Alkanna tinctoria</i> L. Tausch	-	-
BRASSICACEAE	<i>Brassica oleracea</i> L.	-	-
CAPRIFOLIACEAE	<i>Cephalaria procera</i> Fisch. & Avé - Lall.	-	-
CARYOPHYLLACEAE	<i>Silene vulgaris</i> (Moench) Garcke	-	-
CUCURBITACEAE	<i>Cucumis sativus</i> L.	-	-
	<i>Cucurbita moschata</i> Duchesne	-	-
CUPRESSACEAE	<i>Juniperus oxycedrus</i> L. subsp. <i>oxycedrus</i>	-	-
	<i>Juniperus sabina</i> L.	-	-
ELAEAGNACEAE	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.	-	-
EUPHORBIACEAE	<i>Euphorbia orientalis</i> L.	İran – Turan elementi	-
FABACEAE	<i>Astragalus</i> sp.	-	-
	<i>Hedysarum candidissimum</i> Freyn	İran – Turan elementi	ENDEMİK (NT)
FAGACEAE	<i>Quercus infectori</i> Oliv. subsp. <i>veneris</i> (A.Kern.) Meikle	-	-
	<i>Quercus libani</i> Oliv.	İran – Turan elementi	-
	<i>Quercus pubescens</i> Willd.	-	-

Tablo 5.2. Kemah ilçesinde yetişen faydalı bitkilerin fitocoğrafik bölgeleri ve endemizm durumları (devam)

HYPERICACEAE	<i>Hypericum perforatum</i> L.	-	-
	<i>Hypericum scabrum</i> L.	İran – Turan elementi	-
JUGLANDACEAE	<i>Juglans regia</i> L.	-	-
LAMIACEAE	<i>Mentha longifolia</i> (L.) L.	-	-
	<i>Mentha longifolia</i> subsp. <i>longifolia</i> (L.) L.	-	-
	<i>Mentha pulegium</i> L.	-	-
	<i>Origanum acutidens</i> (Hand. - Mazz.) Ietsw.	İran – Turan elementi	ENDEMİK (LR (Ic))
	<i>Origanum vulgare</i> L.	-	-
	<i>Origanum vulgare</i> subsp. <i>gracile</i> (K. Koch) Ietsw.	İran – Turan elementi	-
	<i>Salvia brachyantha</i> (Bordz.) Pobed.	-	-
	<i>Salvia divaricata</i> Montbret & Aucher ex Benth.	İran – Turan elementi	ENDEMİK (LR (Ic))
	<i>Satureja hortensis</i> L.	-	-
	<i>Teucrium polium</i> subsp. <i>polium</i>	-	-
	<i>Ziziphora tenuior</i> L.	İran – Turan elementi	-
MALVACEAE	<i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench	-	-
	<i>Alcea calvertii</i> (Boiss.) Boiss.	İran – Turan elementi	-
	<i>Malva neglecta</i> Wallr.	-	-
MORACEAE	<i>Ficus carica</i> L. subsp. <i>carica</i>	Akdeniz elementi	-
	<i>Morus alba</i> L.	-	-
	<i>Morus nigra</i> L.	-	-
OLEACEAE	<i>Olea europaea</i> L.	-	-
	<i>Syringa vulgaris</i> L.		
PAPAVERACEAE	<i>Glaucium grandiflorum</i> subsp. <i>grandiflorum</i> Boiss. & A. Huet	-	-
	<i>Papaver</i> sp.		
PINACEAE	<i>Pinus</i> sp.		
PLANTAGINACEAE	<i>Plantago major</i> subsp. <i>major</i> L.	-	-

Tablo 5.2. Kemah ilçesinde yetişen faydalı bitkilerin fitocoğrafik bölgeleri ve endemizm durumları (devam)

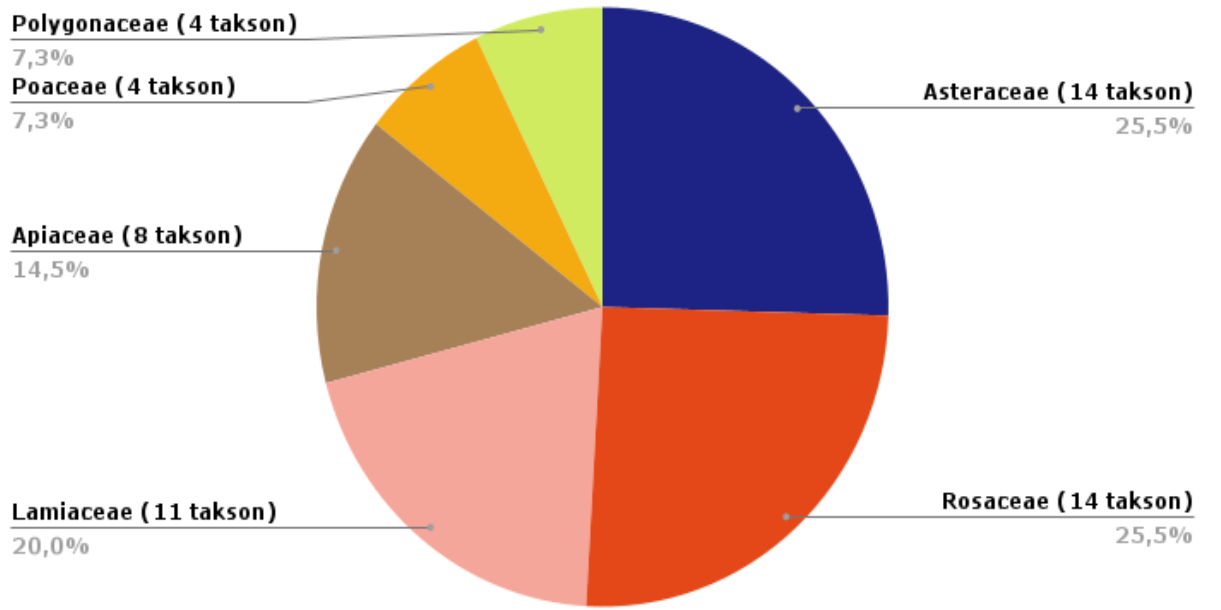
	<i>Plantago media</i> L.	-	-
	<i>Plantago lanceolata</i> L.	-	-
PLATANACEAE	<i>Platanus orientalis</i> L.	-	-
PLUMBAGINACEAE	<i>Acantholimon acerosum</i> (Willd.) Boiss.	-	-
POACEAE	<i>Agropyron</i> sp.		
	<i>Hordeum vulgare</i> L.	-	-
	<i>Triticum aestivum</i> L.	-	-
	<i>Zea mays</i> L.	-	-
POLYGONACEAE	<i>Polygonum cognatum</i> Meissn.	-	-
	<i>Rumex acetosella</i> L.	-	-
	<i>Rumex patientia</i> L.	-	-
	<i>Rheum ribes</i> L.	İran – Turan elementi	-
PORTULACACEAE	<i>Portulaca oleracea</i> L.	-	-
RANUNCULACEAE	<i>Nigella arvensis</i> var. <i>anatolica</i> M. Zohary	İran – Turan elementi	ENDEMİK (LR (Ic))
ROSACEAE	<i>Cerasus angustifolia</i> (Spach) Browicz var. <i>sintenisii</i> (C.K. Schneider) Browicz	İran – Turan elementi	-
	<i>Cerasus avium</i> (L.) Moench	-	-
	<i>Crataegus azarolus</i> L.	-	-
	<i>Crataegus monogyna</i> var. <i>monogyna</i>	-	-
	<i>Crataegus orientalis</i> Pall. ex M. Bieb.	-	-
	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	-	-
	<i>Malus pumila</i> Mill.	-	-

Tablo 5.2. Kemah ilçesinde yetişen faydalı bitkilerin fitocoğrafik bölgeleri ve endemizm durumları (devam)

	<i>Persica vulgaris</i> Mill.	İran – Turan elementi	-
	<i>Prunus x domestica</i> L.	-	-
	<i>Pyrus communis</i> L. subsp. <i>communis</i>	-	-
	<i>Rosa boissieri</i> Crép.	-	-
	<i>Rosa hemisphaerica</i> J.Herrm.	İran – Turan elementi	-
	<i>Rosa micrantha</i> Sm.	-	-
	<i>Rubus idaeus</i> L.	-	-
RUBIACEAE	<i>Cruciata taurica</i> (Pall. ex Willd.) Ehrend.	İran – Turan elementi	-
SALICACEAE	<i>Salix alba</i> L.	-	-
SCROPHULARIACEAE	<i>Verbascum trichostylum</i> Hub.-Mor.	İran – Turan elementi	ENDEMİK (EN)
SOLANACEAE	<i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.	-	-
	<i>Solanum tuberosum</i> L.	-	-
ULMACEAE	<i>Celtis tournefortii</i> Lam.	-	-
	<i>Ulmus canescens</i> Melville	D. Akdeniz elementi	-
URTICACEAE	<i>Urtica dioica</i> L. subsp. <i>dioica</i>	Avrupa – Sibirya elementi	-
XANTHORRHOEACEAE	<i>Eremurus spectabilis</i> M. Bieb.	İran – Turan elementi	-
VITACEAE	<i>Vitis vinifera</i> L.	-	-
ZYGOPHYLLACEAE	<i>Peganum harmala</i> L.	-	-

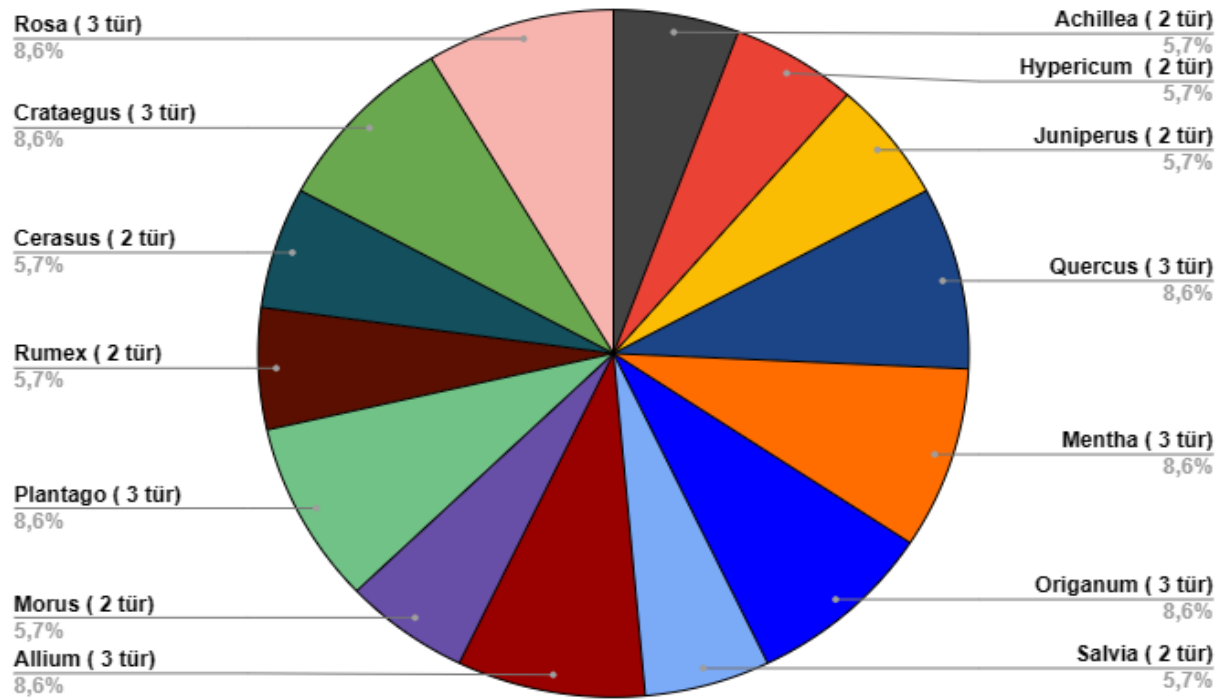
Araştırma sonucunda bitkilerin familyalara dağılımı sırasıyla; Adoxaceae 1 takson, Amaranthaceae 3 takson, Amaryllidaceae 3 takson, Apiaceae 8 takson, Asparagaceae 1 takson, Asteraceae 14 takson, Berberidaceae 1 takson, Bignoniaceae 1 takson, Boraginacea 1 takson, Brassicaceae 1 takson, Caprifoliaceae 1 takson, Caryophyllaceae 1 takson, Cucurbitaceae 2 takson, Cupressaceae 2 takson, Elaeagnaceae 1 takson, Euphorbiaceae 1 takson, Fabaceae 2 takson, Fagaceae 3 takson, Hypericaceae 2 takson, Juglandaceae 1 takson, Lamiaceae 11 takson, Malvaceae 3 takson, Moraceae 3 takson, Oleaceae 2 takson, Papaveraceae 2 takson, Pinaceae 1 takson, Plantaginaceae 3 takson, Platanaceae 1 takson, Plumbaginaceae 1 takson, Poaceae 4 takson, Polygonaceae 4 takson, Portulacaceae 1 takson, Ranunculaceae 1 takson, Rosaceae 15 takson, Rubiaceae 1 takson, Salicaceae 1 takson, Scrophulariaceae 1 takson, Solanaceae 2 takson, Ulmaceae 2 takson, Urticaceae 1 takson, Xanthorrhoeaceae 1 takson, Vitaceae 1 takson ve Zygophyllaceae 1 takson'dur.

Çalışma sonucunda etnobotanik kullanımının olduğu belirlenen taksonların ilk beşfamilyaya dağılımı şu şekildedir; takson sayıları ve oranları sırasıyla; Rosaceae (14 takson / % 25,5), Asteraceae (14 takson / % 25,5), Lamiaceae (11 takson / % 20,0), Apiaceae (8 takson / % 14,5), Poaceae (4 takson / % 7,4) ve Polygonaceae (4 takson / % 7,4)'dur (Şekil 5.3).

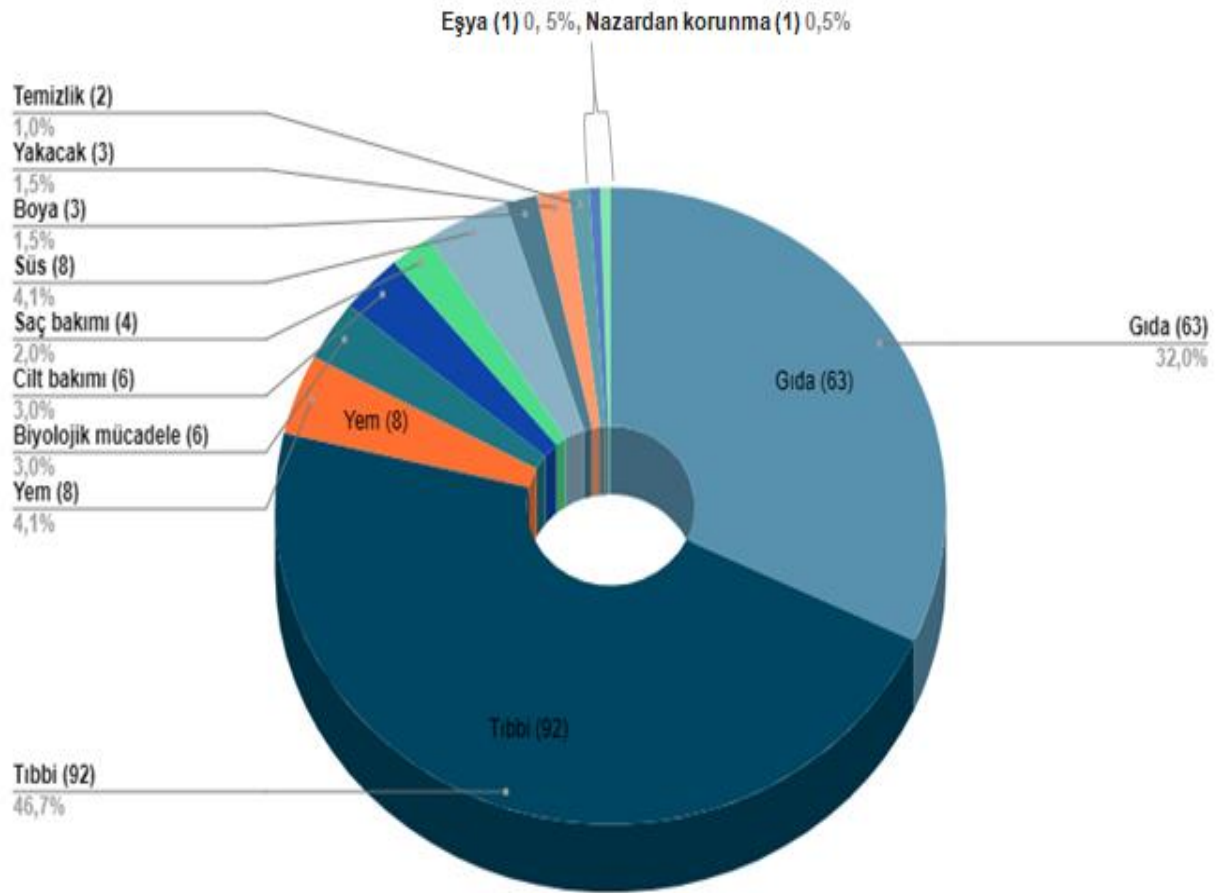
Şekil 5.3. Çalışma alanında belirlenen büyük familyaların takson sayıları ve (%) oranları

Araştırma alanında 43 familyaya ait 91 cins tespit edilmiştir. Çalışmada belirlenen taksonların en çok takson içeren cinslere göre dağılımı sırasıyla; *Achillea* (2 tür / % 5,7), *Allium* (3 tür / % 8,6), *Cerasus* (2 tür / % 5,7), *Crataegus* (3 tür / % 8,6), *Hypericum* (2 tür / % 5,7), *Juniperus* (2 tür / % 5,7), *Mentha* (3 tür / % 8,6), *Morus* (2 tür / % 5,7), *Origanum* (3 tür / % 8,6), *Plantago* (3 tür / % 8,6), *Quercus* (3 tür / % 8,6), *Rosa* (3 tür / % 8,6), *Rumex* (2 tür / % 5,7) ve *Salvia* (2 tür / % 5,7)' dir (Şekil 5.4).

Şekil 5.4. En fazla taksona sahip olan cins sayıları ve (%) oranları

Araştırma alanındaki 43 familyaya ait toplam 112 taksonun, 92 (% 46, 7)'si tıbbi, 63 (% 32,0) 'ü gıda, 8 (% 4,1)'i süs, 8 (% 4,1)'i hayvan yemi, 6 (% 3,0)'sı cilt bakımı, 6 (% 3,0)'sı biyolojik mücadele, 4 (% 2,0)'ü saç bakımı, 3 (% 1,5)'ü yakacak, 3 (% 1,5)'ü boya, 2 (% 1,0)'si temizlik, 1 (% 0,5)'i eşya ve 1 (% 0,5)'i nazardan korunmak amacıyla kullanıldığı belirlenmiştir (Şekil 5.5).

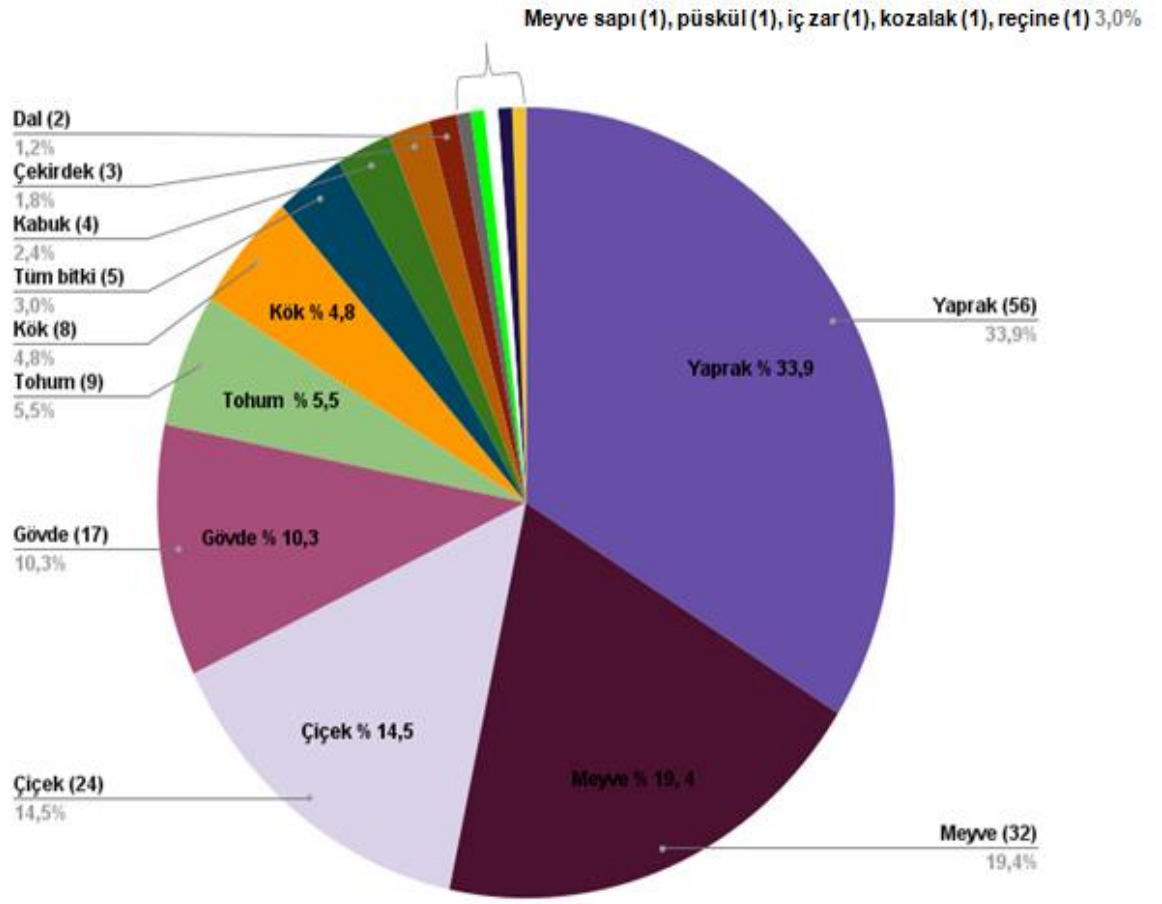

Şekil 5.5. Bitkilerin kullanım amacına göre sayıları ve (%) oranları

Bitkilerin kullanılan kısımları ve oranları sırasıyla şu şekildedir; yaprak 56 (% 34,4), meyve 32 (% 19,4), çiçek 24 (% 14,5), gövde 17 (% 10,3), tohum 9 (% 5,5), kök 8 (% 4,8), tüm bitki 5 (% 3,0), meyve kabuğu 4 (% 2,4), çekirdek 3 (% 1,8), dal 2 (% 1,2) ve diğer kısımları (püskül, tohum iç zarı, reçine, kozalak, meyve sapı) 5 (% 3,0)'tir (Şekil 5.6).

Gıda amaçlı kullanılan bitkilerin genellikle yaprak ve meyvelerinin kullanıldığı görülmüştür. Tıbbi amaçlı kullanılan bitkilerin çoğu gribal enfeksiyon ve kan şekeri düşürücü olarak kullanılmaktadır. Yöre halkının bitki yapraklarından özellikle romatizma ağrıları ve iltihap söktürücü olarak yararlandığı görülmüştür.

Araştırma alanında *Echinophora chrysantha* Freyn & Sint. kokusunun böcekleri uzaklaştırdığı; *Juniperus sabina* L. ve *Teucrium polium* L. subsp. *polium* yapraklarının tütsüsü yapılarak bit, pire önleyici olarak ahırlara ve arı kovanlarına uygulandığı; *Quercus* cinsine ait türler ile *Juglans regia* L. yapraklarının bakliyatlar içine konularak raf ömrünü uzattığı ve *Verbascum trichostylum* Hub. - Mor. köklerinin kaynatılarak hayvanlarda iç parazitlerin uzaklaştırılması için suyunun içirildiği belirtilmiştir.

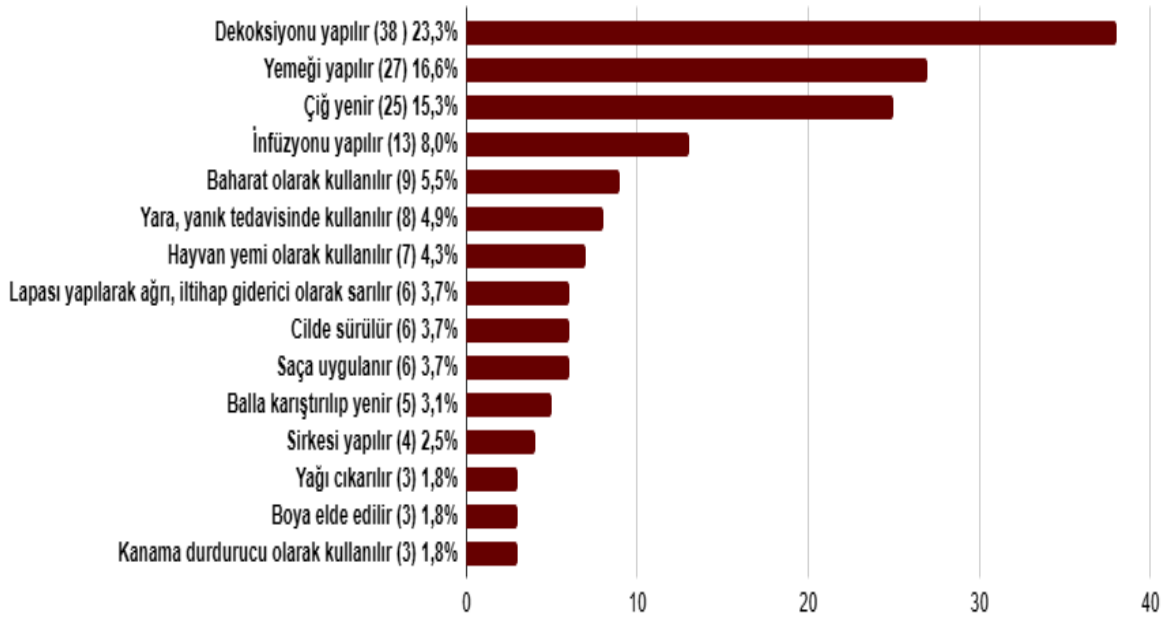

Şekil 5.6. Bitkilerin kullanılan kısımlarına göre sayıları ve (%) oranları

Bitkilerin en çok kullanım şekillerine göre dağılımı şu şekildedir; 38 (% 23,3)'inin dekoksasyonu yapılarak, 27 (% 16,6)'sinin yemeği yapılarak, 25 (% 15,3)'i çiğ tüketilerek, 13 (% 8,0)'ünün infüzyonu yapılarak, 9 (% 5,5)'u baharat olarak, 8 (% 4,9)'i yara ve yanık tedavisinde, 7 (% 4,3)'si hayvan yemi olarak, 6 (% 3,7)'sının lapası yapılarak iltihaplı bölgeye sarılarak, 6 (% 3,7)'sının cilde sürülerek, 6 (% 3,7)'sının saç diplerine uygulanarak, 5 (% 3,1)'inin balla karıştırılarak, 4 (% 2,5)'ünün sirkesi yapılarak, 3 (% 1,8)'ünün yağı çıkarılarak, 3 (% 1,8)'ünün boyar madde elde edilerek ve 3 (% 1,8)'ünün de kanama durdurucu olarak kullanıldığı tespit edilmiştir (Şekil 5.7).

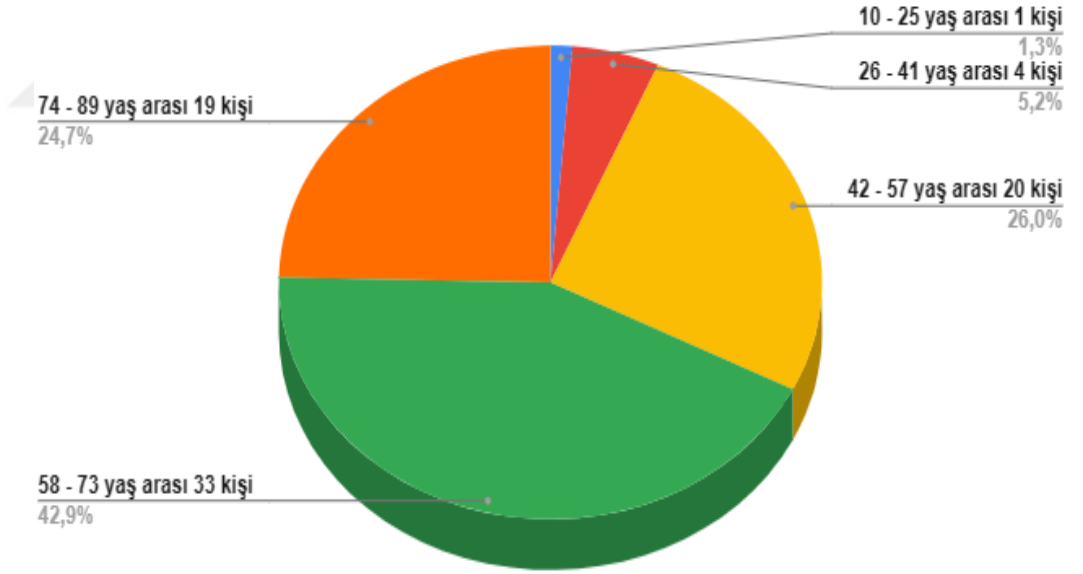
Dekoksasyon: Doğranmış bitki parçaları üzerine bir miktar su konulur ve kısık ateşte yarım saat kadar kaynatılır. Hazırlanan karışım sonra soğumaya bırakılıp, süzülerek kullanılır.

İnfüzyon: Doğranmış bitki parçaları üzerine kaynar su dökülerek karışım kapalı kaptaki sıkça karıştırılarak 5 dakika kadar bekletilip süzülerek kullanılır.

Şekil 5.7. Bitkilerin kullanım şekillerine göre sayıları ve (%) oranları

Araştırma alanında 85 kişi ile görüşme yapılmış olup bu kaynak kişilerin 33'ü kadın ve 52'si erkektir. Kaynak kişilerin yaşları 12 ile 82 arasında değişmekte olup özellikle 48 yaş ve üstü bireylerin konuyla ilgili birikimlerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Görüşme yaptığımız kişilerin yaş aralıkları ve oranları şu şekildedir; 10 - 25 yaş arası 1 kişi (% 1, 3), 26 - 41 yaş arası 4 kişi (% 5, 2), 42 - 57 yaş arası 20 kişi (% 26, 0), 58 - 73 yaş arası 33 kişi (% 42, 9) ve 74 - 89 yaş arası 19 kişi (% 24, 7)'dir (Şekil 5.8). Araştırma sonuçlarına göre 48 yaş ve üstü bireylerin verdikleri bilgi, konuyla ilgili birikimlerinin iyi derecede olduğu göstermiştir. Fakat köylerde yeteri kadar bilgi toplayamamamızın en önemli sebebi yaşlı nüfusun hızla azalması ve insanların kültürel bilgiden uzaklaşıp hızla sanal ortam bilgilerine yoğunlaşması olmuştur. Verilen bilgilerin birçoğu yaşantı ürünü olmuştur. Birey verdiği bilgileri ya kendisi deneyimlemiş ya da yakın çevresinde deneyim kazanıp sonuçlarından yola çıkarak yanlış bilgi vermekten kaçınmıştır. Genç yaş aralığındaki bireyler genellikle aile büyüklerinin deneyimlerinden bilgiler vermiştir.

Şekil 5.8. Kaynak kişilerin yaş aralığı (%) oranları

Araştırmamız sonucunda belirlenen bazı bitkilerin ilginç kullanımları şu şekildedir;

Allium cepa L. (soğan) ile toz şeker karıştırılarak, ağrıyan yere sarılır. *Origanum vulgare* L. (kekik) diş ağrısını dindirir. *Pinus* L. (çam) sakızı eritilir, ağrıyan yere sarılır; balla karıştırılıp aç karnına bir tatlı kaşığı alındığı zaman mide ağrısını keser. *Malus domestica* L. (elma) suyu kulak ağrısını keser. *Echinophora chrysantha* Freyn & Sint. (yıldız çördüğü) tohumları ezilip balla karıştırılıp yenildiğinde böbrek taşını düşürür. *Plantago media* L. (şimşekyaprağı) gümüş parlatmada kullanılır. *Alcea calvertii* Boiss. (hıraçiçeği) çiçekleri sütle demlenip astım hastalığı tedavisi için içilir. *Juglans regia* L. (ceviz) yeşil kabukları ve yumurta kabukları karıştırıp saç boyamak için kullanılır. *Prangos ferulacea* L. (eşek çakşırı) yiyen hayvanların sütü yoğun kokar. *Malva neglecta* Wallr. (çobançöreği) lapası kadın hastalıkları için karın bölgesine sarılır. *Abelmoschus esculentus* (L.) Moench (bamya) tohumları kaynatılarak romatizmal ağrılar için içilir. *Taraxacum stevenii* DC. (gelingöbeği) kan şekerini düşürür. *Syringa vulgaris* L. çiçeklerinden yağ elde edilerek eklem romatizması için kullanılır. *Linum usitatissimum* L. (keten) tohumu kavrulduktan sonra değirmen taşında ezilerek pres yapılır. Kazanda akan yağı bezir yağı olarak tüketilir. Saç ve cilt bakımında kullanılır. Bağışıklık sistemini kuvvetlendirir. *Oleae europaea* L. (zeytin) çekirdekleriyle beraber dövülür, doku zedelenmesi olan bölgeye sarılır.

Tablo 5.3. Çalışmamızın sonuçları ile yakın bölgelerde yapılan çalışmaların karşılaştırılması

Çalışmanın adı	Toplam takson sayısı	Tıbbi	Gıda	Yem	Boya	Cilt ve saç bakımı	Eşya	Süs	Diğer
Köse Dağları (Gümüşhane) (Kandemir ve Beyazoğlu, 2002)	195	195	-	-	-	-	-	-	-
Üzümlü (Erzincan) (Tekin, 2011)	140	62	60	28	-	-	9	18	15
Üzümlü (Erzincan) (Korkmaz ve Tekin, 2012)	65	65	-	-	-	-	-	-	-
Ergan Dağı (Erzincan) (Alparslan, 2011)	125	56	82	22	-	-	4	2	8
Çermik ilçesi ve köyleri (Diyarbakır) (Çiçek, 2019)	146	86	96	8	2	-	-	14	9
Ilıca (Erzurum) (Özgen vd., 2000)	60	-	42	-	2	-	1	-	20
Doğu Anadolu Bölgesi (Özgökçe ve Özçelik, 2004)	71	71	-	-	-	-	-	-	-
Malatya (Tetik, 2013)	149	-	-	-	-	-	-	-	-
Gümüşhane (Zengin, 2020)	74	48	26	3	-	-	5	-	6

Araştırma sonucunda elde edilen veriler ile Kemah ilçesine yakın alanlarda yapılmış bazı çalışmalar karşılaştırılmıştır (Tablo 5.3). Çalışma alanına yakın bölgelerde yapılan çalışmalara bakıldığında zaman, çalışmamıza takson sayısı olarak en yakın çalışma; Alparslan (2011)' in yaptığı "Ergan Dağı (Erzincan)'nın Etnobotanik Özellikleri" isimli lisansüstü tez çalışması olmuştur. Alparslan (2011)'in yaptığı çalışmada 42 familyaya ait toplam 125 taksonun, 82'nin gıda, 56'nın tıbbi, 22'nin yem, 4'ünün eşya, 3'ünün süs, 2'sinin balık ağı ve 6'sının yakacak amacıyla kullanıldığı belirlenmiştir. Yaptığımız çalışmada ise 43 familyaya ait toplam 112 taksonun, 92'sinin tıbbi, 63'ünün gıda, 8'inin süs, 8'inin hayvan yemi, 6'sının cilt bakımı, 6'sının biyolojik mücadele, 4'ünün saç bakımı, 3'ünün yakacak, 3'ünün boya, 2'sinin temizlik, 1'inin eşya ve 1'inin de nazardan korunmak amacıyla kullanıldığı görülmüştür.

Yöre halkı Kemah'ın bazı köylerinde yoğun olarak arıcılık yapmaktadır. Bal üretimi noktasında arılar, ilkbaharda önce erken çiçeklenen düşük rakımlardaki bitkilerden, sonra daha yüksek rakımlarda yetişebilen bitkilerden nektar alınımı yaptığı için bu bitkilerin yayılış gösterdiği alanlara taşınmaktadır.

Araştırma alanının coğrafik yapısı, geçmiş dönemlerdeki terör olayları, ulaşımın yetersizliği, bölge halkının genellikle geçimlerinin hayvancılığa dayanması halkın bitkilerden daha çok faydalanmasına neden olmuştur. Yöre halkı farklı amaçlar (tedavi, gıda, hayvan yemi, yakacak, cilt bakımı, saç bakımı, boya, eşya ve süs) için bitkileri toplayıp kullanmaktadır.

Yörede yaşayan halk, geçmiş zamanlarda aile büyüklerinin birçok bitkiyi daha iyi tanıdığını ve o bitkinin hangi amaçlar için kullanıldığını daha iyi bildiklerini fakat aile büyüklerini kaybettiklerinde bu bilgilerin onlarla birlikte kaybolduğunu söylemektedir. Dolayısıyla ulaşılamadığı için kullanılamayan ya da kullanılmadığında zamanla unutulup kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kalan bu geleneksel kıymetli bilginin kayıt altına alınması için yapılacak tüm bilimsel çalışmalar çok önemlidir. Bu çalışmalardan biri olan etnobotanik araştırmalar çok az kişi tarafından bilinen bu bilgilerin ortaya çıkarılmasını mümkün kılmaktadır.

Bitkilerin tıbbi kullanımı söylenilmiş olsa bile bireyler eğer sağlık kuruluşlarına ulaşabiliyorlarsa ilk önceliklerinin modern tıp uygulamalarını kullanmak olduğunu dile getirmişlerdir. Geleneksel yöntemlerin ya da bitkisel çözümlerin kullanımı daha çok ilaçların iyileştiremediğı alternatif bir çözüm yolu olmuştur. Tıbbi amaçlı kullanılan bitkilerin içerdiği yüzlerce çeşit bileşene bağı olarak kullanan kişide beklenmedik yan etkiler gelişebilir. Bunun yanı sıra bazıları toksisite gösterebilir ya da alınan diğeri ilaçlarla etkileşime girerek kişinin rahatsızlığının artmasına neden olabilirler (Erdem ve Ata Eren, 2009; Uzun vd., 2014). Bu tez çalışmasında tedavi amaçlı yöreden derlenen kullanım bilgileri halk tecrübesine dayansa da kullanımları için mutlaka konuya ilişkin eğitim almış uzmanların eserlerine başvurulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Abuzar Kerar, B. ve Akan, H. (2019) “Aktepe ve Zeytinoba köyleri (Hassa / Hatay-Türkiye) arasında kalan bölgenin florası ve etnobotaniği üzerine bir araştırma”, *Bağbahçe Bilim Dergisi*, 6(3) : 76-96.
- Akan, H., Korkut, M. M., ve Balos, M. M. (2008) “Arat Dağı ve çevresinde (Birecik, Şanlıurfa) etnobotanik bir araştırma”, *Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 20(1) : 67-81.
- Akan, H. ve Ayaz, H. (2015) “Gölpınar Şanlıurfa-Türkiye mesire yeri florası ve etrafındaki köylerin etnobotanik özellikleri”, *Bağbahçe Bilim Dergisi*, 2(3) : 19-56.
- Akan, H., ve Balos, M. M. (2023) “Karaköprü (Şanlıurfa)’da gıda olarak tüketilen yabancı bitkiler üzerinde etnobotanik bir araştırma”, *International Journal of Life Sciences and Biotechnology*, 6(1) : 61-81.
- Akan H. ve Bakır Sade Y. (2015) “Kahta (Adıyaman) merkezi ve Narince köyünün etnobotanik açıdan araştırılması”, *Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 4(2) : 219-248.
- Akan, H., Öz, A., ve Pekmez, H. (2018) “Ortaca (Muğla) yöresinde halk arasında kullanılan bazı bitkiler”, *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 6(9) : 1168-1174.
- Akbulut, S., Karakose, M. ve Özkan, Z. C. (2019) “Traditional uses of some wild plants in Kale and Acıpayam provinces in Denizli”, *Kastamonu University Journal of Forestry Facult*, 19(1) : 72-81.
- Akkan, E. (1963) “Erzincan Ovası’nın iklim özellikleri”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 21(3,4) : 79-112.
- Ali-Shtayeh, M. S., Jamous, R. M., Al-Shafie, J. H., Elgharabah, W. A., Kherfan, F. A., Qarariah, K. H., ve Abuzahra, M. A. (2008) “Traditional knowledge of wild edible plants used in Palestine (Northern West Bank): a comparative study”, *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*, 4(1) : 13.
- Akman, Y. (1999) “İklim ve biyoiklim”, *Palme Yayınları*, 212-326.
- Aksakal, Ö. ve Kaya, Y. (2008) “Erzurum ve çevresinde halk tarafından gıda amaçlı olarak kullanılan bitkiler”, *Türkiye 10. Gıda Kongresi*, Erzurum, 1009-1012.
- Aladı, H. İ., Satıl, F. ve Selvi, S. (2022) “Yenilebilir doğal bitkilerin etnobotanik ve gastronomik açıdan değerlendirilmesi: Edremit Körfezi (Balıkesir) örneği”, *Journal of the Institute of Science and Technology*, 12(3) : 1375-1385.
- Alparslan, Z. (2011) “Ergan Dağı’nın (Erzincan) etnobotanik özellikleri”, Yüksek Lisans Tezi, *Erzincan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*, Erzincan.

- Alphen, J.G. ve Rios Romero, F.L. (1975) “Jipsli Topraklar”, **Ormanlık Araştırma Enstitü Yayınları**, 1-16.
- Altay, V. ve Karahan, F. (2012) “Tayfur Sökmen Kampüsü (Antakya-Hatay) ve çevresinde bulunan bitkiler üzerine etnobotanik bir araştırma”, **Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi**, 3(2) : 13-28.
- Altundağ, E., ve Öztürk, M. (2011) “Ethnomedicinal studies on the plant resources of east anatolia, Turkey”, **Procedia Social and Behavioral Sciences**, 19 : 756-777.
- Anonim (2023a) “Erzincan İline Ait 2013- 2023 yılları arası meteorolojik değerler”, **Erzincan İl Meteoroloji Müdürlüğü**, Erzincan.
- Anonim (2023b) “Kemah İlçe Tarım Durumu Raporu”, **Erzincan İl Tarım ve Orman Müdürlüğü**, Erzincan.
- Arıtuluk, Z.C., ve Ezer, N. (2012) “Halk arasında diyabete karşı kullanılan bitkiler (Türkiye) – II”, **Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi**, 32 : 179-200.
- Aslan, M. ve Akan, H. (2019) “Şanlıurfa ormanlarındaki doğal odunsu bitkilerin ve park - bahçe bitkilerinin tespiti ve peyzaj değerlerinin belirlenmesi”, **Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma**, 12(1) : 50-65.
- Aslan, S., Akan, H., ve Pekmez, H. (2020) “The ethnobotanical investigation of Yaslıca town and Arıkök neighborhood (Şanlıurfa/Turkey)”, **Biological Diversity and Conservation**, 13 : 44-61.
- Ayanoğlu, F., Mert, A., ve Kaya, D. A. (1999) “Hatay yöresinde halk arasında kullanılan bazı önemli tıbbi ve kokulu bitkilerin tespiti ve toplanması”, **Mustafa Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü, Ziraat Fakültesi Dergisi**, 4(1-2) : 101-116.
- Aydın, A. ve Yeşil, Y. (2018) “İkizce Ordu-Türkiye ilçesinde etnobotanik bir ön çalışma”, **Bağbahçe Bilim Dergisi**, 5(3) : 25-43.
- Bağcı, Y. (2016) “Sarıveliler (Karaman) ve çevresinde yetişen bitkilerin etnobotanik özellikleri”, **Selçuk Üniversitesi Fen Fakültesi Fen Dergisi**, 42(1) : 84-107.
- Bağcı, Y. , Savran, A. ve Dural, H. (2006) “Pozantı (Adana) ve çevresindeki bazı bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özellikleri”, **Selçuk Üniversitesi Fen Fakültesi Fen Dergisi**, 2(27) : 77-82.
- Bağcı, Y. ve Keskin, L. (2022) “An ethnobotanical field survey in the Kadınhanı district of Konya in Turkey”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi**, 25(2) : 312-336.
- Baytop, A. (1998) “İngilizce-Türkçe botanik kılavuzu”, **İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi**, 1-375.
- Baytop, T. (1999) “Türkiye’de bitkiler ile tedavi”, **Nobel Tıp Kitabevleri**, İstanbul.

- Boz, E., İldeniz, H. K., ve Cabi, E. (2022) “Some ethnobotanical information from Gönen (Balıkesir) district”, *Acta Biologica Turcica*, 35(4) : 5-1.
- Bozkurt, E. ve Bayır, Y. (2021) “Prangos ferulacea (L.) Lindl. bitkisinin botanik özellikleri, geleneksel kullanımı ve biyolojik aktivitesinin incelenmesi: sistematik derleme”, *Journal of Literature Pharmacy Sciences*, 10(3) : 372-384.
- Cansaran, A., Kaya, Ö. F. Ve Yıldırım, C. (2007) “Ovabaşı, Akpınar, Güllüce ve Köşeler köyleri (Gümüşhacıköy/Amasya) arasında kalan bölgede etnobotanik bir araştırma”, *Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 19(3) : 243-257.
- Cansaran, A. ve Kaya, Ö. F. (2010) “Contributions of the ethnobotanical investigation carried out in Amasya district of Turkey (Amasya-Center, Bağlarüstü, Boğaköy and Vermiş villages; Yassıçal and Ziyaret towns)”, *Biological Diversity and Conservation*, 3(2) : 97-116.
- Chaitanya L.G. (2014) “Food coloring: the natural way”, *Research Journal of Chemical Sciences*, 4(2) : 87-96.
- Çakılcıoğlu, U., Türkoğlu, İ. ve Kürşat, M. (2007) “Harput (Elazığ) ve çevresinin etnobotanik özellikleri”, *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 5(2) : 22-28.
- Çakılcıoğlu, U. ve Türkoğlu, İ. (2010) “An ethnobotanical survey of medicinal plants in Sivrice (Elazığ-Turkey)”, *Journal of Ethnopharmacology*, 132(1) : 165-175.
- Çakır Dindar, E. G. ve Duman, H. (2020) “İliç-Kemah (Erzincan) jips florası”, *Bağbahçe Bilim Dergisi*, 7(1) : 16-46.
- Çiçek, İ. (2019) “Çermik ilçesi ve köylerinin (Diyarbakır) etnobotanik özellikleri”, Yüksek Lisans Tezi, *Bingöl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Bingöl.
- Davis, P. H. (1965-1985) “Flora of Turkey and the East Aegean Islands”, *Edinburgh University Press*, Edinburgh, 1-9.
- Davis, P.H., Mill, R.R. ve Tan, K. (edlr.) (1988) “Flora of Turkey and the Aegean Islands 10” *Edinburgh University Press*, Edinburgh.
- Demir, İ. (2020) “An ethnobotanical study of medicinal plants used in Hizan district (Bitlis-Turkey)”, *Yüzuncü Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 30(4) : 732-741.
- Demirpolat, A., Kılıç, Ö., Yıldırım, Ş., ve Bağcı, E. (2019) “Genç (Bingöl) ilçesi çevresinde doğal yayılışlı ekonomik değeri olan bazı bitkiler”, *Ejona International Journal*, 3(9) : 72-78.
- Deniz, L., Serteser, A. ve Kargıoğlu, M. (2010) “Uşak Üniversitesi ve yakın çevresindeki bazı bitkilerin mahalli adları ve etnobotanik özellikleri”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 10(1) : 57-72.

- Doğan, A., (2014) “Pertek (Tunceli) yöresinde etnobotanik araştırmalar / Ethnobotanical investigations in Pertek (Tunceli)”, Doktora Tezi, **Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Tunceli.
- Doğan, A., Bulut, G., Senkardes, I., ve Tuzlacı, E. (2016) “An ethnopharmacological analysis of Rosaceae taxa in Turkey”, **International Academic Conference Proceedings**, Boston, 44-51.
- Doğan, A. (2016) “Traditional natural therapeutic products used in the treatment of wound in the Tunceli (Turkey)”, **International Academic Conference Proceedings**, Boston.
- Dülgeroğlu, C. ve Aksoy, A. (2017) “Plants used in the rennet of Erzincan tulum cheese as adjuvants”, **Erzincan University Journal of Science and Technology**, 10(1) : 156-167.
- Ekim, T., Koyuncu, M., Vural, M., Duman, H., Aytaç, Z. ve Adıgüzel, N. (2000) “Red Data Book of Turkish Plants (Pteridophyta and Spermatophyta)”, **Türkiye Tabiatını Koruma Derneği**, Yayın No: 18. Ankara.
- Ekren, E. ve Çorbacı, Ö. L. (2021) “Etnobotanik kullanım olanakları üzerine bir araştırma: Rize kentsel açık yeşil alanlar örneği”, **Journal of Anatolian Environmental and Animal Sciences**, 6(4) : 487-497.
- Eksik, C. ve Akan, H. (2021) “Mardin’in kırsal köylerindeki yerli halkın kullandıkları bazı bitkilerin etnobotanik açıdan değerlendirilmesi”, **Bağbahçe Bilim Dergisi**, 8(3) : 97-130.
- Elçi, B., ve Erik, S. (2006) “Güdül (Ankara) ve çevresinin etnobotanik özellikleri”, **Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi**, 26(2) : 57-64.
- Erbay, M. Ş., Anıl, S. ve Melikoğlu, G. (2017) “Türkiye’de halk hekimliğinde ağrı kesici olarak kullanılan bitkiler-I ”, **Marmara İlaç Dergisi** , 21(4) : 741-755.
- Ercan, S., Öztürk, F. ve Ölçücü, C. (2018) “Seyhan (Adana) ilçesi rekreasyon alanlarının peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyallerinin tanımlanması”, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi**, 23(3) : 243-253.
- Erdem, S., Eren, P. A. (2009) “Tedavi amacıyla kullanılan bitkiler ve bitkisel ürünlerin yan etkileri”, **Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi**, 66(3), 133-141.
- Ergül Bozkurt, A., Özkan, Z. C. ve Saraç, D. U. (2019) “Artvin-Soğanlı Köyü’nün floristik yapısı ve bu yöredeki bitki taksonlarının geleneksel kullanımı”, **Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma**, 12(2) : 109-118.
- Erşen Bak, F ve Çifci, K. (2020) “Artvin’in merkez köylerinde bazı tıbbi bitkilerin yöresel kullanımları”, **Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi**, 21(2) : 318-329.

- Erşen Bak, F. ve Çifci, K. (2022) “Artvin’in merkez köylerindeki bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri”, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 23(2) : 50-62.
- Ertuğ, F. (2000) “An ethnobotanical study in Central Anatolia (Turkey)”, *Economic Botany*, 54(2) : 155-182.
- Ertuğ, F. (2014). “Etnobotanik. Resimli Türkiye Florası”, *Belge Yayınları*, 1 : 318-344.
- Erzincan İl Tarım ve Orman Müdürlüğü (2023) “Kemah İlçe Tarım Durumu Raporu”.
- Ezer, N. ve Avcı, K. (2004) “Çerkeş Çankırı yöresinde kullanılan halk ilaçları”, *Hacettepe University Journal of the Faculty of Pharmacy*, 2 : 66-80.
- Göç, F., Mat, A. (2019) “Türkiye’de yanık tedavisinde geleneksel olarak kullanılan bitkiler”, *Sağlık Bilimlerinde İleri Araştırmalar Dergisi*, 2 : 15-35.
- Güldaş, N., (2009) “Adıyaman ilinde etnobotanik değeri olan bazı bitkilerin kullanım alanlarının tespiti”, Yüksek Lisans Tezi, *Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı*, Adıyaman.
- Güner, A., Özhatay, N., Ekim, T. ve Başer, K.H.V. (2000) “Flora of Turkey and the east ecqean islands”, *Edinburgh Univ.*, Vol. XI.
- Güner, Ö. ve Selvi, S. (2016) “Balıkesir aktarlarında satılan yabancı tıbbi bitkiler ve kullanım özellikleri”, *Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma*, 9(2) : 96-101.
- Güneş, F. ve Özhatay, N. (2011) “An ethnobotanical study from Kars (Eastern) Turkey”, *Biological Diversity and Conservation*, 4(1) : 30-41.
- Heinrich, M., Barnes, J., Gibbons, S., ve Williamson, E.M. (2004) “Fundamentals of pharmacognosy and phytotherapy”, *Churchill Livingstone*, Edinburgh.
- Harshberger, J. W. (1896) “Purposes of ethnobotany”, *Botanical Gazette*, 21 : 146-154.
- Kadioğlu, Z., Çukadar, K., Kandemir, A., Kalkan, N. N., Vurgun, H. ve Dönderalp, V. (2020) “Kars ilinde sebze olarak tüketilen yabancı bitki türlerinin tespiti ve kullanım şekilleri”, *Anadolu Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 30(1) : 11-32.
- Kadioğlu, S., Kadioğlu, B., Dizikısa, T. ve Karagöz Sezer, K. (2021) “Doğal olarak yetişen ve halk tarafından kullanılan yabancı bitkilerin etnobotanik özellikleri”, *Muş Alparslan University Journal of Agriculture and Nature*, 1(1) : 39-50.
- Kadioğlu, S., Kadioğlu, B. ve Karagöz, K. (2021) “Ethnobotanical properties of natural plant in Kop Pass (Bayburt / Turkey)”, *Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma*, 14(2) : 264-276.
- Kandemir, A., Beyazoğlu, O. (2002) “Köse Dağları’nın (Gümüşhane) tıbbi ve ekonomik bitkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(3) : 148-157.

- Kandemir, A. ve Türkmen, Z. (2008) “The flora of Üzümlü-Sakaltutan (Erzincan - Gümüşhane)”, *Turkish Journal of Botany*, 32(4) : 292-300.
- Kandemir, A., Sevindi, C., Korkmaz, M. ve Çelikoğlu, Ş. (2015) “Erzincan (Türkiye)’a özgü endemik bitki taksonlarının IUCN tehdit kategorileri”, *Bağbahçe Bilim Dergisi*, 2(1) : 52-54.
- Karakurt, E., (2014) “Kelkit (Gümüşhane) ilçesinin etnobotanik özellikleri”, Yüksek Lisans Tezi, *Erzincan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*, Erzincan.
- Kardaş, C. (2019) “Muş'ta yabani bitkilerin halk hekimliğinde kullanılması”, *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 9(1) : 85-96.
- Kendir, G. ve Güvenç, A. (2010) “Etnobotanik ve Türkiye'de yapılmış etnobotanik çalışmalara genel bir bakış”, *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*, 30(1) : 49-80.
- Kıncal, S. ve Ceylan, O. (2021) “Ula (Muğla) ilçesinin etnobotanik özellikleri”, *Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma*, 14(1) : 69-81.
- Kocabaş, Y. Z., & Gedik, O. (2016) “Kahramanmaraş il merkezi semt pazarlarında satılan bitkiler hakkında etnobotanik araştırmalar”, *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(4) : 41-50.
- Kocabaş, Y. Z., Çömlekçioğlu, N. ve İlçim, A. (2016) “Bazı odunsu bitki türlerinin Kahramanmaraş il merkezi ölçeğinde etnobotanik yönleri”, *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, (12) : 60-69.
- Kocabaş, Y. Z., Erol, A., ve Aktolun, O. (2017) “Medicinal plants of flora of KSU avsar campus (kahramanmaras) and surrounding areas”, *Aksaray University Journal of Science and Engineering*, 1(2) : 110-120.
- Korkmaz, M. ve Tekin, S. (2012) “Üzümlü İlçesi’nin (Erzincan) tıbbi bitkileri”, *21. Ulusal Biyoloji Kongresi, Ege Üniversitesi, PB-176*, İzmir, 590.
- Korkmaz, M., Kandemir, A. ve Karacan, S. (2014) “A survey on determining the plant taxa of zetrin spice used in Kemaliye district (Erzincan, Turkey)”, *Bothalia*, 46(43) : 539-543.
- Korkmaz, M. (2014) “Kelkit (Gümüşhane) aktarlarında satılan tıbbi bitkilerin etnobotanik özellikleri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 18(3) : 60-80.
- Korkmaz, M. ve Turgut, N. (2014) “Ergan dağı (Erzincan) florası”, *Biological Diversity and Conservation*, 7(3) : 195-216.
- Korkmaz, M. ve Alpaslan, Z. (2014) “Ergan Dağı (Erzincan- Türkiye)’nın etnobotanik özellikleri”, *Bağbahçe Bilim Dergisi*, 1(3) : 1-31.

- Korkmaz, M. ve İlhan, V. (2015) “Distribution, traditional use and conservation of geophyte plants growing around Keşiş mountain, Eastern Anatolia, Turkey”, **International Journal of Scientific Research in Knowledge**, 3(7) : 187-197.
- Korkmaz, M. (2015) “Floristical diversity and endemic plants of Çayırli district (Erzincan/Turkey)”, **Biological Diversity and Conservation**, 8(3) : 223-247.
- Korkmaz, M. ve Karakurt, E. (2015) “An ethnobotanical investigation to determine plants used as folk medicine in Kelkit Gümüşhane/Turkey district “”, **Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma**, 8(3) : 290-303.
- Koyu E. (2020) “Türkiye’nin etnobotanik veri tabanı”, Doktora Tezi, **Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, İzmir.
- Koyuncu, O., Yaylacı, Ö. K., ve Tokur, S. (2009) “Geyve (Sakarya) ve çevresinin etnobotanik açıdan incelenmesi”, **Ot Sistemik Botanik Dergisi**, 16(1) : 123-142.
- Leblebici, S., Bingöl A. N., Akın B. (2013) “Halk arasında kullanılan bazı sulak alan bitkileri ve tıbbi özellikleri”, **III. Sulak Alanlar Kongresi**, 331-336, Samsun.
- Macit, M. G. ve Köse, Y. B. (2015) “Oltu (Erzurum) yöresinde halk ilacı olarak kullanılan tıbbi bitkiler”, **Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma**, 8(2) : 74-80.
- Onkaş, İ. (2016) “Flora of Dumanlı Mountain (Refahiye-Erzincan)”, Yüksek Lisans Tezi, **Erzincan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Erzincan.
- Olgun, Ş. (2019) “Arıcak (Elazığ) ilçesinin etnobotanik özellikleri”, **Bingöl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Bingöl.
- Özbek, M., Yüzbaşıoğlu, S., Altınözlü, H. ve Kandemir, A. (2018) “Flora of Kemaliye (Erzincan) district”, **Hacettepe Journal of Biology and Chemistry**, 46(4) : 533-557.
- Özçelik, H., ve Balabanlı, C. (2005) “Burdur ilinin tıbbi ve aromatik bitkileri. I’”, **Burdur Sempozyumu**, 2 : 1127-1136.
- Özdemir, E. ve Kültür, Ş. (2017) “Savaştepe ilçesi yabani yenilebilir bitkileri (Balıkesir, Türkiye)”, **Marmara İlaç Dergisi**, 21(3) : 578-589.
- Özdemir Nath, E. ve Kültür, Ş. (2022) “An ethnobotanical study of medicinal plants in Savaştepe (Balıkesir-Turkey)”, **Clinical and Experimental Health Sciences**, 12(4) : 954-980.
- Özgen, U., Kaya, Y. ve Houghton, P. (2000) “Folk medicines in the villages of Ilıca district (Erzurum, Turkey) ”, **Turkish Journal of Biology**, 36 : 93-106.
- Özgen, U. ve Coşkun, M. (2000) “Plants used as folk medicine in villages of Ilıca (Erzurum) district”, **XIII. Herbal Medicine Raw Materials Meeting**, İstanbul.
- Özgen, U., Kaya, Y., Houghton, P. (2012) “Folk medicines in the villages of Ilıca district (Erzurum, Turkey)”, **Turkish Journal Biology**, 36(1) : 93-106.

- Özgökçe, F., Özçelik, H. (2004) ‘‘Ethnobotanical aspects of some taxa in East Anatolia, Turkey’’, *Economic Botany*, 58(4) : 697-704.
- Özhatay, N., Atalay, İ., Özçelik, H., ve Güner, A. (2014) ‘‘Türkiye bitkileri listesi (sayı 2)’’, *Nezhat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği*.
- Öztürk, M. ve Özçelik, M. (1991) ‘‘Doğu Anadolu’nun faydalı bitkileri’’, *Semih Ofset Basım Tesisleri*, Ankara.
- Özüdoğru, B., Akaydın, G., Erik, S., ve Yeşilada, E. (2011) ‘‘Sivas ve Yozgat illerinin (Türkiye) seçilmiş yerlerinde yapılan etnobotanik saha keşif gezisinden çıkarımlar’’, *Etnofarmakoloji Dergisi*, 137(1) : 85-98.
- Özvatan, B., Altundağ Çakır, E. ve Kutlu, L. (2020) ‘‘Düzce il merkezi semt pazarlarındaki bitkilerin etnobotanik açıdan incelenmesi (Karadeniz Bölgesi, Türkiye)’’, *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 8(1) : 962-973.
- Polat, R., Satıl, F. ve Selvi, S. (2013) ‘‘Havran ve Burhaniye (Balıkesir) yörelerinde el sanatlarında yararlanılan bitkiler üzerine etnobotanik araştırmalar’’, *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Fen Bilimleri Dergisi*, 29(1) : 1-6.
- Poyraz Kayabaşı, N., Tümen, G. ve Polat, R. (2016) ‘‘Manyas Balıkesir yöresi yararlı bitkileri üzerine etnobotanik araştırmalar’’, *Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma*, 9(3) : 58-63.
- Sağiroğlu, M., Arslantürk, A., Akdemir, Z. K. ve Turna, M. (2012) ‘‘Hayrat Trabzon ve Kalkandere Rize’den etnobotanik bir araştırma / Türkiye’’, *Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma*, 5(1) : 31-42.
- Saraç, D. U., Özkan, Z. C. ve Akbulut, S. (2013) ‘‘Rize ilinin etnobotanik özellikleri’’, *Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma*, 6(3) : 57-66.
- Sarı, A. O., Oğuz, B., Bilgiç, A., Tort, N., Güvensen, A. ve Şenol, S. G. (2010) ‘‘Ege ve Güney Marmara bölgelerinde halk ilacı olarak kullanılan bitkiler’’, *Anadolu Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 20(2) : 1-21.
- Sargın, S. A., Selvi, S. ve Akçiçek, E. (2013) ‘‘Alaşehir (Manisa) ve çevresinde yetişen bazı geofitlerin etnobotanik açıdan incelenmesi’’, *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Fen Bilimleri Dergisi*, 29(2) : 170-178.
- Sargın, S. A., Selvi, S., Lopez, V. (2015) ‘‘Ethnomedicinal plants of Sarıgöl district (Manisa), Turkey’’, *Journal of Ethnopharmacology*, 171 : 64-84.
- Satıl, F., Ayçiçek, E. ve Selvi, S. (2008) ‘‘Madra Dağı (Balıkesir/İzmir) ve çevresinde etnobotanik bir çalışma’’, *Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, OFMA, Biyoloji Eğitimi ABD, Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1(1) : 31-36.
- Satıl, F., Akçiçek, E., ve Selvi, S. (2019) ‘‘Madra Dağı (Balıkesir/İzmir) ve çevresinde etnobotanik bir çalışma’’, *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1(1) : 31-36.

- Satıl, F. ve Aktaş, E. (2021) “Toplum ruh sağlığı merkezlerindeki terapi bahçelerinde kullanılan bitkiler üzerine etnobotanik bir çalışma”, *Türk Doğa ve Fen Dergisi*, 10(1) : 182-189.
- Savran, A., Bağcı, Y. ve Kargıoğlu, M. (2008) “Gemerek (Sivas) ve çevresindeki bazı bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özellikleri”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 8(1) : 313-321.
- Saya, Ö., Yapıcı, İ. ve Hoşgören, H. (2009) “Kurtalan (Siirt) ilçesinin etnobotanik özellikleri”, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 : 191-196.
- Selvi, S., Polat, R., Çakılcıoğlu, U., Celep, F., Dirmenci, T. ve Ertuğ, Z.F. (2022) “An ethnobotanical review on medicinal plants of the Lamiaceae family in Turkey”, *Turkish Journal of Botany*, 46 : 4.
- Sezik, E., Tümen, G., Baser, K. H. C. (1991) “Ziziphora tenuior L., a new source of pulegone”, *Flavour and Fragrance Journal*, 6 : 101-103.
- Sezik, E., Yeşilada, E., Tabata, M., Honda, G., Takaishi, Y., Fujita, T., Tanaka, T. ve Takeda, Y. (1997) “Traditional medicine in Turkey VIII. Folk Medicine In East Anatolia; Erzurum, Erzincan, Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan Provinces”, *Economic Botany*, 51(3) : 195-211.
- Şahin Fidan, E. Ve Akan, H. (2019) “Tek Tek Dağları Milli Parkı (Şanlıurfa-Türkiye) eteklerindeki bazı köylerde etnobotanik bir çalışma”, *Bağbahçe Bilim Dergisi*, 6(2) : 64-94.
- Şimşek, I., Aytekin, F., Yeşilada, E. ve Yıldırım, Ş. (2004) “An ethnobotanical survey of the Beypazarı, Ayas and Gündül district towns of Ankara province (Turkey)”, *Economic Botany*, 58 : 705-720.
- Tel, A. Z., Furkan, M. K. ve Satıl, F. (2021) “Adıyaman ilinde el sanatlarında yararlanılan bitkiler üzerine etnobotanik bir araştırma”, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 22(2) : 229-238.
- Tetik, F., Civelek, Ş. ve Çakılcıoğlu, U. (2013) “Traditional uses of some medicinal plants in Malatya (Turkey)”, *Journal of Ethnopharmacology*, 146 : 331-346.
- Tekin, S. (2011) “Üzümlü (Erzincan) ilçesinin etnobotanik özellikleri”, Yüksek Lisans Tezi, *Erzincan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Erzincan.
- Tugay, O., Ertuğrul, K. ve Yıldızıtugay, E. (2005) “Başarakavak Konya Kasabası etnobotanik alan araştırması 2004”, *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (4) : 245-256.
- Turgut, N. (2012) “Ergan Dağı (Erzincan)’nin florası”, Yüksek Lisans Tezi, *Erzincan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Erzincan.
- Tuzlacı, E. (2004) “Datça Yarımadası (Muğla) florası ve bu yörede halkın yararlandığı bitkiler”, 14. *Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı*, İstanbul.

- Tuzlacı, E., ve Tolon, E. (2000) “Turkish folk medicinal plants, part III: Şile (İstanbul)”, *Fitoterapia*, 71 : 673-685.
- Tuzlacı E. ve Doğan A. (2010) “Turkish folk medicinal plants, IX: Ovacık (Tunceli)”, *Marmara Pharmaceutical Journal*, 14 : 136-143.
- Tuzlacı, E. (2016) “Türkiye’nin Geleneksel İlaç Bitkileri”, *İstanbul Medikal Yayıncılık*, İstanbul.
- Tuzlacı, E. ve Özhatay, N. (2011) “Turkish rose (*Rosa micrantha* Borrer) and oil bearing roses of Anatolia”, *Acta Horticulturae*, 900 : 49-56.
- Türkan, Ş., Malyer, H., Özaydın, S. ve Tümen, G. (2006) “Ordu ili ve çevresinde yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(2) : 162- 166.
- Uysal, İ., Onar, S., Karabacak, E., ve Çelik, S. (2010) “Ethnobotanical aspects of Kapıdağ peninsula (Turkey)”, *Biological Diversity and Conservation*, 3(3) : 15-22.
- Uzun, M. B., Aykaç, G. ve Özçelikay, G. (2014) “Bitkisel ürünlerin yanlış kullanımı ve zararları”, *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 4 (3) : 1-5.
- Yapıcı, Ü.İ., Hoşgören, H. ve Saya, Ö. (2009) “Kurtalan (Siirt) ilçesinin etnobotanik özellikleri”, *Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 : 191-196.
- Yazıcı Bektaş, N., Barut, B., Mataracı Kara, E. ve Yeşil, Y. (2021) “Total phenolic, total flavonoid contents, and in vitro biological activities of *Cephalaria procera* Fisch. & Ave-Lall.”, *İstanbul Journal of Pharmacy*, 51(3) : 365-371.
- Yener, Ş. D. ve Ay Ak, B. R. (2021) “Doğu Anadolu Bölgesi’nin etnobotanik kullanımı olan bazı bitkilerin peyzaj düzenlemelerinde kullanım olanakları”, *Eurasian Journal of Forest Science*, 9(3) : 92-106.
- Yıldırım, Ş. (2004) “Etnobotanik ve Türk etnobotaniği”, *Kebikeç İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi*, 17 : 175-193.
- Yücel, E., Tapırdamaz, A., Yücel, İ. Ş., Yılmaz, G., ve Ak, A. (2011) “Determining the usage ways and nutrient contents of some wild plants around Kisecek Town (Karaman/Turkey)”, *Biological Diversity and Conservation*, 4(3) : 71-82.
- Yüzbaşıoğlu, E., Tütenocaklı, T. ve Uysal, İ. (2020) “Reşadiye (A6, Tokat) ve çevresindeki bitkilerin etnobotanik özellikleri”, *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 7(2) : 420-432.
- Zengin, Z. (2020) “Gümüşhane yöresinde etnobotanik bir çalışma”, Yüksek Lisans Tezi, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Trabzon.

Bizim Bitkiler. “Damarlı bitkiler”,

<https://bizimbitkiler.org.tr/yeni/demos/technical/>

Son erişim tarihi: 05.08.2023

Bizim Çiçekler. “Tohumlu bitkiler bölümü”,

<http://www.bizimcicekler.org.tr/>

Son erişim tarihi: 26.05.2022

Kemah Kaymakamlığı. “Kemah”,

<http://www.kemah.gov.tr/>

Son erişim tarihi: 04.08.2023

Native Plant Trust Go Botany. “Tam anahtar”,

<https://gobotany.nativeplanttrust.org/>

Son erişim tarihi: 13.06.2022

The Plant List. “Anjiyospermiler (Çiçekli bitkiler)”,

<http://www.theplantlist.org/>

Son erişim tarihi: 29.05.2023

Vikipedi. “Kemah belde vve köyleri”,

https://tr.wikipedia.org/wiki/kategori:kemah_belde_ve_köyleri/

Son erişim tarihi: 09.08.2023

EKLER

Ek -1. Araştırma alanından bazı saha çalışmaları ve bitki fotoğrafları

Şekil Ek-1.1. Kaynak kişiler eşliğinde etnobotanik saha çalışmaları (Uluçınar Köyü)

Şekil Ek-1.2. Etnobotanik saha çalışmalarına giderken Fırat nehri/ Murat kolundan bir görüntü

Ek -1. Araştırma alanından bazı saha çalışmaları ve bitki fotoğrafları (devam)

şekil Ek-1.3. Ev görüşmeleri sırasında un helvası ikramı (Uluçınar Köyü)

şekil Ek-1.4. *Malus pumila* Mill. meyvelerinden yapılmış pestil (bastık)

Ek -1. Araştırma alanından bazı saha çalışmaları ve bitki fotoğrafları (devam)

Şekil Ek-1.5. *Alkanna tinctoria* kökü (Tuzla Köyü)

Şekil Ek-1.6. *Alkanna tinctoria* kökünden elde edilen merhem (Tuzla Köyü)

Ek - 1. Araştırma alanından bazı saha çalışmaları ve bitki fotoğrafları (devam)

Şekil Ek-1.7. *Polygonum cognatum* (Hakbilir Köyü)

Şekil Ek-1.8. Kavanozda bulunan (*Hypericum perforatum* çiçeklerinin maseratı),

Elde tutulan (*Helichrysum arenarium* subsp. *erzincanicum* çiçekleri)

Ek - 1. Araştırma alanından bazı saha çalışmaları ve bitki fotoğrafları (devam)

şekil Ek-1.9. *Achillea arabica* (Civanperçemi)

şekil Ek-1.10. *Brassica oleracea* (Lahana)

şekil Ek-1.11. *Cydonia oblonga* (Ayva)

şekil Ek-1.12. *Echinops ritro* (Gavurbaşı, Kesikbaşı)

Ek -1. Araştırma alanından bazı saha çalışmaları
ve bitki fotoğrafları (devam)

şekil Ek-1.13. *Falcaria vulgaris* (Kazayağı)

şekil Ek-1.14. *Hypericum perforatum* (Sarı kantaron)

şekil Ek-1.15. *Juniperus sabina* (Ardıç)

şekil Ek-1.16. *Malva neglecta* (Ebegümeçi, ebemkömei)

Ek - 1. Araştırma alanından bazı saha
alışmaları ve bitki fotoğrafları (devam)

şekil Ek-1.17. *Plantago major* subsp. *major*
(Sinirli ot, sinir otu, yara otu, hava yaprağı)

şekil Ek-1.18. *Plantago lanceolata*
(Sinirli ot, damar otu, hava yaprağı)

şekil Ek-1.19. *Petroselinum crispum*
(Maydanoz)

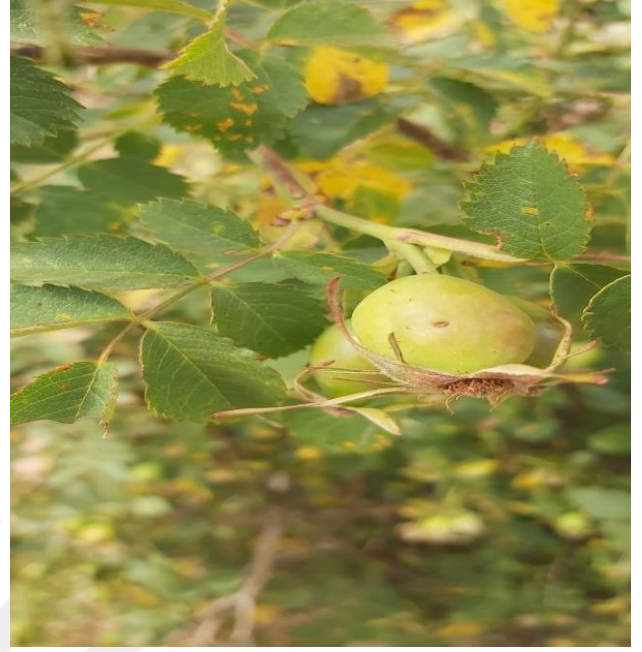

şekil Ek-1.20. *Portulaca oleracea*
(Semizotu, soğukluk, pirpirim)

Ek - 1. Araştırma alanından bazı saha
çalışmaları ve bitki fotoğrafları (devam)

Şekil Ek-1.21. *Quercus libani* (Meşe)

Şekil Ek-1.22. *Rosa hemisphaerica* (Kuşburnu)

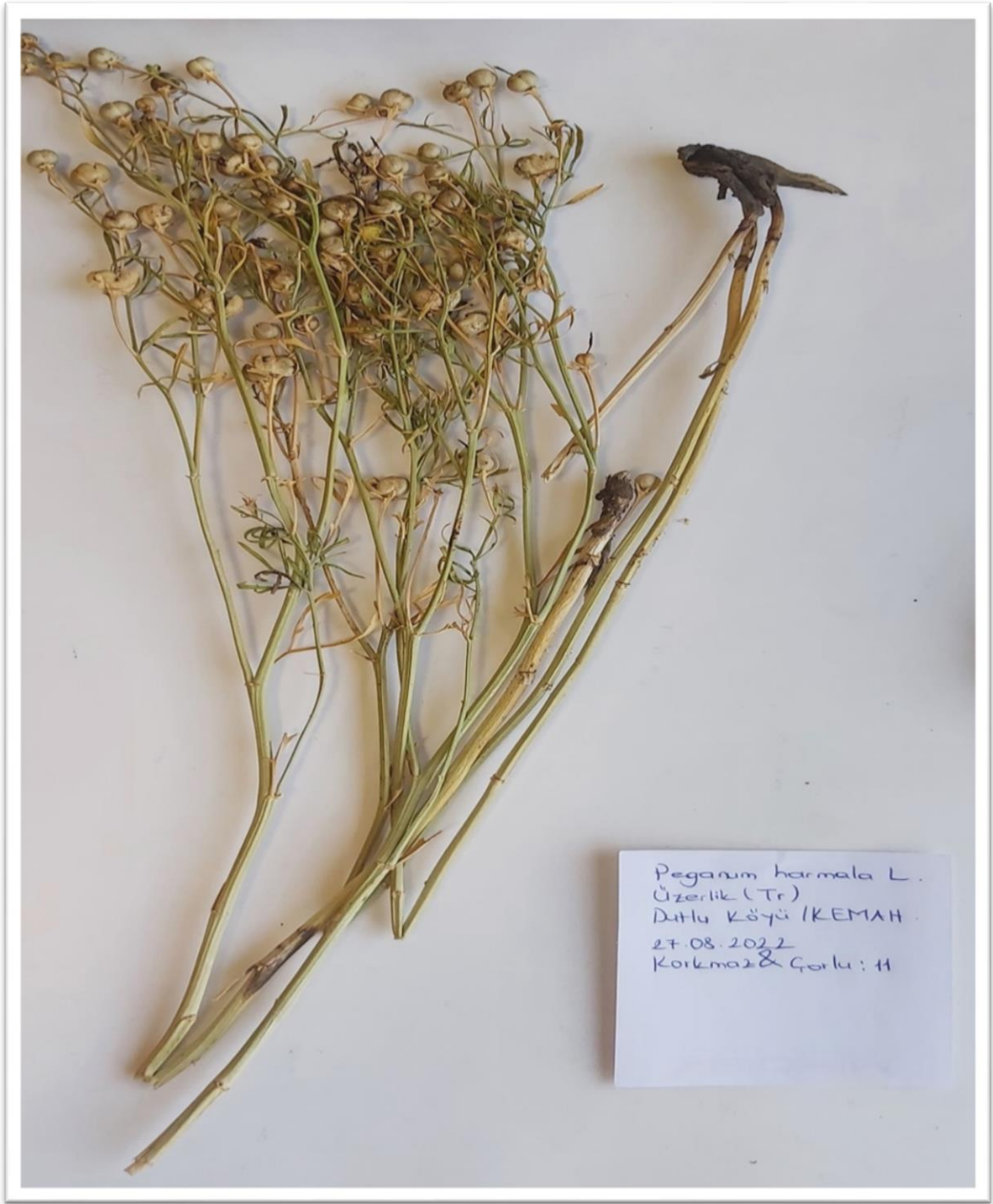

Şekil Ek-1.23. *Rubus idaeus* (Ahududu)

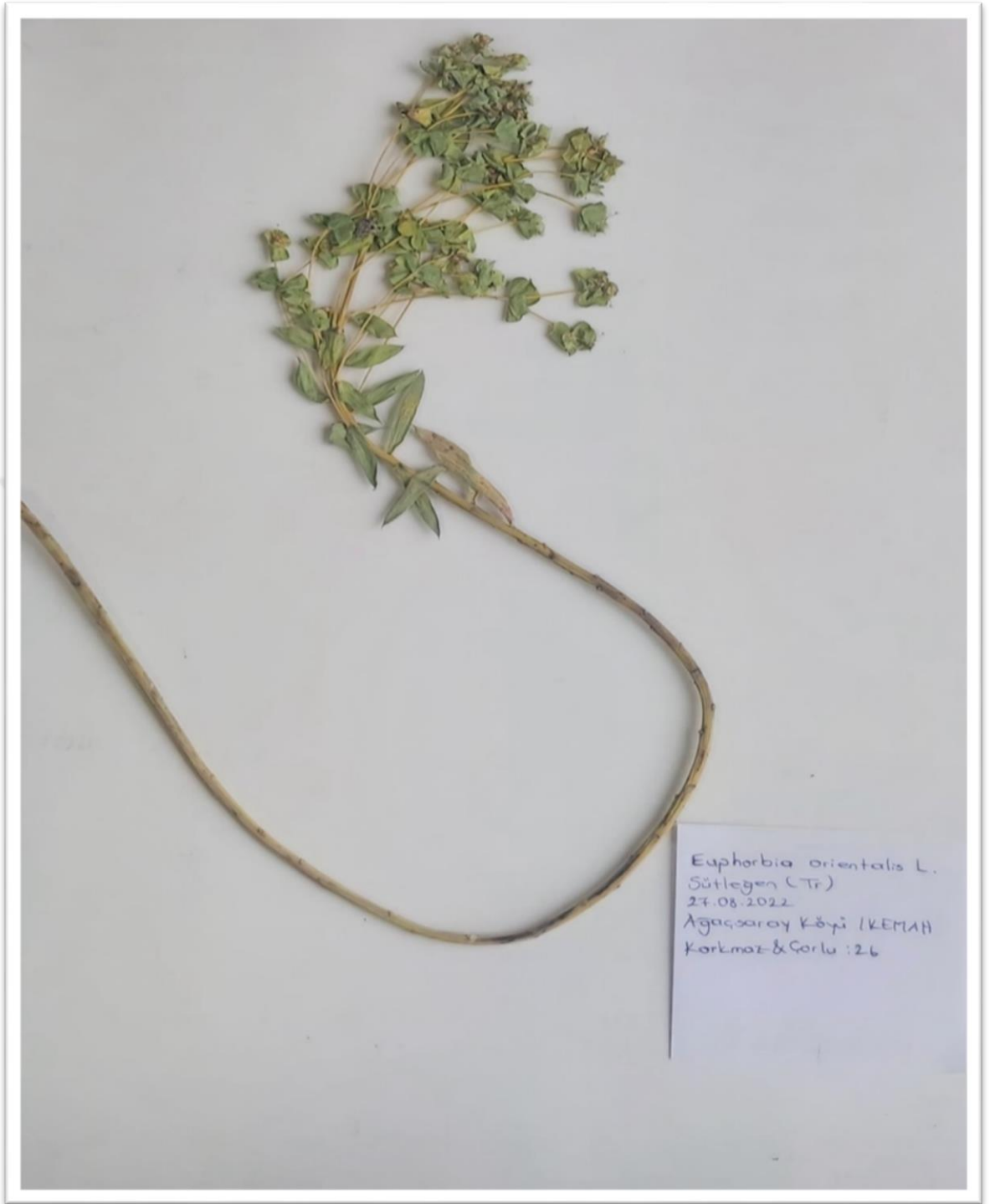
Şekil Ek-1.24. *Peganum harmala*
(üzerlik)meyvelerinden yapılmış bir nazarlık

Ek-2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları

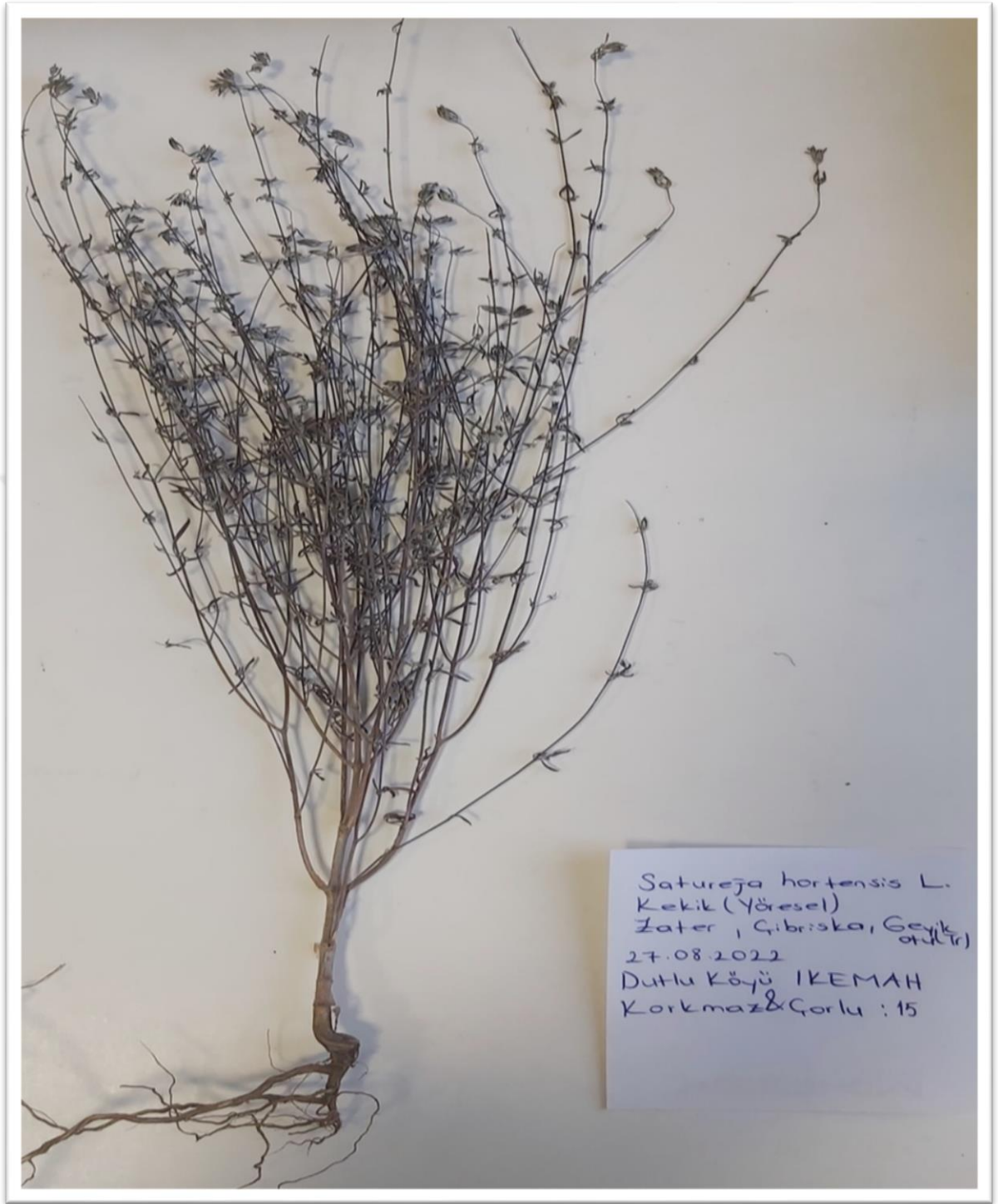
şekil Ek-2.1. *Pegalum harmala* L.

Ek-2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları (devam)

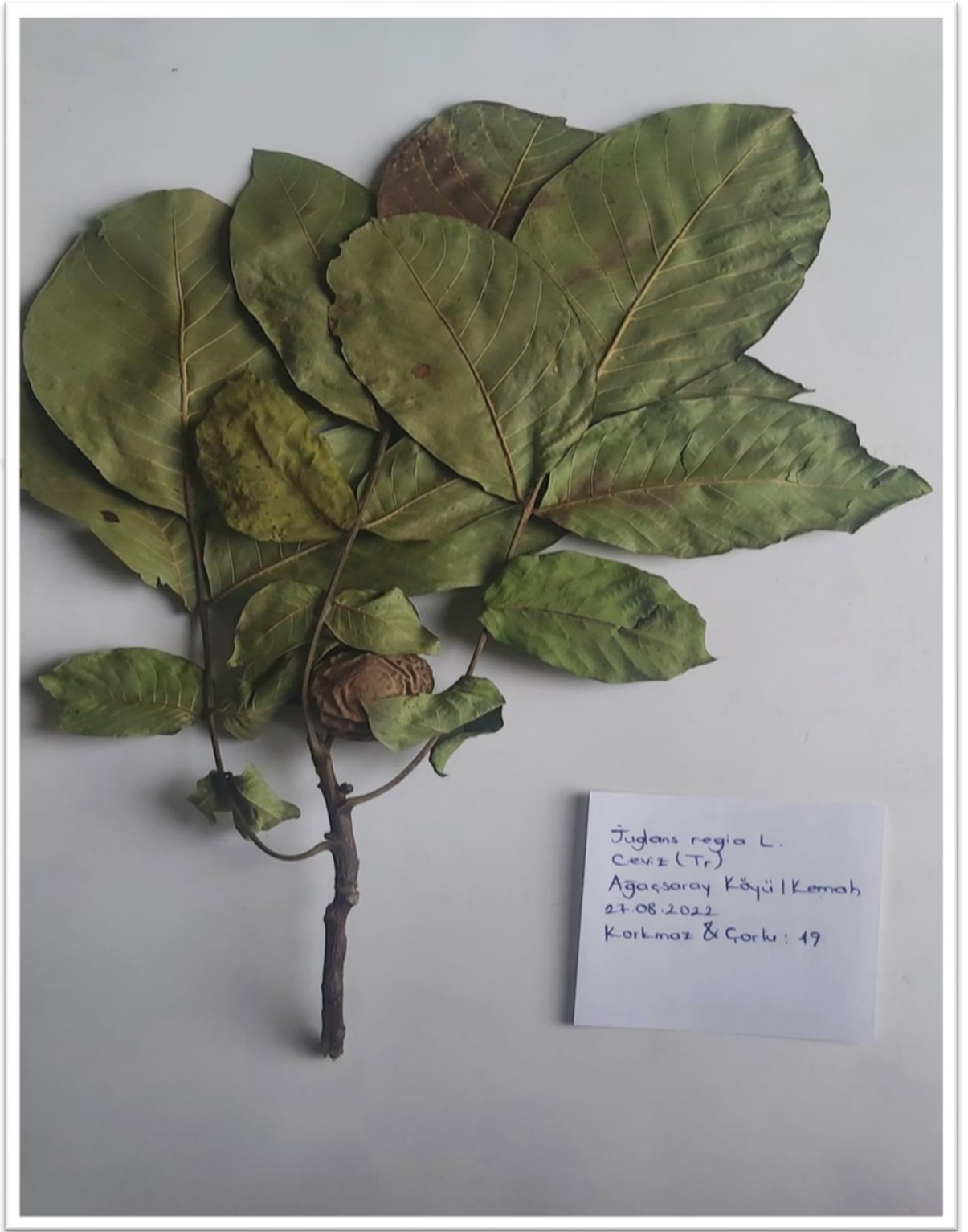
Şekil Ek-2.2. *Euphorbia orientalis* L.

Ek-2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları (devam)

Şekil Ek-2.3. *Satureja hortensis* L.

Ek-2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları (devam)

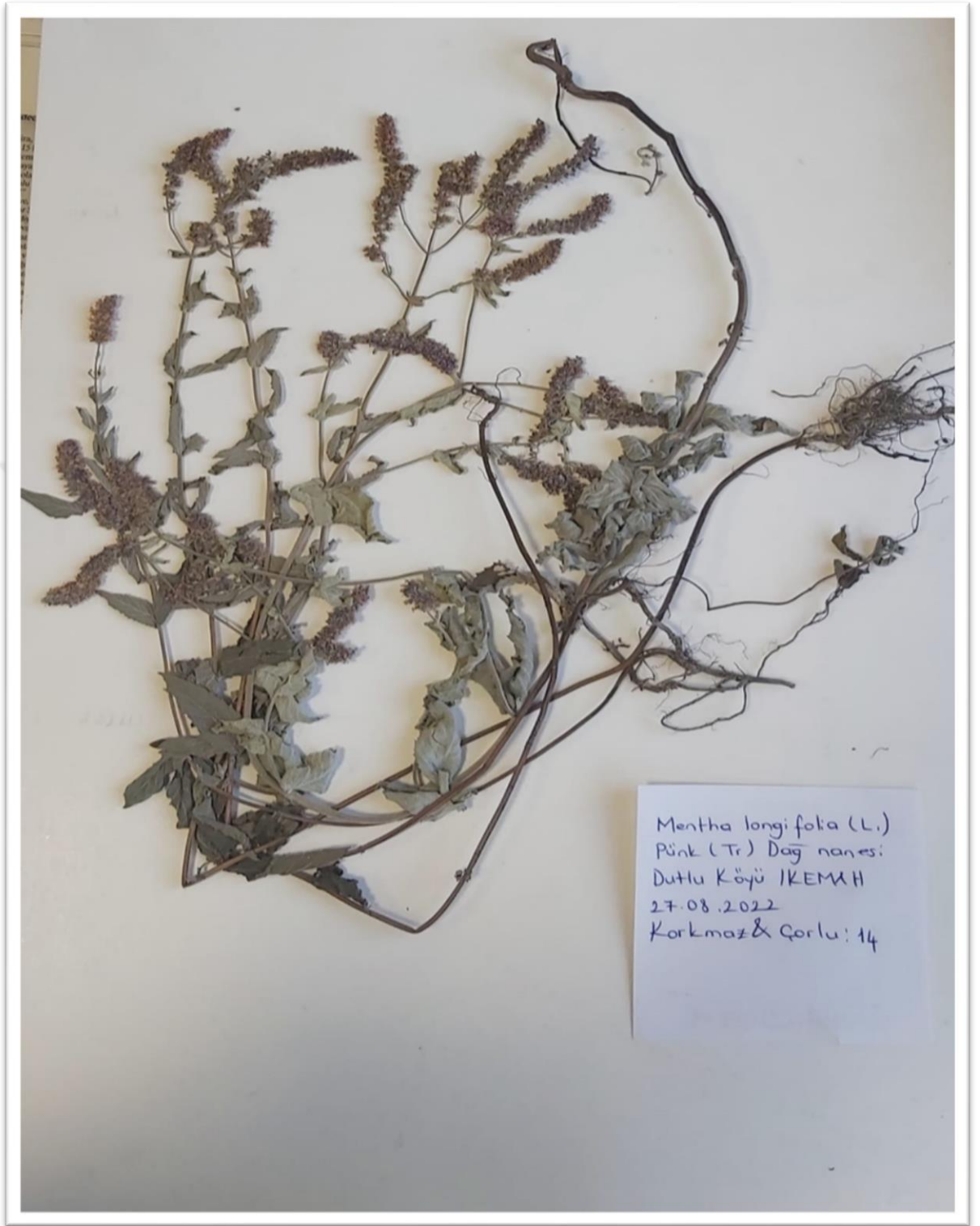
şekil Ek-2.4. *Juglans regia* L.

Ek-2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları (devam)

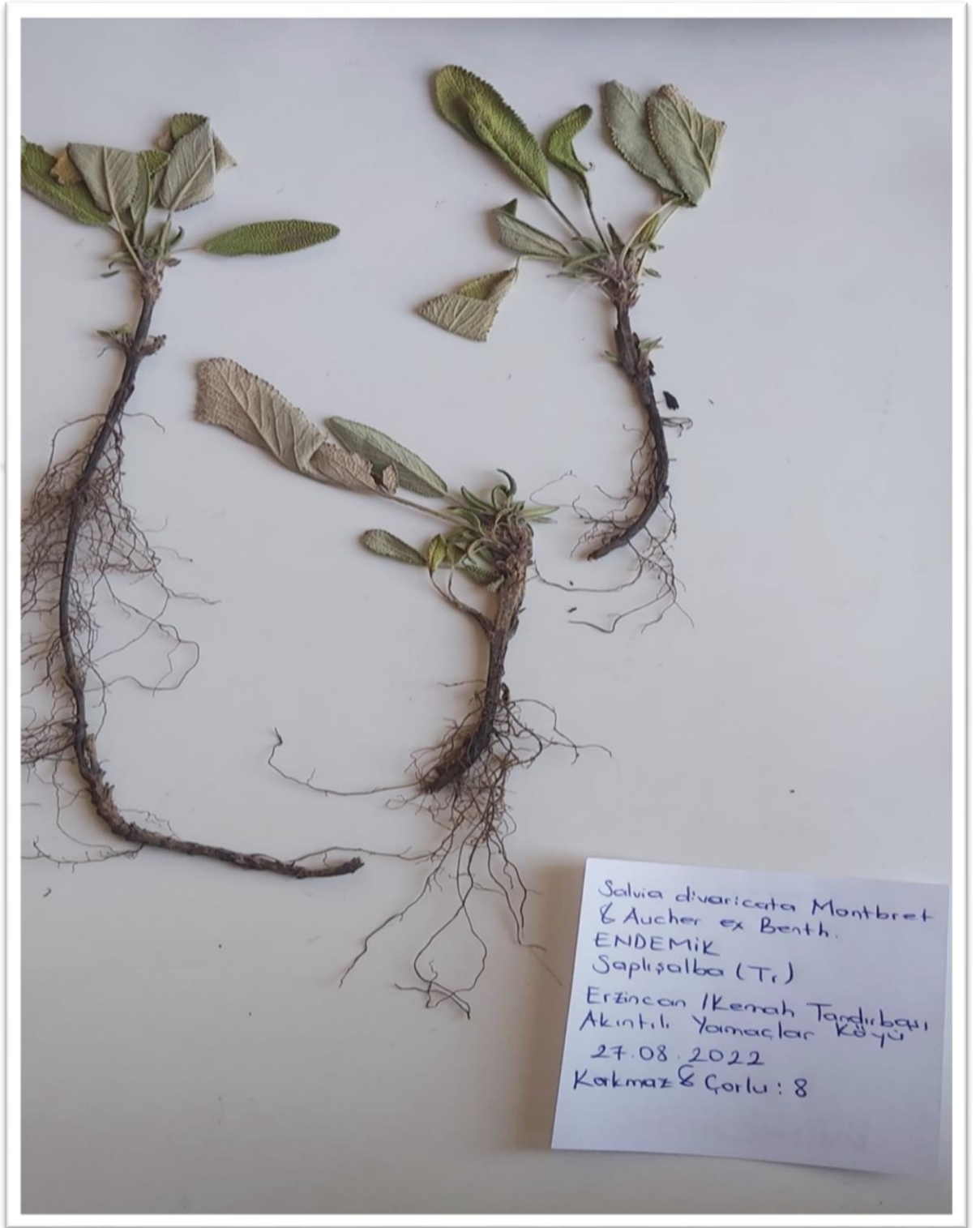
Şekil Ek-2.5. *Abelmoschus esculentus* (L.) Moench

Ek-2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları (devam)

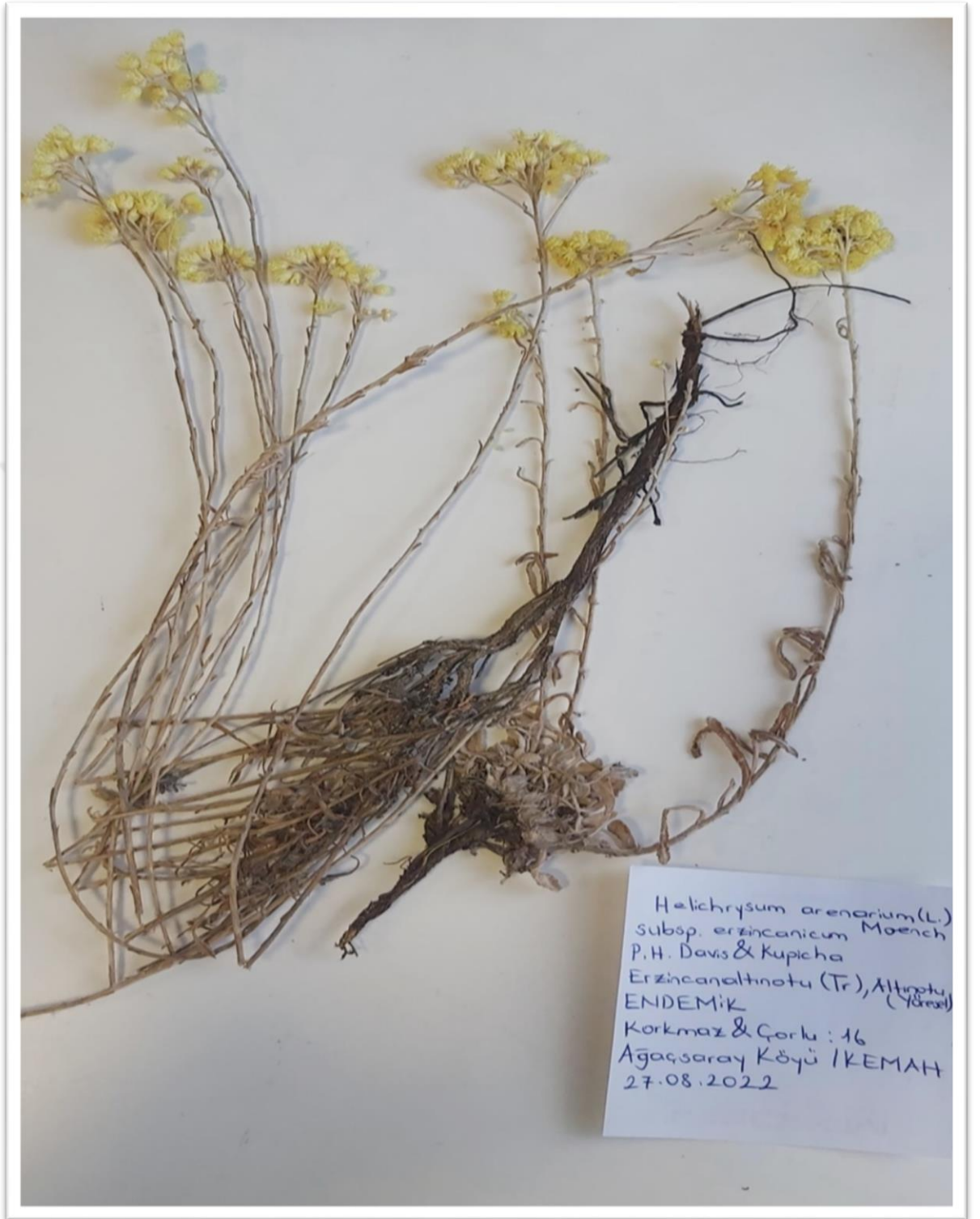
şekil Ek-2.6. *Mentha longifolia* (L.) L.

Ek-2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları (devam)

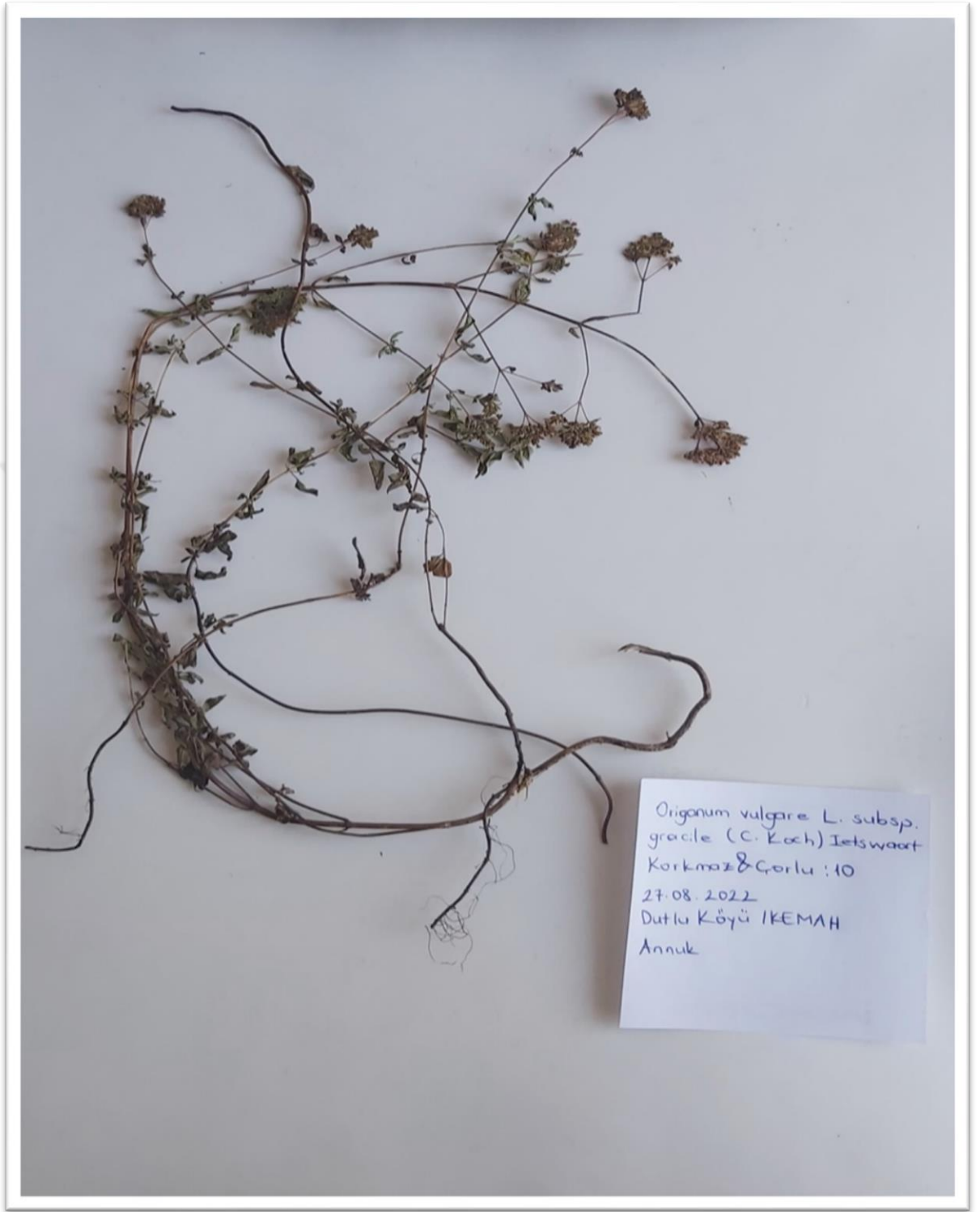
Şekil Ek-2.7. *Salvia divaricata* Montbret & Aucher ex Benth.

Ek-2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları (devam)

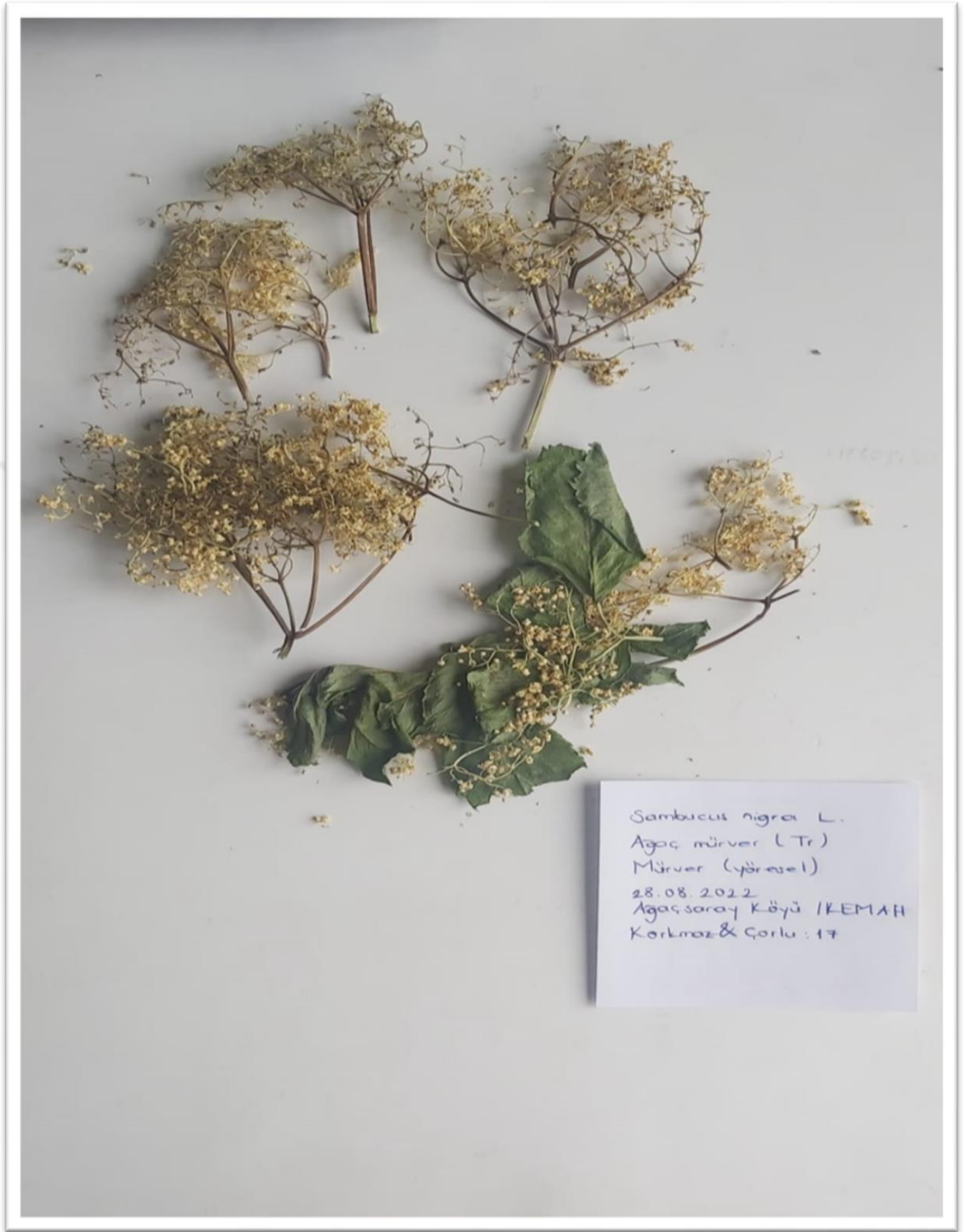
Şekil Ek-2.8. *Helichrysum arenarium* (L.) Moench subsp. *erzincanicum* Davis & Kupicha

Ek-2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları (devam)

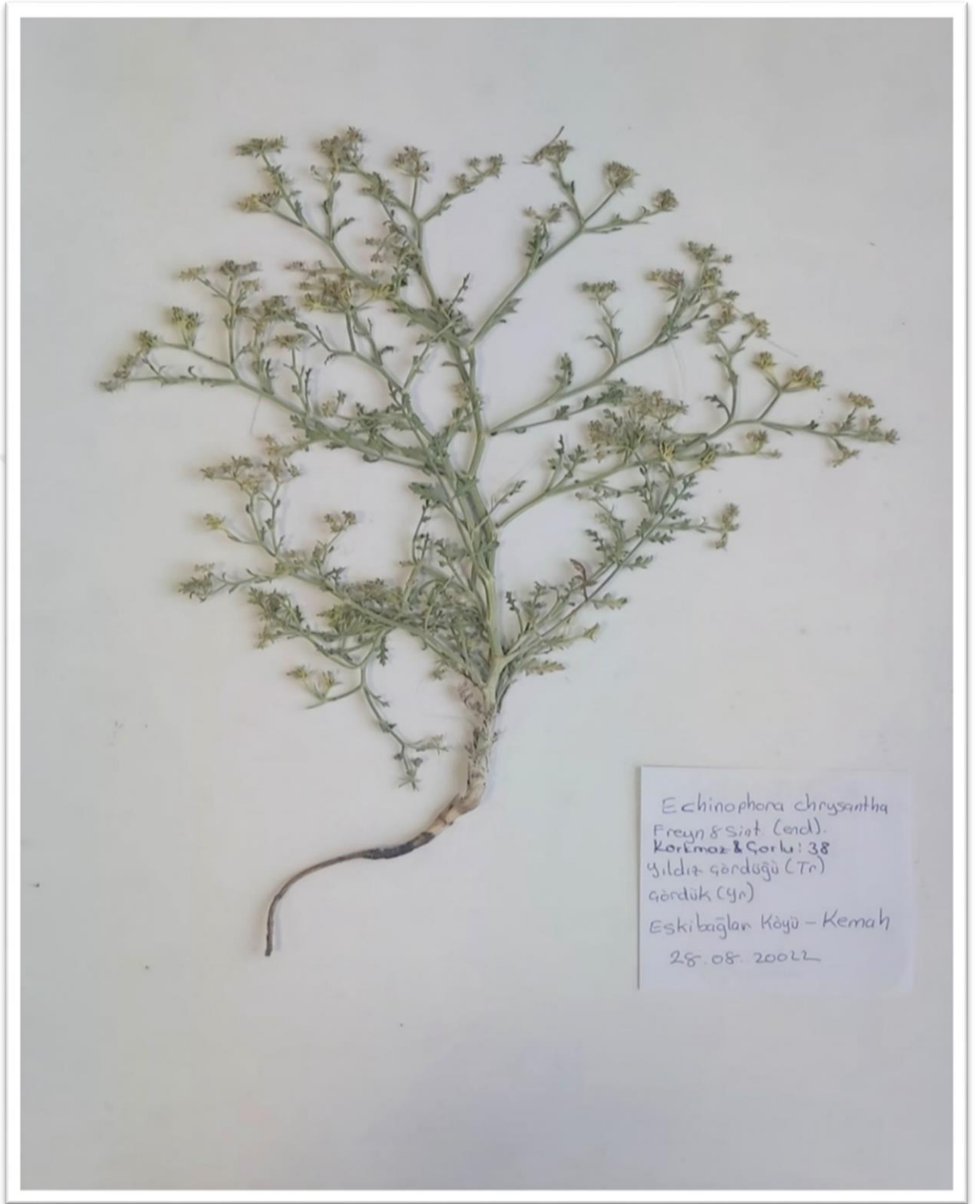
şekil Ek-2.9. *Origanum vulgare* L. subsp. *gracile* (K. Koch) Ietsw.

Ek-2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları (devam)

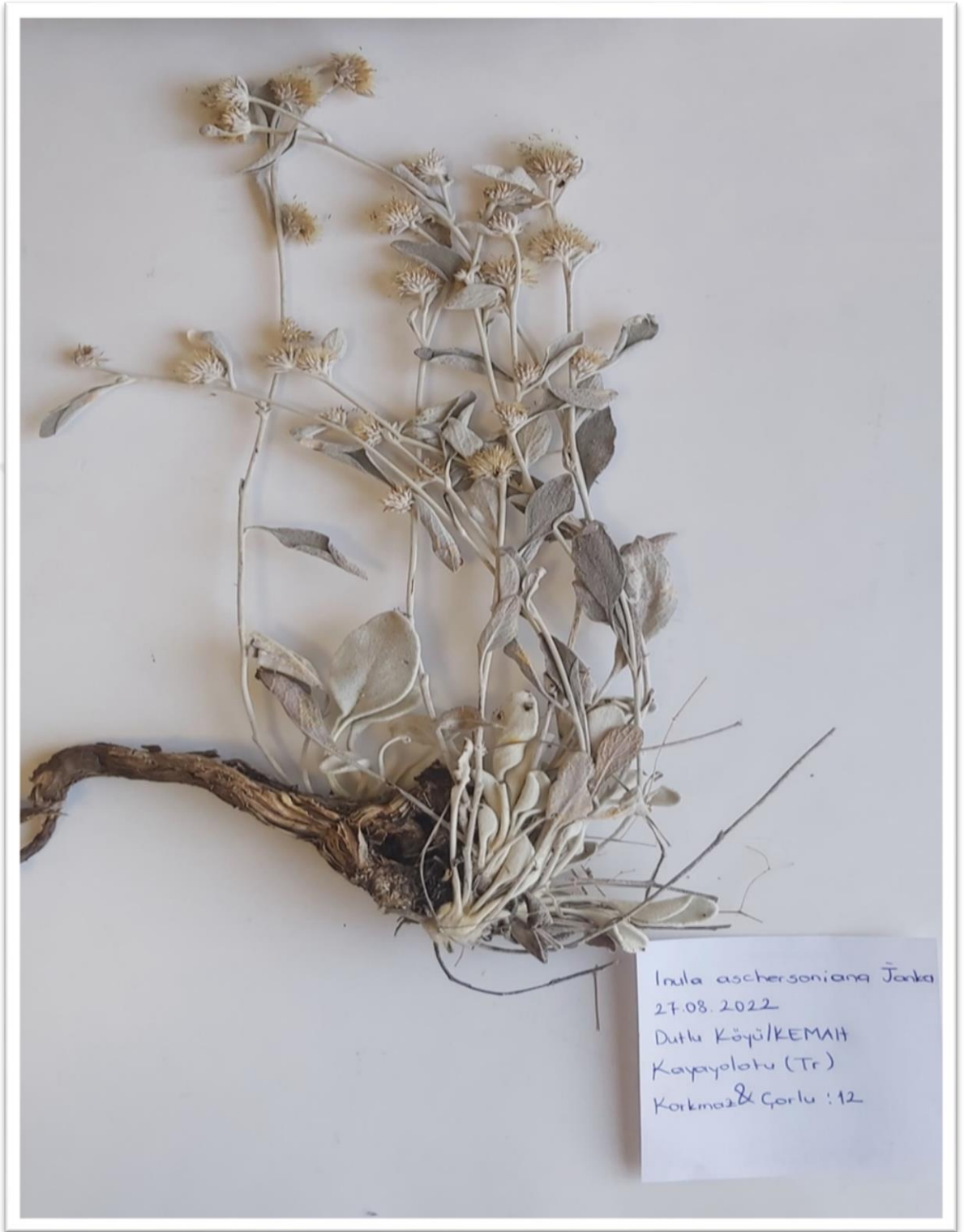
Şekil Ek-2.10. *Sambucus nigra* L.

Ek-2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları (devam)

Şekil Ek-2.11. *Echinophora chrysantha* Freyn & Sint.

Ek-2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları (devam)

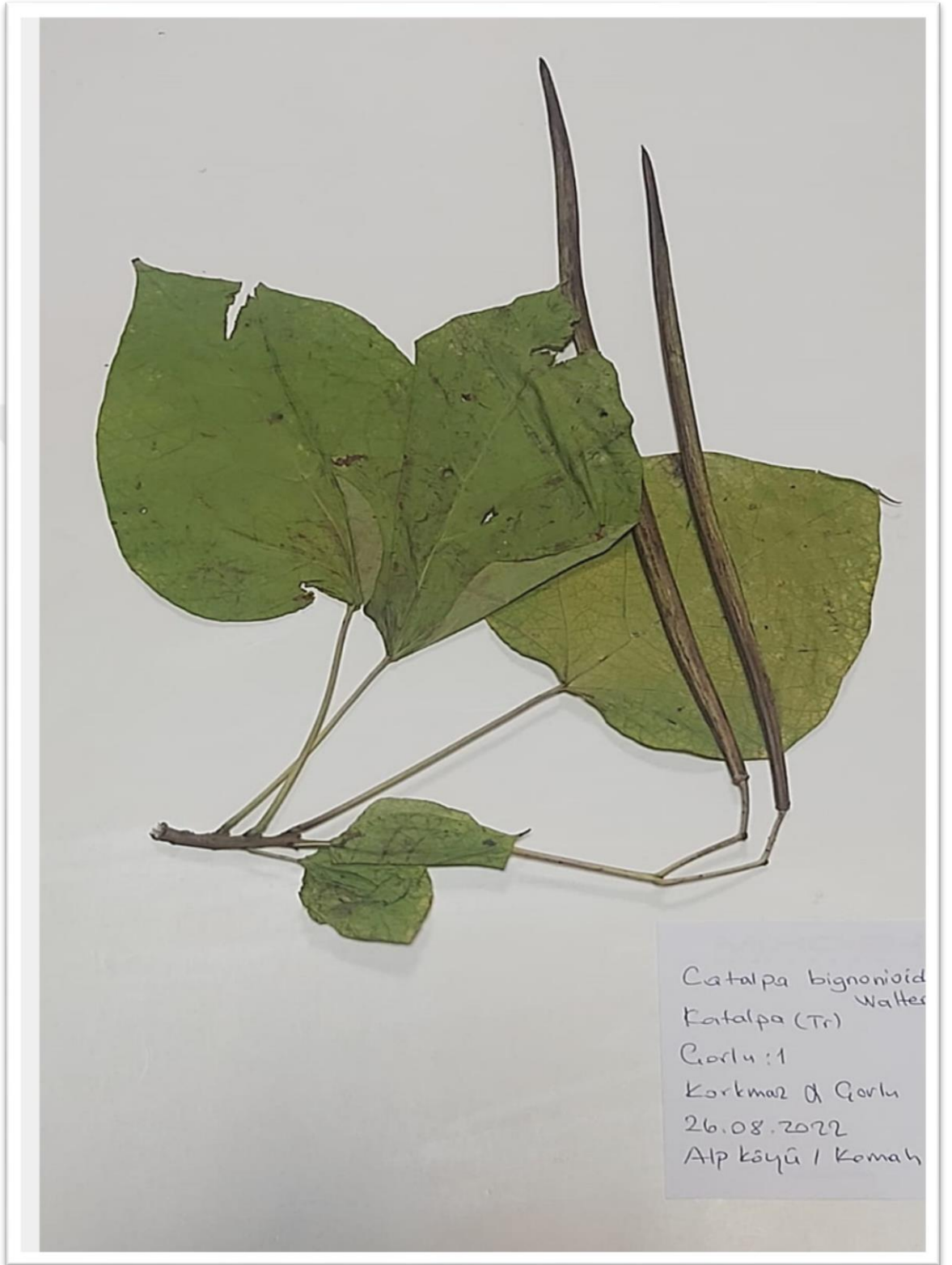
şekil Ek-2.12. *Inula aschersoniana* Janka

Ek-2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları (devam)

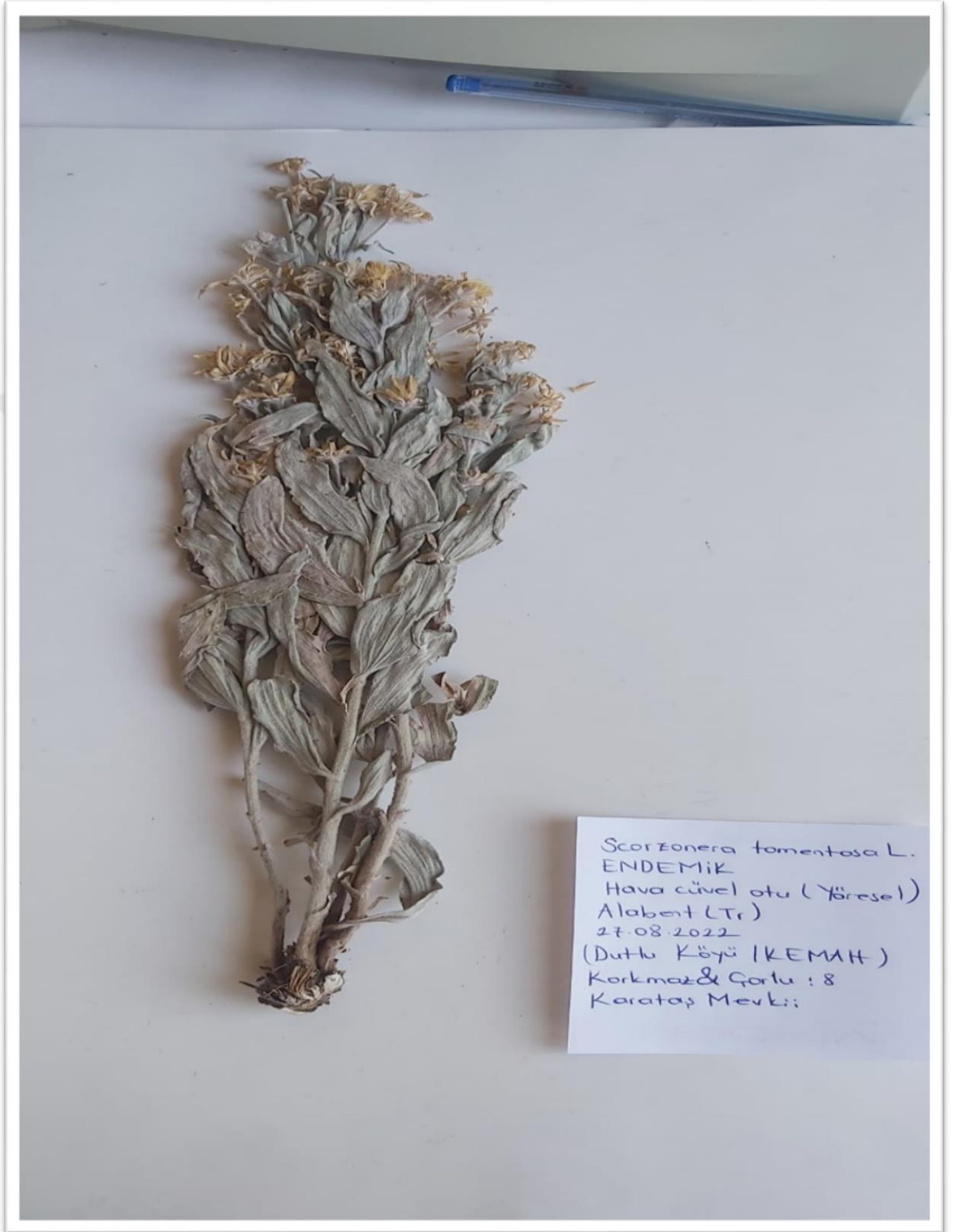
şekil Ek-2.13. *Picnomon acarna* (L.) Cass.

Ek-2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları (devam)

şekil Ek-2.14. *Catalpa bignonioides* Walter

Ek-2. Araştırma alanından toplanıp preslenmiş bazı bitki fotoğrafları (devam)

Şekil Ek-2.15. *Scorzonera tomentosa* L.

Ek- 3. Kaynak Kişiler

	Adı - Soyadı	Yaşı	Eğitim Durumu	Cinsiyet	Meslek	Köy
1	A****t B****P	51	-	Erkek	-	S**** K****
2	H*****n S****I	70	-	Erkek	-	S**** K****
3	S*****n K****T	78	-	Erkek	-	S**** K****
4	Z****e B***T	85	İlkokul mezunu		Ev hanımı	A** K****
5	H***n B****i K*****A	69	Lise mezunu	Erkek	-	A** K****
6	A** K*****A	74	İlkokul mezunu	Erkek	-	A** K****
7	M*****a K*****A	79	İlkokul mezunu	Erkek	-	A** K****
8	T***n K*****A	65	İlkokul mezunu	Erkek	-	A** K****
9	M****t K***K	34	Lise mezunu	Erkek	-	Kemah / Merkez
10	N*****n G*****Z	50	İlkokul mezunu	Kadın	-	Kemah / Merkez
11	M***n T*****U	58	-	Erkek	İşletmeci	Kemah / Merkez
12	M*****t U*****N	36	-	Erkek	İşletmeci	Kemah / Merkez

Ek- 3. Kaynak Kişiler (devam)

13	F***İ İ***R	75	İlkokul mezunu	Erkek	-	T***** K***
14	K*****e İ***R	74	Okuryazar değil	Kadın	-	T***** K***
15	K***r B***E	48	Üniversite mezunu	Erkek	İşçi	D**** K***
16	A*****İ B***E	46	Lise mezunu	Kadın	-	D**** K***
17	A**e B*****L	63	İlkokul mezunu	Kadın	-	A***** K***
18	N*****t B*****L	75	İlkokul mezunu	Erkek	-	A***** K***
19	A**e U*****N	69	İlkokul mezunu	Kadın	-	A***** K***
20	A**e B*****L	71	-	Kadın	-	A***** K***
21	M***t K*****M	56	İlkokul mezunu	Erkek	-	G***** K***
22	M***t K*****N		-	Erkek	-	G***** K***
23	A**z B*****T	70	Okuryazar değil	Erkek	Emekli	A*** K***
24	F***İ B*****T	63	-	Erkek	-	A*** K***
25	R***t E*****N	66	İlkokul mezunu	Erkek	-	A*** K***
26	M*****t Y*****N	75	İlkokul mezunu	Erkek	-	A*** K***

Ek-3. Kaynak Kişiler (devam)

27	H****e K****A	51	-	Kadın	-	A*** K***
28	Y*****r K*****Ü	79	İlkokul mezunu	Kadın	Ev hanımı	B***** K***
29	E**m K*****Ü	79	Okuryazar değil	Erkek	Emekli	B***** K***
30	S*****n E*****Ğ	73	İlkokul mezunu	Erkek	Emekli	E***** K***
31	A***t B*****R	69	İlkokul mezunu	Erkek	Emekli	E***** K***
32	F***i Ç****İ	83	İlkokul mezunu	Erkek	Emekli	E***** K***
33	H*****n İ***N	66	İlkokul mezunu	Erkek	Emekli	U***** K***
34	G*****e E**R	70	Okuryazar değil	Kadın	Ev hanımı	U***** K***
35	C***I G***R	48	Ortaokul mezunu	Erkek	Çiftçi	U***** K***
36	E**f S*****K	74	Okuryazar değil	Kadın	Ev hanımı	E***** K***
37	Ö***r S*****K	48	İlkokul mezunu	Kadın	Ev hanımı	E***** K***
38	M***t G*****N	48	İlkokul mezunu	Erkek	Muhtar	E***** K***
39	H***m D*****A	70	-	Kadın	Ev hanımı	E***** K***
40	M***k B***Y	80	Okuryazar değil	Kadın	Ev hanımı	M***** K***

Ek-3. Kaynak Kişiler (devam)

41	A*i H****r B***Y	60	Ortaokul mezunu	Erkek	Çiftçi	M***** K***
42	N*****I B***Y	52	İlkokul mezunu	Kadın	-	M***** K***
43	M*****s Y*****A	45	Üniversite mezunu	Kadın	Öğretim üyesi	Kemah / Merkez
44	Ü*****n Y***R	82	Okuryazar değil	Kadın	Ev hanımı	Y***** K***
45	Y***r A*****İ	55	İlkokul mezunu	Erkek	Muhtar	K***** K***
46	M*****d E*****L	26	Lise mezunu	Erkek	İmam	K***** K***
47	A***e R****n T*****A	12	Ortaokul öğrencisi	Kadın	Öğrenci	K***** K***
48	R*****H T*****A	50	Okuryazar değil	Kadın	Ev hanımı	K***** K***
49	E***e T****R	69	İlkokul mezunu	Kadın	-	P***** K***
50	G*****n A*****Z	54	Ortaokul mezunu	Kadın	-	P***** K***
51	B***I İ****U		-	Erkek	Muhtar	P***** K***
52	A*****K M****R T****R	77	-	Erkek	-	P***** K***
53	M***t K***N	62	Üniversite mezunu	Erkek	Ziraat Mühendisi	K***** K***
54	O***y E**R	31	Üniversite mezunu	Erkek	İmam	K***** K***

Ek- 3. Kaynak Kişiler (devam)

55	T*****n K*****N	80	İlkokul mezunu	Erkek	Otomobil tamircisi	K***** K***
56	Ş*****n K*****N	75	Ortaokul mezunu	Kadın	-	K***** K***
57	G*****n B*****Ğ	31	-	Erkek	Muhtar	Ç***** K***
58	N**e B*****Ğ	30	Lise mezunu	Kadın	-	Ç***** K***
59	G*****r B***Y	67	İlkokul mezunu	Kadın	-	Ç***** K***
60	M*****t Ö*****R	58	İlkokul mezunu	Erkek	-	T***** K***
61	N*****n A*****N		-	Erkek	-	T***** K***
62	S***m A*****N	67	İlkokul mezunu	Kadın	-	T***** K***
63	M*****t Ç***L	55	İlkokul mezunu	Erkek	-	H***** K***
64	S***t Ç***L	20	Üniversite öğrencisi	Erkek	Öğrenci	H***** K***
65	H*****n Ç***L	73	İlkokul mezunu	Erkek	-	H***** K***
66	R***p S***L	64	İlkokul mezunu	Erkek	-	H***** K***
67	N*****İ *****N	63	İlkokul mezunu	Kadın	Ev hanımı	H***** K***
68	İ***s T****K	71	İlkokul mezunu	Erkek	-	H***** K***

Ek- 3. Kaynak Kişiler (devam)

69	T***n U***N	47	İlkokul mezunu		Ev hanımı	H***** K***
70	Y***z S***m U***N	49	Lise mezunu	Erkek	-	H***** K***
71	Ş***f G***E	52	Lise mezunu	Erkek	-	H***** K***
72	T***n G***E	48	İlkokul mezunu	Kadın	Ev hanımı	H***** K***
73	K***u T***Y	70	Okuryazar değil	Kadın	Ev hanımı	M***** K***
74	S***y K*****R		-	Kadın	Ev hanımı	M***** K***
75	C***n K***K	44	Üniversite mezunu	Erkek	Öğretmen	K**** K***
76	E***m K***K	68	Lise mezunu	Erkek	Emekli	K**** K***
77	S***l G*****N	65	İlkokul mezunu	Kadın	Ev hanımı	K**** K***
78	M***t G*****N	65	İlkokul mezunu	Erkek	Emekli	K**** K***
79	M***t A****A	66	İlkokul mezunu	Erkek	-	Ç***** K***
80	Ş*****n A****A	64	-	Kadın	Ev hanımı	Ç***** K***
81	H*****n Ö*****N	-	-	Erkek	-	K***** K***
82	S*****n K*****R	67	İlkokul mezunu	Erkek	Emekli	M***** K***

Ek- 3. Kaynak Kişiler (devam)

83	V*****I A*****N	76	-	Erkek	Emekli	B***** K****
84	H*****e O**Z	67		Kadın	Ev hanımı	M***** K***
85	E*****r T*****N	-	-	Erkek	-	M***** K***

EK- 4. Verilerin elde edildiği köylerin rakım ve konumu

Köyün adı	Rakımı	Konumu
Ağaçsaray Köyü	1532 m	Erzincan il merkezine 69 km, Kemah ilçe merkezine 19 km mesafededir.
Akça Köyü	1276 m	Erzincan il merkezine 60 km, Kemah ilçe merkezine 10 km mesafededir.
Aktaş Köyü	2085 m	Erzincan il merkezine 85 km, Kemah ilçe merkezine 35 km mesafededir.
Alpköy	1094 m	Erzincan il merkezine 32 km, Kemah ilçe merkezine 18 km mesafededir.
Ayranpınar Köyü	1276 m	Erzincan il merkezine 57 km, Kemah ilçe merkezine 7 km mesafededir.
Beşikli Köyü	1276 m	Erzincan il merkezine 20 km, Kemah ilçe merkezine 30 km mesafededir.
Boğaziçi Köyü	1075 m	Erzincan il merkezine 66 km, Kemah ilçe merkezine 16 km mesafededir.
Çalgı Köyü	1109 m	Erzincan il merkezine 40 km, Kemah ilçe merkezine 10 km mesafededir.
Çiğdemli Köyü	1788 m	Erzincan il merkezine 103 km, Kemah ilçe merkezine 53 km mesafededir.
Dereköy	1532 m	Erzincan il merkezine 41 km, Kemah ilçe merkezine 30 km mesafededir.
Dutlu Köyü	1140 m	Erzincan il merkezine 62 km, Kemah ilçe merkezine 12 km mesafededir.
Eriç Köyü	1532 m	Erzincan il merkezine 74 km, Kemah ilçe merkezine 24 km mesafededir.

EK- 4. Verilerin elde edildiği köylerin rakım ve konumu (devam)

Esimli Köyü	1338 m	Erzincan il merkezine 26 km, Kemah ilçe merkezine 35 km mesafededir.
Eskibağlar Köyü	1557 m	Erzincan il merkezine 59 km, Kemah ilçe merkezine 9 km mesafededir.
Gölkaynakköyü	1532 m	Erzincan il merkezine 60 km, Kemah ilçe merkezine 10 km mesafededir.
Hakbilir Köyü	1532 m	Erzincan il merkezine 79 km, Kemah ilçe merkezine 29 km mesafededir.
Karacaköy	2044 m	Erzincan il merkezine 99 km, Kemah ilçe merkezine 49 km mesafededir.
Karadağ Köyü	1623 m	Erzincan il merkezine 36 km, Kemah ilçe merkezine 23 km mesafededir.
Kayabaşı Köyü	1788 m	Erzincan il merkezine 104 km, Kemah ilçe merkezine 54 km mesafededir.
Koruyolu Köyü	1532 m	Erzincan il merkezine 24 km, Kemah ilçe merkezine 26 km mesafededir.
Kömürköy	1315 m	Erzincan il merkezine 56 km, Kemah ilçe merkezine 6 km mesafededir.
Maksutuşağı Köyü	1276 m	Erzincan il merkezine 25 km, Kemah ilçe merkezine 30 km mesafededir.
Mermerli Köyü	2044 m	Erzincan il merkezine 46 km, Kemah ilçe merkezine 12 km mesafededir.
Muratboynu Köyü	1532 m	Erzincan il merkezine 62 km, Kemah ilçe merkezine 12 km mesafededir.
Parmakkaya Köyü	1406 m	Erzincan il merkezine 34 km, Kemah ilçe merkezine 25 km mesafededir.
Sarıyazı Köyü	1646 m	Erzincan il merkezine 16 km, Kemah ilçe merkezine 55 km mesafededir.

EK- 4. Verilerin elde edildiği köylerin rakım ve konumu (devam)

Sürek Köyü	1276 m	Erzincan il merkezine 12 km, Kemah ilçe merkezine 40 km mesafededir.
Tandırbaşı Köyü	1361 m	Erzincan il merkezine 62 km, Kemah ilçe merkezine 12 km mesafededir.
Tuzlaköy	1276 m	Erzincan il merkezine 58 km, Kemah ilçe merkezine 5 km mesafededir.
Uluçınar Köyü	1552 m	Erzincan il merkezine 34 km, Kemah ilçe merkezine 20 km mesafededir.
Yahşiler Köyü	1532 m	Erzincan il merkezine 104 km, Kemah ilçe merkezine 54 km mesafededir.
Yastıktepe Köyü	1557 m	Erzincan il merkezine 28 km, Kemah ilçe merkezine 32 km mesafededir.

